ANUL XXV - Nr. 21/22 DECEMBRIE 1979 - IANUARIE-FEBRUARIE 1980

Carpații

Depósito legal: M. 8.137-1958.

Director: Aron Cotrus † REVISTA DE CULTURA SI ACTIUNE ROMANEASCA IN EXIL Redactor: Traian Popescu

1 DECEMBRIE 1918 SI AGITATIILE MAGHIARE

de Traian **POPESCU**

U toţi cei 61 de ani trecuţi dela această dată, colbul uitării nu s'a aşternut peste ea, căci semnificaţia ei e mai mult decât o dată istorică — realipirea voluntară a teritoriilor Transilvane la patria mamă România — e o transcedentală realizare, împlinirea visului Românilor de a fi uniţi în spaţiul testat de strămoşii noştrii Daco-Romani, dela Tisa la Nistru, din Maramureş la Dunăre.

O dată memorabilă în care inimile tuturor Românilor, oriunde soarta i-ar fi aruncat, bat la unison şi pe care o sărbătoresc cu bucuria pe care ţi-o dă conştiinţa datoriei împlinite, de părinţii noştrii, care ne obligă a o respecta întocmai.

Pământul sacru al Transilvaniei, leagănul strămoşilor noştrii Daco-Traci, Daco-Romani, eliberat de hoardele bolşevice ale ovreiului ungur Bela Kuhn, se realipise cu provinciile ei anexe, Crişana, Maramureşul şi Banatul la trupul milenar al Daciei Romane.

Secolele de suferinţă, de calvariu, de umilinţe impuse de mentalitatea asiatică a unor administratori despotici, sub controlul cărora soarta vitregă şi intrigile unei Europe fără conştiinţă proprie, nerecunoscătoare şi perversă ne aruncaseră fraţii de dincolo de Carpaţi, au fost date — în câteva luni —, deoparte, de braţele vânjoase ale soldaţilor Români, care odată cu eliberarea fraţilor lor, eliberau Ungaria şi Europa Centrală de primejdia comunismului agresiv care venea dinspre stepele ruseşti.

Intraseră biruitori în Budapesta, capitala făloşeniei şi aroganţei maghiare, autoarea atâtor nedreptăţi făcute Neamului Valah, stăpân de când lumea al acestor teritorii uzurpate prin forţă şi vicleşug, dar nici o clipă nu s'au gândit să le răsbune. Uzurpatorii Unguri de eri erau atât de oropsiţi de soartă, că omeneşte au uitat tot şi aşezânduşi bucătăriile de campanie la încrucişarea drumurilor, au împărţit cu populaţia flămânda pâinea şi mâncarea lor.

Ungurii n'au priceput însă că dreptatea istorică care se făcuse populaţiei autohtone româneşti, era un semn al lui Dumnezeu indicând necesitatea unei convieţuiri paşnice între cele două naţiuni neslave, ameninţate de panslavismul rusesc, acelaş sub orişice conducere ţaristă sau comunista ar fi.

Dimpotrivă, parcă omenia românească, le sgândărise şi mai mult fanatismul amorului propriu şi-au început să uneltească din răsputeri dela aceasta dată şi până în zilele noastre, şi continuă să uneltească prin propaganda mincinoasă pentru a fărâmiţa — încă odată — unitatea românească consfinţită la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918.

Ce deosebire între comportamentul românilor noştrii şi al ungurilor care din cauza conspiraţiei aceleiaş Europe perversă, ocupaseră în 1940 partea de Nord a Transilvaniei, ca pedepsire a politicei externe titulesciene patronată de "tâlharul Tâlharilor" Regele Carol al II-lea.

Crimele odioase săvârşite cu sânge rece mongolic împotriva populaţiei majoritare româneşti, contrar acordurilor încheiate privind schimbul de populaţie, ar fi fost suficiente ca după 23 August 1944, să se deslănţue din partea Românilor o justificată "curăţire" a terenului.

UN TESTAMENT INEXISTENT SI UN EXECUTOR AUTODESIGNAT

de E. LOZOVAN

Dl N. Penescu ne-a făcut recent alt cadou: e vorba de aproape 6 pagini de proză nedatate. Vor fi din toamnă, vor fi din vară? Oricum pe piaţă au ieşit în octombrie 1979. Nu mai sunt tipărite sub egida ăluia de la Paris care compromite şi pe omul pe care îl atinge cu mâneca pe stradă ori în metrou. Dacă dl Penescu a înţeles acest lucru e un progres pentru care îl felicit fără reticenţe.

Textul se intitulează "Testamentul lui Iuliu Maniu" şi e scris pe o maşină cu caractere speciale drepte. Bănuesc a cui e dar tac; vreau să văd cum evoluează situaţia şi pe unde mai ţâşnesc artezian bizare colaborări. In expresii şi "doctrină" recunosc fără greutate ideile d-lui H. Comăniciu, cum însă D-sa nu revendică calitatea de co-autor al textului voi lua în consideraţie numai pe semnatar.

Pasionat cum sunt de *documente* inedite, titlul m'a bucurat. Credeam că s'a păstrat undeva un ultim mesaj al lui Iuliu Maniu, care acum a ieşit la lumină. Cum ştie tot cetăţeanul informat, chiar fără a fi avocat, jurist ori măcar cu un an-doi la "Drept", un testament poate fi: 1.° *olograf*, scris, semnat şi datat de mâna testatorului, 2.° *notarial*, înregistrat la autorităţi şi întărit de doi martori, 3.° voinţa exprimată, verbal ori în scris — eventual sub dicteu — *in articulo mortis*.

Când am intrat în posesia ultimei scrisori a Mareşalului Antonescu — a cărei autenticitate era indubitabilă, fiind vorba de o copie făcută pe original de o prietenă a Mariei Antonescu — am intitulat metaforic articolul ce o reproducea "Un testament de bronz" (STINDARDUL no. 112, oct. 1970, p. 1). Mai târziu, mi-am procurat altă versiune ("Din cenuşa Troiei", STINDARDUL no. 139, ian.-apr. 1979, p. 12) care închidea aceleaşi idei, într-o frazare mai concisă. Adaog că Ion Antonescu a folosit la proces categoria inexistentă printre cele de mai sus de *testament politic*, lăsat poporului român.

Textul semnat de dl Penescu nu poate fi clasat nicăieri. Nu posedă o singură frază *inedită* (adică nepublicată) din multa vorbărie lansată în eter de Iuliu Maniu dealungul unei sinuoase vieţi. Vor fi existând poate note ale celor care au petrecut împreună cu el anii de închisoare. Mă îndoiesc însă, ba chiar aş pune mâna în foc, că după peroraţia de la proces a d-lui Penescu — despre care va fi vorba în altă parte — Iuliu Maniu i-a mai adresat un singur cuvânt.

Iată deci cum stau lucrurile: "testamentul" nu există în proza d-lui Penescu iar D-sa este ultimul om care să poată revendica calitatea juridică de executor al ultimei poziţii (săracul a avut atâtea!) a lui Iuliu Maniu.

Dar iată conţinutul "lăsământului" cum zicea odinioară dl Comăniciu, folosind un termen dialectal mai potrivit pentru că nu e juridic:

1.° Consideraţii despre *Mişcarea Legionară* cu reproducerea *fragmentară* a unei scrisori, din care relese clar că în "ziua libertăţii" (23 august 1944, bine înţeles) dl Comăniciu şi-a dat adeziunea clamoroasă la "act". Dl Penescu ar trebui să ştie că un document se publică *integral*, nu cu omisiuni.

(*Urmează pag. 3.*)

Dar n'au făcut-o gândindu-se că aceaşi năpăstuită soartă aştepta ambele popoare, cnutul comunismului sovietic, lăsat de aceaş Europă perversă să se abată crunt asupra Europei de Est, predată bunului plac al muscalilor stalinizaţi.

Deşi la fel de părtaşi la "binefacerile paradisului roşu", cu care i-a blagoslovit Apusul, tratamentul aplicat minorităţilor româneşti rămase în Ungaria, nu a fost egal cu cel aplicat de Români minorităţilor maghiare rămase în Romania.

Atât R. P. R.-ul cât şi R. S. R.-ul s'au întrecut în a-i cocolosi cu ample libertăţi locale nevisate şi nemeritate.

Mai mult, în anul 1950, în luna Octombrie, guvernul R. P. R.-ist a decretat o săptămână a — Prieteniei Romåno Maghiare — în care au avut loc o serie de manifestări în acest sens şi pe care le-au marcat în Istoria Filatelică, cu emiterea unui timbru poştal cu supratiparul "TRAIASCA PRIETENIA ROMANO MAGHIARA".

Nimic corespunzător nu s'a produs nici până astăzi din partea vecinilor unguri.

Scoli, universităţi, biblioteci, teatre, presă toate proprii, reprezentanţi în parlament, profesori universitari, demnitari, miniştrii în guvern, etc., pentruca până la sfârşit, ungurii noştri în complect acord cu guvernul dela Budapesta al lui Janos Kadar, şi cu ungurii refugiaţi în Occident după revoluţia din 1956 (care se bucură de multe simpatii în opinia publica mondială, rezultat al sprijinului ovreilor maghiarofili), să imagineze "persecuţii" împotriva ungurilor în R. S. R. şi să ceară prin manifestaţii publice în faţa Organizaţiei Naţiunilor Unite şi a Guvernului american la Washington, sever boicot şi sancţiuni împotriva României.

Al cui joc vor să-l facă Ungurii comunişti, cu această neloaială atitudine faţă de Românii comunişti "fraţi întru ideologia leninisto-marxista"?

Transilvania nu mai este o problemă dela 1 Decembrie 1918.

Situaţia ei politică este ireversibilă.

A fost, este şi va fi totdeauna românească. Nu se mai poate re-medievaliza istoria.

Omenirea a plătit scump cele două principii isvorâte din cele două crunte răsboaie mondiale: cel al naţionalităţilor şi autodeterminarii şi cel al drepturilor omului, care se vrea astazi aplicat pe întreaga planetă.

Colonialismul a murit pentru totdeauna şi drama care incepe pentru Rhodesia — ex britanică — astăzi Zimbabwe, o dovedeşte cu prisosinţă celor care cred că mai pot sclaviza popoare europene, cu cultură şi tradiţii milenare.

Ungurii, împinşi de patronii lor moscoviţi, se pare că mai visează această aventură. Agitaţiile lor sterile o demonstrează.

Lipsa de prevedere şi de românism a primilor conducători R. P. R.-işti a lăsat câmp liber vehemenţei antiromaneşti a militanţilor unguri revizionişti, prin eliminarea bruscă şi inutilă a Bisericii Unite, bastionul religios românesc cel mai eficace în contra maghiarismului şi a maghiarizării.

Blajul, Episcopii Români şi preoţimea Unită, au fost timp de secole făclia aprinsă a latinităţii Daco-Românilor, băştinaşi, din negura vremurilor, ai gliei transilvane.

Preoţii catolici maghiari şi episcopii lor sunt cei mai denigratori ai românismului transilvănean şi propagatori ai maghiarizării, pentruca şi "românii să se bucure de regimul de favoare al Ungurilor" în R. S. R.

Cum am afirmat-o deseori în paginile acestei reviste, n'ar fi mai bine să-i frământe pe toţi cei interesaţi în acel spaţiu carpatin, să realizeze o confederaţie a statelor — neslave — AUSTRIA-ROMANIA-UNGARIA? Ar fi pivotul unei adevărate Europe Unite, forţă de echilibru între pretenţiile a doi monştrii care vor să domine lumea, cum a visat-o ologul Roosevelt: Rusia prin comunism şi USA prin democraţia tip american.

Vechiul continent le respinge deopotrivă, ca inadecuate culturii proprie.

PUNCTE DE REPER PENTRU O ISTORIE A INCONSTIENTEI

A) RADACINILE PUTREDE ALE DEMOCRATIEI

de Romeo BRAN

DISCUTAND despre pondere în Istoria popoarelor, un englez des citat spunea despre naţiuni că se pot grupa în trei care fac istorie, care trăiesc în istorie sau care trăiesc în afara istoriei.

Calitatea de a face istorie nu este neapărat legată de număr.

Sute de ani chinezii, milioane, au trăit în afară şi astăzi, alte milioane de diferite culori fac la fel. Grecia elenistă cu o mână de oameni a facut istorie care se mai resimte, cultural şi astazi.

Poţi fi implicat din plin în istorie manipulând abil pârghii financiare cu care să influienţezi obiective majore cum a făcut şi face bine organizata lume evreiească de la care, la ora actuală, s-ar putea învăţa ceva în acest domeniu.

Micul nostru popor cu ţarina împărţită, râvnită şi hăituită veacuri de-a-rândul este un exemplu de tărie în a trăi şi a face istorie, până după începutul acestui secol. Acum însă, de 35 de ani, este în afara istoriei.

Cauzele care au condus la prăbuşirea naţiunii noastre sunt multiple şi complexe aşa după cum toată istoria strict contemporană e ciudată şi uneori absconsa.

Prăbuşirea nu poate fi imputată numai celor ce au condus România numai unor persoane oricât de influiente ar fi fost ele şi ni poate fi imputată exclusiv nici caracteristicilor negative ale Românilor acest nefericit popor, "tolănit la poalele carpaţilor" cum remarca cu tristeţa metafizică un rafinat parizian.

Simplificând — după procedeul matematic —, pentru a atinge mai uşor rădăcina problemei, putem spune că tot acest complex de cauze care au dus la prăbuşire este legat de ciudata, hulita, discutata şi de mulţi dorita democraţie contemporană vestică.

Noţiunea, veche — tot din epoca antică grecească —, însemnând domnia, stăpânirea poporului —, a fost repusă în circulaţie de revoluţia franceză dela 1789 şi de principiile de bază ale proaspătului stat american format. Totul se reducea la cunoscutul slogan al libertăţii, egalităţii, fraternităţii, cuvinte ca s-au dovedit în timp goale de conţinut.

Democraţia nouă, aşa zisă burgheză, din Franţa, s-a ridicat contra absolutismului feudal şi a păşit în lume incepând cu o cumplită teroare, călcând pe o hecatombă de cadavre ghilotinate sau împuşcate, numărul victimelor inicente, omorâte în numele unor aparente şi demagogice principii fiind întrecut doar de contemporanul comunist clădit de ruşi.

De cealaltă parte a oceanului, democraţia lumii noi în scurt timp s-a dovedit similară cu cea inventată de poporul "civilizaţiei iluministe", exterminând cu Biblia în mână nativii şi ucigându-se fraţeşte în baza acelorasi principii.

Nimic nou sub soare. Cuvintele îmbracă alte haine, foarte asemănătoare circarilor de bâlciu, dar goana pentru paranoia puterii rămâne aceiaşi. Libertatea mult trâmbiţată de democraţie nu este decât — şi ramâne — un slogan.

Perucile pudrate ale curţilor parfumate dispar. Ceremoniile formale se duc. Dar se înlocuiesc cu aparenţa simplitate a costumelor sobre, cu gulere albe şi cu abundenţa hîrtiilor birocratice.

Statul acum se prijină pe putere financiară, pe armata modernă. In numele democraţiei, armate elegante şi puternice pot ocupa teritorii paşnice cu popoare cu vechi tradiţii culturale, pot impune orice punct de vedere convenabil democraţiei, pot împărţi lumea.

E ceva diferit ca esenţa fătă de Imperiul Macedoneanului sau al Cezarului?

Să vedem cum a ajuns România să fie binecuvântată de binefacerile democraţiei moderne.

Istoricii consideră aşezările României moderne după "revoluţia democratică" dela **1848**.

In lumina terminologiei moderne putem considera anul 1848 — din punct de vedere al ideologiei politice — un exemplu edificator de import al revoluţiei. Un grup de ti-

(*Urmează pag.* 18.)

2.° Un paragraf de 11 rânduri şi jumătate despre *Tineret*.

3.° Consideraţii de *Politică externă*, din care aproape jumătate e constituită din parafrazarea celebrei cărţi a lui Aurel Popovici.

4.° Nişte divagaţii fără cap nici coadă care se termină cu un citat dintr'un apel al CNR şi un adaos al d-lui Penescu. Concluzie subliniată: *Este testamentul lui Iuliu Maniu*. Mă frec la ochi şi nu ştiu cum să calific asemenea manipulare. Adică două fraze, plus garnitura, din care *niciun cuvânt* nu este al lui Iuliu Maniu sunt prezentate drept "testamentul" acestuia. Dacă nu e *fals în acte publice*, e în orice caz *inducere în eroare*. De aici încolo îi las pe jurişti să analizeze dosarul. Eu mă întorc la analiza metodică a "textului din octombrie".

Ni se spune ca dl Penescu are în manuscris două volume de memorii. Mă bucur şi abea aştept publicarea lor pentru a le examina cu atenţie. Dar mă îngrijorez imediat, cum e normal. Dacă acele pagini au fost transmise pe undele "Europei Libere" şi au primit *nihil obstat* din partea lui Noel Bercovici, Jupiter! Pe sub ce furci caudine au trebuit să treacă?

Analiza "textului din octombrie" va avea ca obiect: 1.° inexactităţile (politicos spus), 2.° "întoarcerea pe dos" a unor afirmaţii anterioare, în sfârşit 3.° truismele şi tăcerile orientate.

1.° Citat: "La 23 august s'a constituit guvernul Sănătescu cu generalul Aldea la Ministerul de Interne. La cererea generalului Susaicov, preşedintele Comisiei aliate de control, au început arestările unora din foştii demnitari din timpul lui Antonescu, a unor generali, a celor acuzaţi de colaborare cu Germania şi a Legionarilor". Arestările din după-amiaza zilei de 23 august pot fi cronometrate; ele au fost executate de garda regală sub comanda căpitanului Dimitrescu, la ordinul M. S. secundat de generalul Sănătescu (cf. Arthur Gould Lee, *Crown against sickle*, Londra, 1950, p. 68-79). La orele 16.30, în momentul arestărilor, generalul Aldea nu era încă Ministru de Interne dezignat ci membru "potenţial" al unui guvern improvizat abea către seară. Generalul Susaicov nu a avut niciun amestec în această afacere, el fiind consilierul generalului Malinovski se găsea undeva în Moldova ocupat cu ducerea în captivitate a armatei române trădate. Comisia aliată de control nu exista încă, cum nu exista nici pretinsul "armistiţiu" semnat abea la 13 septembrie 1944. După această dată, *primul* reprezentant sovietic al Comisiei a fost generalul Vinogradov. Acesta, considerat de Ruşi insuficient de energic în procesul de sovietizare a României a fost înlocuit cu Susaicov *doar* la 4-5 martie 1945, cu misiunea specială a instaurării guvernului Groza (cf. Arthur Gould Lee, *Helen, Queen Mother of Rumania*, Londra, 1956, p. 249-250). In care, după cereri lacrimogene la "aliaţi" s'au oferit PNT-lui şi PNL-lui două strapontine pentru Emil Haţieganu şi Mihail Romniceanu. Inutili, au fost ulterior daţi la o parte ca nişte cârpe. Şi gata cu opoziţia manistobrătienistă. Şi apoi: opoziţie la ce? Impotriva sistemului pe care ei înşişi îl instauraseră? Bodnăraş avea teoretic dreptul să-i inculpe de lipsă de loialitate.

E lucru ştiut că Memoriile trebuesc scrise înainte ca cineva să-şi piardă memoria. Se pare că dl Penescu suferă demult de amnezie. Aflăm de la D-sa că al doilea guvern Sănătescu a fost constituit la 4 dec. 1944, în loc de 4 noiembrie-5 decembrie! La procesul Maniu — vezi *Minuta* (versiunea franceză), 1947, p. 99, a avut loc dialogul următor:

Preşedintele: Ce funcţii aţi ocupat în aparatul de stat?

Acuzatul (Penescu): Am fost secretar general al Ministerului de Interne în 1932 şi de trei ori deputat.

Preşedintele: Mi se pare că aţi mai fost şi altceva.

Acuzatul: Nu. Ba da, am fost ministru în 1944, am fost Ministru de Interne. De unde ar urma că dl Penescu a fost Ministru de Interne doar o zi ori deloc, în care răstimp a reuşit să comită minunile caritabile asupra cărora se extinde larg în vorbe şi laconic în precizări.

Tratându-se de felul cum i-a mângâiat şi salvat pe Legionari îi las pe cei în cauză să ia poziţie. Nu sunt informat amplu aşa cum îmi place a fi. In ce priveşte episodul de la Piteşti din 10 august 1946, din timpul campaniei electorale, când doi prieteni ai d-lui Penescu ar fi fost omorîţi lângă Dsa, constat: dacă erau prieteni înseamnează că nu erau anonimi, iar dacă au fost ucişi nu e niciun risc pentru nimeni de a le da numele. Cine sunt victimele ca să le onorăm memoria?

2.° Peste guvernul prezidat de Iuliu Maniu între 20 octombrie 1932 şi 13 ianuarie 1933, dl Penescu trece foarte repede: "cu excepţia măsurilor luate contra Legionarilor de Ion Mihalache, ministru de interne în 1932, la cererea regelui Carol, PNT nu a avut niciodată o atitudine ostilă faţă de aceştia". *Măsurile* sunt nici mai mult nici mai puţin decât o "democratică" dizolvare. Şi apoi nu e fair-play să lăsăm ponosul numai pe umerii e drept puternici ai lui Mihalache. Ministerul de Interne de atunci — secretarul general ar trebui să o ştie — era bicefal: celălalt vultur chior şi cu monoclu nu era altul decât Ţărănistul, apoi transfug, Armand Călinescu. Iată în ce companie s'au găsit Legionarii "alunecaţi". In aceste momente blajine de Crăciun parcă mi-e milă şi de calomniatorul universal. Bieţii oameni au vrut "titluri"!

3.° Trec la truismele, hilariante dacă n'ar fi tragice: "Dacă ar fi trăit Codreanu, nu ar fi căzut Iorga şi Madgearu". N'am văzut în niciun manual de logică acest tip de raţionament circular. Codreanu a fost inculpat, condamnat şi ucis tocmai cu complicitatea frenetic exprimată a lui Iorga, care la rândul său a ispăşit o vină morală. Apoi: "Adevăratul om de stat este acela care prevede ce se va întâmpla". Surprinzător corolar de metodologie istorică: politicienii au darul profeţiei iar profeţii pot fi politicieni. Partea a doua a raţionamentului nu e totuşi în întregime deraiată: mă gândesc la Moise, Ezechiel şi Daniel. Numai că vremea profetismului politic a trecut demult: după captivitatea babilonică a Israeliţilor şi distrugerea primului Templu. Insăşi revolta Maccabeilor e o dovadă a lipsei de viziune politică. Nu-i putem cere d-lui Penescu cultură teologică şi o pătrunzătoare filosofie a istoriei. Dar de ce nu tace? Eu nu mă ocup de cardiologie ori de trigonometrie.

Acum o omisiune gravă. In fragmentul de scrisoare a lui Iuliu Maniu se pomeneşte de o "frumoasă proclamaţie" a dlui Comăniciu. Cei care n'au citit-o vor fi foarte surprinşi când vor lua cunoştinţă de ea. Fiind în domeniul public, şi mai ales după 35 de ani, autorul nu mai are copyright asupra ei. Totuşi, aşteptăm sportiv să o publice singur împreună cu răspunsul *netrunchiat* al lui Maniu. Altcum, după un răgaz corect, o vom face noi. Se va înlătura astfel orice ambiguitate, ba mai mult, va fi plângerea şi scrăşnirea dinţilor.

* * *

Acum aproape patru ani scriam următoarele d-lui Penescu, care mă invitase urban să particip la ciudatul D-ei sale "CNR" care, din capul locului, pentru oameni lucizi, nu anunţa nimic bun. Refuzul meu a deslănţuit atacul gorilelor pe care — lăsând caritatea deoparte — a trebuit să le lovesc peste neruşinatul bot calomniator.

Skodsborg, 29 iulie 1976.

Mult stimate domnule Penescu,

Am primit scrisorile dv. din 30 iunie şi 19 iulie, deasemenea şi materialele anexe pe care le restitui alăturat. Am întârziat cu răspunsul căci el mi-a cerut îndelungată meditare. Am avut între timp, în aceeaşi problemă, un schimb de scrisori cu vechiul meu prieten dl Horaţiu Comăniciu.

Regret de a nu putea corespunde încrederii cu care mă onoraţi chiar dacă pe platforme extrem de largi suntem de acord:

1.° Necesitatea unei reprezentante naţionale.
2.° Renunţarea la arbitrajul Majestăţii Sale.
3.° Totala independenţă faţă de patronaje străine.

Refuzul meu se justifică în felul următor:

1.° Nu simt nicio chemare de "leader" politic. In exil, timp de 25 de ani, am fost un luptător de rând în marea încleştare anti-comunistă. Aşa doresc sa rămân mai departe. Titluri vane n'ar adăoga nimic la modesta mea contribuţie.

2.° Deşi evaluez just greutăţile ce stau în faţa unei "dozări" a reprezentanţei naţionale îmi permit a nu aproba felul dv. de a proceda. Ne asiguraţi că cele trei partide se sprijină pe realitatea din ţară. Am voie să mă îndoiesc în condiţiile actuale când orice sondaj de opinie este imposibil. Un singur exemplu. Existenţa PSD este de domeniul mitologiei (0.8 % la alegerile din 1937). El a fost supra-dimensionat în străinătate de câţiva socialdemocraţi — feloni de două ori ca alde Gaston Beuve — care aveau tot interesul să-l facă pe Guy Mollet să creadă că şi România a avut un un mini-SFIO! Ci totul s'a redus la lavaliera cu picăţele a lui Titel Petrescu. Folklor inocent, când nu intervine mistificarea. Or catapultarea de azi a unor socialişti români de cafenea în locuri de frunte este falsificare calificată şi, în plus, grotescă.

3.° Cum v'am declarat la Paris, în cursul întrevederii noastre, nu am nicio apartenenţă politică chiar dacă pot fi clasat la dreapta, în rândurile naţionaliştilor. In fapt ramân un Antonescian *, adică fidel necondiţionat luptei pentru supravieţuire în care ne-a condus ultimul nostru voievod. Credinţa mea este intactă faţă de toţi combatanţii, de la generali la soldaţi, care au murit între Prut şi Caucaz. Cei vii au fost dezonoraţi şi asasinaţi cu aprobarea partidelor "democratice".

E penibil a trage linie de hotar între morminte. Ei bine! eu mă descopăr *numai* în faţa celor curate.

ADEVARURI CARE TREBUESC AMINTITE

de Pamfil SEICARU

II

Această creație a Kremlinului, cu consimțământul Americanilor și al Englezilor, constitue instrumentul esențial, și de mare valoare al strategiei ruse. Și Strauss adaugă:

> "... stabilitatea ideologică a acestui Stat, care nu există decât prin Moscova rămâne ca o condiție a utilității ei. Kremlinul are interes ca filiala de la Pankov să continue a aplica metodele crunte care îi asigură dominația".

Am folosit aceste citări care înlesnesc să înțelegem atitudinea Germaniei Federale, de un lucid realism politic, refractar oricărui proect romantic în ce privește viitorul Germaniei, care se îngemănează cu interesele vitale ale Europei libere de azi, întregită mâine.

Ziarele franceze cu data de 7 Februarie 1978 amintesc vizita cancelarului Helmut Schmidt la Paris, cu prilejul aniversării a 15 ani al *"Tratatului de amiciție și de cooperare franco-german"*. Incet, dar sigur, a luat contur de solidă realizare *baza unității europene*, care constitue marea speranță și unica certitudine de libertate a Statelor Europene, predate la Teheran și Yalta tutoratului politic și economic al Rusiei Sovietice, care de la 23 August le domină și le exploatează.

POLITICA ROMANIEI
între 1933 și 1944)

Am făcut această succintă istorie a succesiunii evenimentelor de la victoria Național-socialismului în Germania și până la prăbușirea în catastrofa finală din Aprilie 1945, pentru a pune în lumina adevărului, erorile politice externe ale României, care au dus la capitularea *"en rase campagne"* la 23 August 1944, cu toate tragicele consecințe ce s'au succedat de atunci și până azi.

Politica externă a României, începând din 1916, s'a axat pe o nealterată fidelitate politicei externe a Franței. Cel care a semnat tratatul de alianță cu puterile aliate (Franța, Anglia, Belgia, Italia și de neînlăturat, cu Rusia) a fost I. C. Brătianu. Firește, în această crucială hotărire, exista și un sentiment care își afla originile în rolul jucat de Franța sub Napoleon al III-lea în realizarea unirii celor două principate: Moldova și Valahia, la 24 Ianuarie 1859. Era opera generației de la 1848, care a dat sensibilității naționale ca obiectiv: *realizarea Daciei Traiane*. Și i-a fost dat fiului să înfăptuiască, la 1918, fascinantul vis al generației romantismului (politica ce a caracterizat revoluția de la 1848), în care Ion Brătianu, tatăl, a jucat un rol așa de mare.

Cred că este de datoria celor din emigrație, care sunt în măsură să explice generațiilor tinere — cei născuți după 23 August 1944 — și să înlăture legendele, sacrificiile pe care le-a făcut poporul român spre a înlesni realizarea miracolului din Decembrie 1918. Nu a fost un dar generos al aliaților. Saint Aulaire, ca ministru al Franței în România, a trăit răsboiul nostru și lupta grea pentru a ni se recunoaște drepturile prevăzute prin tratatele semnate cu puterile aliate, în August 1916, de către Comitetul suprem aliat, în 1919.

Ideia unității Românilor în întregul spațiu al Daciei se realizase. Sacrificiile făcute erau imense. Iată pierderile armatei române: 2267 ofițeri și 235799 soldați. Aceasta reprezintă o pierdere de 11,4 % din totalul de 19843 ofițeri, și de 29,5 % din cei 800.000 de soldați mobilizați. Trebue adăogat acestui număr victimele civile ale răsboiului: 2438 morți și 1561 răniți în urma bombardamentelor, ale aviației și artileriei. In plus 1400 de persoane rănite de armatele inamice în diverse împrejurări.

Epidemia de tifos exantematic, febră recurentă și variolă au făcut adevărate pustiiri în Moldova, în rândurile populației civile. Victimele acestor epidemii au fost mult mai numeroase decât pierderile suferite în lupte. Succesiunea financiară se exprima în cifre îngrozitoare. Pagubele pricinuite de ocupația inamică și emisiunea făcută în timpul ocupației a reprezentat ea singură două miliarde și 173 milioane de lei aur. Pierderile suferite de industria petrolului sunt evaluate la 10 milioane de livre sterling (valoarea din 1916). Cu toate că aceste distrugeri au fost pricinuite din inițiativa Englezilor, firește în interesul comun al răsboiului, despăgubirile societăților străine, care exploataseră industria petrolului, au rămas numai în sarcina Statului român. Datoria contractată de România față de aliați în cursul războiului ,pentru armament, echipament și aprovizionare, a depășit două miliarde lei aur. In plus, tezaurul depus la Moscova — rezerva de aur a Băncii Naționale, un miliard lei aur — ne-a fost confiscat de Rusia. Acest depozit era garantat de aliați dar pierderea a rămas în sarcina Statului român.

Amintim sumar toate acestea ca generațiile tinere să știe că frontierele României din 1919 nu au fost o bunăvoință din partea aliaților, ci le-am plătit din plin sub toate formele. Marile Puteri sunt tare generoase în promisiuni, când au nevoie de Micile State și tare uituce când vin scadențele...

In aceste condiții, cu toate scăderile guvernelor, ne-am achitat datoriile, și'n 1941, cu toate că fusesem crunt loviți prin *"Dictatul dela Viena"* și *"Ultimatumul rusesc"* din Iunie 1940, am isbutit să participăm la răsboiul contra Rusiei timp de 3 ani și 3 luni. Era examenul de soliditate al Statului, hulit de beneficiarii capitulării fără condiții din 23 August 1944. Astăzi, tinerilor istorici români le este interzis să amintească de *"Pactul Ribbentrop-Molotov"* ca și de *"Ultimatul"* Rusiei Sovietice dat în Iunie 1940, imediat după înfrângerea Franței.

"Independenți și suverani" proclamă mereu oficialitatea, dar suveranitatea limitată subsistă, adevărul în legătură cu politica Rusiei față de România fiind interzis. Inutil să ne revoltăm, este consecința fatală a actului de la 23 August 1944.

In Ianuarie 1933, Adolf Hitler a fost numit Cancelar al Reichului. Care urma să fie politica lui externă era la îndemâna oricărui om politic cu simțul răspunderii; o putea cunoaște din lectura cărții *"Mein Kampf"*. Tratatele încheiate la Versailles erau direct amenințate. Si România era beneficiară a tratatului care i-a consacrat frontierele. Evident, exista încă imaginea armatei franceze, care cu prețul a un milion și jumătate de morți obținuse victoria. Aveam la Paris o Ambasadă; aveam foarte mulți atașați militari din toate armele; și toată clasa politică a României se orienta după presa și revistele franceze. Era deci obligatoriu să se observe reacțiile Franței după instalarea lui Hitler la conducerea Germaniei.

Succesive proteste la încălcările tratatului de la Versailles. După 7 Martie 1936, nici o iluzie nu mai era îngăduită în ce privește politica noului Cancelar al Reichului. Iși afirma pe față politica lui: abolirea clauzelor teritoriale ale *"Dictatului"* de la Versailles, ale tratatelor de la Saint Germain, Trianon și Neuilly, auxiliare celui de la Versailles.

Ori, această nouă politică a Germaniei, protivnică politicii lui Stresemann, constituia o directă amenințare a întregului *sistem de securitate* pe care Franța îi fixase pentru Centrul și Estul Europei. Se sprijinea la Est pe Polonia și pe cele trei State grupate în *"Mica Ințelegere"*, concepută de Take Ionescu și adoptată de Franța. Firește, aceste trei State totalizau 70 milioane de oameni, formând un bloc important. Dintre cele trei State, Cehoslovacia era cea mai amenințată de noua politică a lui Hitler. Noul Stat conținea o populație germană numeroasă: Sudeții.

Problema germanilor sudeți n'a fost inventată de Hitler. Cu mulți ani înainte de Beneș, sub Frantz Iosif, împăratul Austro-Ungariei (din care făcea parte Cehoslovacia de mai târziu), Germanii Sudeți au avut un purtător de cuvânt, care se numea Georg Schnerer care, începând din 1880, a ridicat problema acestor Sudeți, cerând reatașarea lor la Reich. Avea partizani, pe cât de convinși pe atât de violenți. In 1880, acești partizani au atacat și devastat birourile ziarului *"Neues Wiener Tageblatt"* care publicase un articol ostil împăratului Germaniei. Schnerer era socialist de extrema stângă și, paradoxal, antisemit. Nu este de loc exagerat să fie considerat ca precursor al Național-Socialismului creiat de Adolf Hitler.

La 30 Octombrie 1918, Adunarea Națională provizorie a Republicei austriace a adresat președintelui Wilson o notă în care se spunea următoarele:

> "Domnule Președinte, noi suntem convinși că, după ce ați studiat atent aceste chestiuni, veți refuza, conform principiilor enunțate de Dvoastră, supunerea contra voinței lor, a 3.500.000 Germani Statului ceh. Nu se poate stabili o pace durabilă, împiedecându-i să lupte contra dominației străine de care sunt amenințați. Nu se poate inaugura o democrație în Europa centrală, supunând prin forța armelor 3.500.000 ființe umane unui popor de 6.300.000. Nu s'ar putea stabili o pace durabilă în Europa creind, în sânul noului Stat cehoslovac, un iredentism german ale cărui chemări constante la Berlin și Viena ar pune pacea europeană în pericol".

La 25 Decembrie 1918, Ministrul de externe austriac, socialistul de mare prestigiu Otto Bauer, a adresat Corpului diplomatic o notă verbală, privitoare la desmembrarea fostei Austro-Ungarii, în care se spunea:

> "Tratatul de pace va trebui să asigure în primul rând întreaga libertate a poporului austro-german pe tot teritoriul pe care îl locueste: Austria propriu zisă, Stiria germană, Tirolul german, Carintia germană și regiunile germane din Bohemia de nord și de nord-est. Statul cehoslovac înglobând aceste regiuni nu va găsi el însuși nici un avantaj durabil și va semăna pur și simplu vechei Austrii cu amalgamul ei de popoare".

Textul notei lui Otto Bauer a fost publicat la 3 Ianuarie 1919 în *"Fremdenblatt"*. La 27 Ianuarie 1919, ziarul *"Le Temps"* a publicat un interview luat lui Otto Bauer de un reprezentant al agenției Havas, în care el reprezenta Anchlussul ca *"un lucru foarte natural"*. Iar privitor la Germanii-sudeți, declara:

> "Chestiunea fraternității există pentru socialiștii austriaci, și vă rog să credeți că dacă Conferința de pace ar crede că trebuesc încorporate Bohemiei teritoriile locuite de Germani, Europa se va găsi mâine în fața unui nou iredentism, tot atât de nefast ca și cel pe care a voit să-l desființeze".

Nu a întârziat ca să se adeverească avertismentul lui Otto Bauer câteva săptămâni mai târziu. Social-democratul Selinger și naționalistul Lodgman, constituind la Reichenberg un guvern al provinciei Bohemia germană, trupele cehe au invadat ținutul. S'au produs ciocniri între populația civilă germană și trupele cehe. La 4 Martie 1919 au fost omorâți 52 de germani la Kaxdem. La 5 Martie protest solemn în Adunarea Națională a Austriei.

La 9 Martie, Otto Bauer adresa Puterilor aliate o notă în care se propunea o consultare a populației privind dorința Sudeților; și în așteptarea consultației, teritoriile contestate să fie ocupate de trupele unei Mari puteri. Au trecut trei luni fără ca această notă să aibă un răspuns. La 7 Iunie, în fața adunării Constituante, în discursul rostit, Otto Bauer arată Cehoslovacia ca:

> "... un nou Stat de naționalități, în sânul căruia 6 națiuni, dominate de o ură sălbatecă una fața de alta, vor fi parcate împreună și vor fi împiedecate în desvoltarea lor economică, socială și spirituală de ura națională și lupta naționalităților, alimentate de opresiunea care otrăvește toată viața publică".

Otto Bauer profetiza prăbușirea noului Stat și, în consecință, incendierea Europei. La 13 Iunie, cu 13 zile înaintea semnării tratatului de pace de la Versailles, Cancelarul austriac, Renner, adresa un Memoriu lui Clémenceau, președintele Conferinței de pace. Documentele trimise erau întovărășite de o scrisoare ce reda ultimul efort al Austriei:

> "Puterile aliate și asociate sunt pe cale să comită, față de populația ziselor teritorii și de toți Austriecii-Germani ,o flagrantă injustiție și de a antrena poporul cehoslovac într'o politică aventuroasă și catastrofica. Puterile vor crea prin aceasta, în centrul Europei, un focar de răsboi civil, al cărui rug aprins poate deveni pentru Europa cu mult mai periculos decât fermentarea continuă din Balcani".

Scrisoarea Cancelarului Renner se încheia cu această afirmație: "Niciodată națiunea supusă, nu va tolera această dominație!".

Când mai târziu, Hitler ridica problema Germanilor-Sudeți, Mica Ințelegere începuse să se desfacă. In Iunie 1935, Regentul Iugoslaviei, Paul, a însărcinat pe Stoiadinovici să formeze guvernul. Acesta, spirit realist, și-a dat seama că o apropiere de Germania și de Italia putea servi economia agrară a Statului, situându-l într'o poziție de neutralitate față de cele două mari State care amenințau pacea; neutralitate care o punea în afară de orice pericol.

Din nefericire, prințul regent Paul fusese crescut în Anglia, avea legături în înalta societate engleză și avea și tendinți categoric pro-britanice. La sugestiunile guvernului englez a înlocuit pe Stoiadinovici cu fostul ministru de externe al regelui Alexandru, Cintar Marcovici. Ori cât ar fi fost de dibaci noul șef al guvernului, Anglia își fixase politica ei în Balcani și în consecință, lord Halifax a început negocierile cu Turcia. Acordul între cele două guverne a fost încheiat la 18 Octombrie 1938. Articolul 6 se referea la Balcani și preciza:

> "Cele două guverne recunosc, în chip egal, că este necesar să se stabilească securitatea Balcanilor; și sunt în consultație pentru a se atinge acest scop cât mai repede".

Reacția Italiei n'a întârziat — un violent atac contra *"Ințelegerii Balcanice"*.

In 1938, regele Carol II a fost primit la Londra cu toate onorurile. Este bine să amintim că regina Maria era nepoata reginei Victoria. Vizita regelui Carol la Londra avea ca obiect celace era de imediată necesitate: contribuția Marei Britanii la înarmarea României. Cu regret i s'a comunicat că Anglia are o urgentă nevoie să se înarmeze, deci nu poate să răspundă regelui României. Era clar că nici Franța, și ea ocupată să grăbească o înarmare ani dezile zădărnicită prin grevele din industria de armament, ca și de politica Frontului Popular.

Pentru Germania o neutralitate a României era de absolută necesitate — se avea în vedere petrolul și produsele alimentare. La 20 Aprilie 1939, noul ministru de externe al României, Grigore Gafencu, era la Berlin. Situația era delicată: România acceptase garanțiile Franței și Angliei. Din chiar expunerea vizitei la Goering, la Ribbentrop și Hitler, reese că dorința Reichului era ca România să nu participe la încercuirea Germaniei și să primească, alături de garanțiile Franței și Angliei, *și garanția Germaniei*. Citiți cu atenție *"Derniers jours de l'Europe"* de Grigore Gafencu (capitolul "Hitler prepară armele sale") de unde reies sforțările ministrului de externe al României de a nu se angaja spre a nu compromite geniala lui născocire — să participe numai la o încercuire *"psihologică"*.

Mareșalul Goering s'a pronunțat clar. Citâm:

> "Această politică condusă de Londra este periculoasă, mai ales pentru DVoastră. Reichul își amintește de 1914; el nu va admite niciodată să se lase încercuit; el nu vrea să lupte cu lumea întreagă. Se va apăra cu îndârjire, și va ataca în punctele cele mai sensibile și cele mai slabe ale frontului inamic. Dacă România este prietena noastră, noi o dorim mare și puternică. Dacă ea participă la politica de încercuire, noi o abandonăm poftelor vecinilor săi Unguri și Bulgari."

Era un avertisment net. Este însă necesar să desprindem un fragment din declarația făcută de Hitler, așa cum o redă Gafencu în cartea citată, la pag. 79-80:

> "Ni se atribue intenția de a vrea să refac grandoarea Ungariei. Pentru ce aș asvârli o asemenea

---

UN TESTAMENT

Cei care, după trădare și colaborare, și-au primit pedeapsa au ispășit păcate, n'au murit moarte imaculată de martiri. *Si cu aceasta am spus tot.*

Pentru mine, piatra de încercare a oricărei înjghebări românești reprezentative este o declarație solemnă de repudiere și condamnare fără rezerve a "actului de la 23 august".

Bătălia pentru libertatea țării de mâine nu poate fi racordată decât la lupta epică a celor care au fost vânduți la acea dată fatală. A include în "comitet" pe lăudătorii giganticului dezastru mi se pare o deriziune. Alături de ei eu nu voi sta *niciodată*.

4.* *De minimis*... niciun comentar. Un bufon agramat și arogant ca Ion Rațiu s'a descalificat singur demult, din vremea când ne îndemna să-l ajutăm pe Ceaușescu.

Mult stimate domnule Penescu, aceasta este punctul meu de vedere, exprimat cu toată franchețea. Răspunsul negativ nu însemnează că nu voi privi cu simpatie ceea ce veți reuși a realiza, *dacă* aceste realizări se vor suprapune, fie și în parte, pe stricta mea viziune a lumii.

Rămân al dv. cu profundă stimă,

E. Lozovan

* NB. La 23 mai 1976 scriam printre altele d-lui H. Comăniciu: [Dl Penescu] "credea că sunt Legionar. N'am renegat nicio simpatie și visul curat al adolescenței mele îl voi asuma totdeauna, dar am precizat că nu am mandat de la nimeni".

* * *

Nu văd ce aș putea adăoga la această luare de poziție care nu cunoaște drum de întoarcere. Poate una din maximele tăioase ale Mareșalului: *"eu nu sunt om politic ca să-mi schimb convingerile"*.

E. LOZOVAN

imprudență? O mare Ungarie ar putea fi jenantă pentru Reich. Ungurii ne-au arătat totdeauna cea mai perfectă ingratitudine: ei nu au nici o atenție și nici o simpatie pentru minoritatea germană. In ce mă privește, eu nu mă interesez decât de Germanii mei. I-am spus, fără ocol, contelui Csaki, care era așezat în acelaș loc unde vă găsiți DV și I-am spus, fără menajament, regentului Horty și lui Imredy: minoritățile germane din România și Iugoslavia nu vor să se întoarcă la Ungaria; ele sunt mai bine tratate în noua lor patrie. Și ceeace minoritățile germane nu vor, nici Reichul nu vrea.

"Ar fi, evident, o rațiune ca noi să protejăm pe Unguri; ei au fost alături de noi în timpul marelui răsboi. Dar aceasta nu este cu totul exact. Noi am fost alături de ei, pentru a le veni în ajutor în răsboiul pe care Austro-Ungaria îl provocase atât de imprudent.

"Dacă aș fi fost la putere în 1914, eu nu m'ași fi supus pur și simplu ultimatului Berchtold, Tisza și Cnie. Aș fi intervenit în negocierile dintre Austro-Ungaria și Serbia. Era absurd să fac răsboi pentru a salva prestigiul Austro-Ungariei. Bătrânul imperiu al Habsburgilor era un anacronism. Un Stat imposibil de apărat. El ințețea ura și folosea pe Unguri contra Românilor, Cehii contra Germanilor, Slovacii contra Ungurilor și așa mai departe. Iată dece, cu toată originea mea austriacă, eu n'am luptat pentru Austro-Ungaria. Eu am ținut, ca German, să mă înrolez în armata germană. Dacă aș fi fost la conducerea Germaniei în momentul în care ultimul răsboi a izbucnit, eu aș fi propus împărțirea Austro-Ungariei după un criteriu etnic: Germanii la Germania, Polonezii la Polonia, Serbii la Serbia și Românii la România. Principiul naționalităților, vedeți DV., trebuie să fie la baza oricărui ordin durabil. Este rațiunea pentru care eu nu mă voi atinge de România. Nu voi încuraja nici o revendicare contra ei, atâta timp, bine înțeles, cât îmi va fi permis să contez pe prietenia ei."

Iar la pag. 81, găsim această declarație a Cancelarului:

> "Garanțiile anglo-franceze nu vă vor servi la nimic. Dar nu mă voi formaliza. Eu cunosc *slăbiciunea* DV pentru Franța. Cu totul alta ar fi atitudinea mea dacă DV veți participa alături de Soviete la această vastă încercuire a Germaniei pe care o prepară guvernul de la Londra."

Nu se poate un mai clar avertisment, care se dădea pentru România, prin ministrul ei de externe, Grigore Gafencu. La puțin timp după Gafencu, Cancelarul Hitler a primit în audiență pe George Brătianu și pe Ata Constantinescu. In declarația făcută, în nimic deosebită de cele spuse și de Goering, Hitler a mers până acolo că este dispus să garanteze alături de Franța și Anglia, integritatea României neutre. Mi-a citit George Brătianu raportul pe care l-a redactat, împreună cu Ata Constantinescu, și l-a prezentat regelui Carol. Doamna Elena Brătianu, în Memoriile pe care le-a scris la Paris, mi-a declarat că a reconstituit din memorie acel raport, a cărei copie George Brătianu a încredințat-o spre păstrare unui profesor belgian, dar nu-și mai amintea numele.

Reese clar insistența lui Hitler de a-și asigura neutralitatea României, așa de prețioasă pentru Germania, datorită petrolului și producției agricole. Dar pentru guvernul britanic *"sprijinul Rusiei era indispensabil"* și noi acceptaserăm garanțiile Angliei. Nimeni nu se întreaba dacă, pentru Anglia ca și pentru Franța garanțiile date României vor fi valabile când Rusia Sovietică va revendica Basarabia? Și astfel ,ne-am pomenit participând la *"încercuirea morală"* a Germaniei.

La ce ne-a servit?! La 4 Aprilie 1939, Cancelarul Germaniei a rostit un discurs în care, pentru prima oară, nu a pomenit — cum făcea totdeauna — de Rusia Sovietică. Era o absență care vădea o schimbare care se prepara în politica lui Hitler față de adversarul de totdeauna al Germaniei. Intr'un articol pe care l-am publicat în *"Curentul"*, îmi aduc bine aminte ,după ce am analizat discursul Cancelarului, încheiam cu această logică întrebare: "Ce premerge acest discurs? Un tratat economic sau ceva mai grav, un program politic?".

Răspunsul l-am avut la sfârșitul lui August 1937 — *Acordul Ribbentrop-Molotov*, în care se prevedea și Basarabia și Bucovina de Nord. Era începutul sancțiunilor ce se aplicau unei politici în care *"filiile"* precumpăneau comandamentelor patriei și le nesocoteau. Invazia Poloniei s'a executat în prima zi de Septembrie. Unde erau oare garanțiile date de Franța și Anglia? Declarația de război a acestora s'a făcut fără nici un atac împotriva Germaniei. Polonia a luptat singură. Politica pro-engleză a lui Beck își primea răsplata.

Zăpăceala regelui Carol și a guvernului era evidentă. După o lungă călătorie la Londra și Paris, a sosit la București, Potemkin, comisarul poporului adjunct la Afacerile Străine. Grigore Gafencu redă conversația avută cu acest exponent al politicii sovietice. Paginile cărții *"Derniers jours de l'Europe"* n'au fost scrise ca un articol de ziar, scris imediat ce ai luat contact cu o știre sau cu un om politic important; au fost scrise în liniștea de la Geneva, cumpănind îndelung fiecare cuvânt spre a-i înlesni o reintrare în viața politică. Dar paginile consacrate convorbirii cu Potemkin par de o nediscutată spontaneitate:

> "Domnul Patemkin, în cursul călătoriei pe care a făcut-o în Balcani, a semănat pe drumul său cele mai asigurătoare iluzii. Felul corect de a vorbi al dlui Potemkin, ca și fidelitatea față de guvernul sovietic nu puteau fi bănuite. Dar, în manierele sale curtenitoare, avea ceva din vechiul regim, și aveai plăcere să-i faci plăcere unui om amabil, declarându-i gânduri de înțelegere: îl simțeai foarte fericit, la rândul lui, de a putea să exprime, într'o franceză căutată, bunele gânduri pe care Uniunea Sovietică le are pentru cei mai apropiați vecini. Când dl Potemkin sosea la București, el asigurase deja trei părți din Balcani."

Fără să vreau, mă văd obligat să spun: mulți nătărăi a întâlnit acest rafinat diplomat în călătoria lui de adormire a celor pe care îi asigura. Mă întreb însă, dece se simțea așa de fericit Grigore Gafencu de manierele diplomatului rus, că "avea ceva din vechiul regim"?... Doar Gafencu era în Moldova, la Crisoveloni, la Ghidigeni, și fără îndoială aflase de negocierile de pace separată pe care le ducea primul ministru al Rusiei Tariste cu Von Yagov, în vederea unei păci separate. Era acolo și familia regală, care măsura prăpastia în care, aceste negocieri, dacă isbuteau, rostogoleau Statul român, care n'ar mai fi existat. Ori, *"vechiul regim"* era Rusia Taristă, care ne-a dorit pieirea. Dece s'a simțit *"le beau Grégoire"* fericit, că îi amintea ceva din vechiul regim, când trebuia să simtă un fior de teamă față de exemplarul din vechea noblețe rusă identificat cu politica lui Stalin. Sunt pagini pe care, o prudență elementară, ar fi evitat să le scrie în 1946. Reproduc un alt pasaj din cartea lui Gafencu:

> "Dl Potemkin credea în sfârșitul fericit al negocierilor între Moscova și Occident. Puterile totalitare pun în circulație svonul că Uniunea Sovietică ar fi gata să se apropie de Germania și Italia. Aceasta este o tactică specială a guvernului de la Berlin pentru a împiedeca reuniunea între Franța, Anglia și Rusia a împiedeca reuniunea între Franța, Anglia și Rusia. Hitler chiar a uzat de acest procedeu, lăsând să creadă intimii lui că și-a rezervat posibilitatea de a reînnoi la momentul oportun, legături directe cu URSS. Toate aceste manevre nu vor isbuti asupra politicei Sovietelor. Moscova vrea pacea și înțelege să apere pacea prin mijloace pacifice."

Și Gafencu ne lămurește:

> "Aceste declarații m'au încurajat să expun în detalii politica noastră. Nu i-am ascuns speranțele pe care noi le punem într'un acord între puterile Occidentale și Rusia, pentru apărarea securității generale. Dacă noi nu participăm direct la negocieri, este pentru a nu provoca supărătoarele reacții ale Germaniei și a nu mai agrava o situație deja foarte încordată. Dar garanțiile pe care noi le-am acceptat dela Anglia și Franța, neîncrederea pe care uneltirile Axei le inspiră opiniei noastre publice ,atitudinea guvernului și, înainte de toate, concentrarea forțelor noastre armate în lungul frontierelor occidentale, totul dovedește net de ce parte noi ne simțim amenințați și contra cui noi înțelegem să ne apărăm."

Și după ce a mai invocat și *"Ințelegerea Balcanică"*, ministrul de externe notează:

> "Dl Potemkin părea foarte satisfăcut. El arăta un interes deosebit pentru proectele noastre balcanice."

Ce siguranță putea da satisfacția pe care o arăta dl. Potemkin, când Comisarul adjunct sovietic dorea să-i pună o singură chestiune cu caracter mai delicat: cu privire la *"Tratatul de alianță polono-român"*. Și foarte gentil, Gafencu i-a dat tot ce putea să impresioneze pe Potemkin. Această vizită se situa la sfârșitul lui Iulie 1939. Triumfător, scrie:

> "La București, ca și la Ankara, trecerea lui Potemkin însenināse atmosfera: părea ca o licărire de speranță ce se ridica dinspre Moscova."

Cum să nu creadă Gafencu când Potemkin l-a asigurat

că schimbarea intervenită la departamentul externelor la Moscova era o simplă afacere de persoane: Molotov va urma exact aceeași politică pe care a avut-o și Litvinov. Instrucțiile pe care chiar el le-a primit erau identice cu cele care îi fuseseră date înainte de plecare.

Intreb pe orice Român cum să calificăm această uitare a Basarabiei, în tot timpul cât a vorbit cu Potemkin? Nici un moment, Basarabia n'a fost socotită altfel decât ca *"un teritoriu vremelnic ocupat"*.

In Camera deputaților am prezentat odată revista *"Krasnaia Basarabia"* (Basarabia roșie) pe care sta scris, la adresa noastră, *"Jos laba de pe Basarabia"*. S'a ivit chiar un incident. Ghiță Pop, deputat național-țărănist, care învățase să se orienteze în lectura unui ziar sau revistă rusească, a ținut să corecteze: "Nu jos laba de pe Basarabia, ci jos mâna de pe Basarabia". Ca un singur om, toți deputații basarabeni s'au ridicat, dându-i o lecție de limbă rusă, arătându-i cum se spune *"mână"* în rusește, și cum se spune *"labă"*.

Intervenția mea, ca și incidentul Ghiță Pop, se găsesc în desbaterile camerii ale Monitorului Oficial. Nici astăzi, după trecerea atâtor zeci de ani, nu pot să pricep ce importanță avea dacă s'ar fi folosit *"mâna"* și nu *"laba"*, când era clară contestarea Rusiei Sovietice a dreptului nostru asupra Moldovei dintre Prut și Nistru...

Asigurările lui Potemkin au durat până în August, când s'a semnat *"Pactul Ribentrop-Molotov"*. In dimineața zilei de 1 Septembrie 1939, trupele germane intrau în Polonia. In Iunie 1940, capitulă Franța. La 21 Iunie 1940, România primea ultimatumul Rusiei Sovietice. Politica lui Titulescu, aceeași ca și politica lui Carol, își arăta blestematele ei roade.

Ar fi nedrept să se spună că a existat un veritabil curent de prietenie în favoarea Rusiei Sovietice! Lovitura din Iunie 1940, sancționa o politică total străină de interesele de viață ale neamului românesc.

Se căutase în Anglia scutul de apărare. Dar la Teheran, în Decembrie 1943, erau sacrificate țările Baltice, Finlanda, Polonia și România. Există câteva pagini în *"Memoriile"* generalului Anders, Comandantul tuturor forțelor poloneze care au luptat încadrate armatelor Marei Britanii, în care, Churchill, la reproșurile acelui ostaș al Poloniei, a răspuns: *"Puteți să vă luați diviziile, nu mai avem nevoie"*.

Această frază ca să se înțeleagă că ori ce *"filie"* este un început de uitare a intereselor de viață ale națiunii. Și *"filia pro-engleză"* a stat culbărită la Ministerul nostru de Externe, unde, acești renegați ai patriei, au pregătit în cursul răsboiului lovitura de la 23 August 1944.

Ideia publicării articolelor scrise în 1944, dela Ianuarie până la 7 August, mi-a fost sugerată de Ion Halmaghi, care mi-a comunicat că în Biblioteca Universității din Pittsburg a găsit *"Curentul"* din anii 1939 până în 1943, întrebându-mă dacă nu am cumva articolele din 1944, în care aproape zilnic notam apropierea împlinirii planurilor rusești de robire a României.

Revăzându-le, am fost și eu uimit de exacta notație a evoluției răsboiului, așa cum era redată în presa țărilor neutre: Elveția, Suedia, Turcia și deasemenea la posturile de radio engleze și americane.

Incepând din Noembrie 1943, se negocia la Stockholm un acord de armistițiu, la inițiativa Rusiei Sovietice, cu guvernul Mareșalului Antonescu. A fost o greșeală fatală cedarea Mareșalului Antonescu, la cererea insistentă a lui Iuliu Maniu, de a trimite la Cairo pe Stirbei, să negocieze cu Aliații.

In cartea *"Les communistes démasqués"*, care reda procesul contra *"Internaționalei trădătorilor"*, după notele stenografice ale procesului, găsim depoziția lui Vișoianu. Reproducem răspunsul lui Vișoianu la întrebarea avocatului Fouvrier:

"— Se face apel la DV pentru că sunteți un specialist al diplomației internaționale și aveți excelente relații cu aliații.

— Și în special cu Rusia Sovietică, răspunde Vișoianu" (op. cit., p. 466).

Gura păcătosului adevăr grăește! Acest răspuns, plin de enfază, definește omul. Și ca să accentueze poziția lui *"pro-sovietică"*, a lămurit dece nu a plecat odată cu Stirbei, la Cairo:

> "Dar să știți acum un lucru picant. In momentul în care Stirbei a plecat, eu trebuia să-l acompaniez. Aceasta a fost adusă la cunoștința mareșalului Antonescu și mareșalul s'a opus la plecarea mea fiindcă eu eram considerat ca prea înclinat spre prietenia cu Rusia Sovietică" (op. cit., p. 468).

Lipsește un amănunt pentru a măsura dispozițiile politice și ale faimosului Stirbei, și anume: Bodnăraș a fost parașutat la începutul lui Aprilie 1944 și a găsit adăpost la Stirbei, la palatul lui de la Buftea. Sta sub numele de Spătaru. De prezența lui Bodnăraș la Buftea știa și regele Mihai și generalul Sănătescu, precum și Vișoianu desigur. Stia oare și Iuliu Maniu? Indoielnic, să fi știut. Ceeace este surprinzător este faptul că șeful *"Siguranței"*, Eugen Cristescu, n'a fost informat nici măcar când Bodnăraș a organizat, cu aghiotantul regal, lovitura dela 23 August 1944.

Intr'adevăr, în timpul atacului Rusiei Sovietice contra Finlandei, pe cât îmi aduc aminte, Vișoianu a justificat atacul Rusiei Sovietice, eliminată în Decembrie 1940 de la Societatea Națiunilor.

Acești oameni, inventați de Nicolae Titulescu, au urmat cu nedesmințită fidelitate linia politică a prietenului lui Litvinov. Valoarea lor, greu de descoperit, dar acțiunea lor o arată.

Sper să am într'o zi și articolele din 1944, între care și polemica mea cu Steed dela B. B. C., care mă acuza că amăgesc opinia publică românească afirmând că Rusia Sovietică urmărește să ajungă la Marea Egee. Și foarte binevoitor, Steed ne arăta că unica scăpare a României este *"capitularea fără condiții și cât mai repede"*.

De la 1933, am comentat evenimentele internaționale numai din punct de vedere al intereselor vitale ale României. Această disciplină a analizei pe care o făceam, dă azi, când nu mai există unghere de umbră care să împiedece cunoașterea exactă a împletirii evenimentelor care au dus la desnodământul pe care îl trăim, posibilitatea de a le publica. Mângâi speranța să pot publica, atunci când voi putea strânge articolele în legătură cu succesiunea evenimentelor internaționale de la 1933, preluarea conducerii destinelor Germaniei de către Hitler până la acel început de August, când în ziua de zece ieșeam din țară.

Succesiunea articolelor ar forma o istorie a Europei în curs de 11 ani. Cum grija de exactă redare a comentariilor și informațiilor m'a călăuzit, o asemenea lucrare ar înlesni istoricilor, ce s'ar încumeta să evoce această epocă, să găsească fără greutate izvoarele pe care le-am folosit.

Ar fi modesta contribuție a unui gazetar român de orientare în tumultul neadevărurilor folosite de propaganda Marilor Puteri, care își făceau un răsboi de exterminare. Este unica mângâiere pe care o pot avea, după 60 de ani de comentator politic, cu atât mai de preț cu cât destinul scrisului gazetăresc este să-și piardă prea repede interesul.

PAMFIL SEICARU

Așa au desrobit ostașii Români Basarabia! Rege, Partide dece l-ați trădat?

CRUCILE VII

PADUREA CU FIARE SALBATICE

de Alexander von RANDA

LA 30 Noiembrie 1938 a început un an de suferințe pentru Legiune, de un tragism în fața căruia au pălit toate cele precedente. Comparația cu "pădurea cu fiare sălbatice" a devenit o realitate. Intregul aparat de stat și-a propus țeluri criminale și a recurs la mijloace criminale.

Cel uitat impusese tuturor legionarilor să lupte deschis și să nu se ascundă niciodată sub scutul anonimității. Aparatul polițienesc dispunea deaceea de liste exacte ale legionarilor, iar cetele de agenți îi cunoșteau aproape pe toți soldații Arhanghelului și practicaseră ani dearândul trădarea. Urmărirea fusese preluată de tehnicieni deosebit încă din perioada democrației, însă dictatura s'a deosebit de democrație prin abuzurile mai consecvente și prin eliminarea oricărei ocrotiri din partea justiției. Primul ministru a înființat o "brigadă mobilă", sub ordinele sale directe. Campania de exterminare a acestui primministru asasin și a brigăzii sale de asasini se temea de lumină și o mulțime de crime au rămas și rămân ascunse în întunericul pădurii cu fiare sălbatice.

La trei zile după asasinarea celui uitat, brigada de asasini a scos din celule trei deținuți, doi muncitori și un jurist; a cărui mărturie prezenta un interes deosebit pentru comandamentul brigării: el trebuia să declare cine a preluat moștenirea celui uitat. Metodele cu care a fost torturat sunt indescriptibile și erau menite să se generalizeze, dar au rămas, după cât se pare, fără succes, căci în noaptea de 3 Decembrie a fost împușcat împreună cu cei doi camarazi muncitori ai săi. Efectuarea execuției într'un cartier periferic al unui centru universitar era menită să înfricoșeze studențimea legionară (1). Cadavrele au dispărut fără urmă.

E greu de stabilit care dintre comandanții Bunei Vestiri a preluat efectiv moștenirea celui uitat, însă nici unul dintre ei n'a putut să și-o asume pentru un timp mai îndelungat. Vânătorii de oameni au profitat de faptul că Legiunea nu era o societate secretă. Fruntașii legionari fuseseră întemnițați și deveniseră în felul acesta ostateci. Un tribunal militar condamnase la șapte ani de închisoare nouăprezece intelectuali fruntași într'un simulacru de proces în ședință secretă. Un profesor universitar și un prinț au reușit să sară din tren în cursul unui transport și să scape de urmăritori. Profesorul, vice-președinte al organizației "Totul pentru Țară", a reușit să rămână ascuns timp de câteva luni. Trădat și înconjurat, el s'a apărat și a fost împușcat la 26 Ianuarie 1939. Prințul, comandantul Corpului Moța-Marin, fost luptător în Spania, a rămas nedescoperit, dar s'a predat de bună voie și n'avea să supravețuiască actului său de cavalerism.

Legiunea decapitată era desbinată sufletește. Incă nu se cunoșteau detaliile abominabile ale strangulării celui uitat, însă simplul comunicat oficial, evident mincinos, referitor la împușcarea lui în cursul unei tentative de fugă de sub escortă însemna o sfidare monstruoasă a simțământului de onoare legionară. Cu ani înainte, cel uitat își încheiase cartea "Pentru legionari" cu ordinul ca asasinarea sa să nu fie acceptată cu resemnare și repetase acest avertisment presimțind intenția dictaturii. El revocase acest avertisment, când i se dăduseră asigurări că ministrul de interne are "cele mai bune sentimente față de el", dar acelaș ministru de interne, ridicat la rangul de prim-ministru, devenise asasinul său. Ultimul său ordin de a suporta urmărirea, pentru a scuti țara de sângeroasa soartă a Spaniei, părea categoric; trebuia interpretat însă ca un salvconduct pentru asasini? Se pronunțase în mod demonstrativ în favoarea monarhiei, dar făcuse o deosebire între monarhie și monarh și tocmai acest monarh părea implicat în asasinat în pofida alibiului străveziu al unei călătorii în străinătate.

După condamnarea celui uitat printr'o sentință care batjocurea orice sentiment de justiție, un comandant și cincizeci de legionari au vrut să se sinucidă demonstrativ în fața palatului regal, dar acest gest de protest eroic corespundea mai degrabă cavalerismului moral japonez decât liniei creștine a Legiunii și a devenit lipsit de sens după asasinatul din Noiembrie. Un mic prinț și mare artist s'a oferit zadarnic să-l împuște de pe scenă pe criminalul încoronat în cursul unei reprezentații de gală. Atunci, un tânăr ofițer, profund zguduit sufletește, s'a hotărît să se jertfească și să impună pe propria sa răspundere ispășirea crimei. Acest locotenent, cu un talent deosebit în domeniul pirotehniei, asistent universitar la catedra de chimie, a început să construiască în secret într'un atelier al armatei, aruncătoare de flacări artizanale. El concepuse planul de o îndrasneală nebunească să atace deschis somptuosul palat regal din capitală pentru a extirpa întregul cuib de ucigași; însă o explozie produsă în atelier a atras atenția poliției. La 23 Ianuarie 1939, locotenentul a sucombat sub torturi. Relatările referitoare la moartea sa diferă între ele. Poate că a reușit să se spânzure, pentru a nu trebui să reveleze numele nici unuia dintre cei inițiați în planurile sale. Nu se mai poate stabili câți legionari s'au alăturat de bună voie intenției sale. Doar un inginer prieten, care furnizase aruncătorul de flacări pentru atac, i-a împărtășit soarta.

Au fost puse în practică în schimb două acțiuni individuale cu valoare simbolică. Pagubele provocate de ele au fost neînsemnate, n'au costat vieți omeneștti și nu s'au ridicat la anvergura crimelor guvernului, dar dictatura a lovit orbește, fără să se sinchisească de vină sau de lipsa de vină. La 8 Februarie, o licențiată în filosofie a sărit pe fereastră ne mai putând suporta torturile. In aceeași zi, un medic, în agonie în urma torturilor îndelungate, a fost ars de viu la crematoriu. Alți șapte legionari au fost împușcați în grup la 14 Februarie. Cel de-al optulea, grav rănit de salvele de gloanțe, s'a târît după plecarea plutonului de execuție până într'o stradă învecinată. Câțiva trecători miloși sperau să-i salveze viața internându-l într'un spital, dar au fost înșelați într'un mod rușinos. De pe urma pierderii de sânge era atât de slăbit, încât poliția n'a mai socotit că este locul să-l împuște și a ordonat să fie otrăvit: un medic a acceptat să facă acest lucru. Șapte intelectuali legionari, acuzați de participare la o tentativă de asasinat împotriva primului-ministru, au fost torturați până la desfigurare, apoi împușcați la 18 Februarie și cadavrele trimise la crematoriu.

In această iarnă de asasinate ale dictaturii, Legiunea nu intrase în acțiune ca un tot, însă rarile acțiuni individuale au fost suficiente pentru a umple de teamă pe cei răspunzători pentru urmărire. Poliția secretă a recurs la o manevră abilă de diversiune, răspândind prin agenții ei știrea liniștitoare, că cel uitat nu este mort și că și-a putut realiza intenția inițială de a pleca în străinătate. Basmul, care nu era nimic altceva decât o manevră, a fost crezut mult prea ușor de mulți din cei care nu se puteau resemna și accepta stingerea din viață a celui uitat. O comandantă legionară a dispus efectuarea unor cercetări și s'a făcut astfel pasibilă de un delict demn să fie pedepsit cu moartea. Incepând de la 10 Iunie a fost supusă unor suferinți inumane. Când a fost adusă la crematoriu, o fărâmă de viață se mai zbătea încă în trupul ei mutilat îngrozitor. Călăii se grăbeau însă și au aruncat-o de vie în cazan. In urmă cu 500 de ani, fecioara din Domremy declarase judecătorilor: "J'ai entendu la voix de l'Archange Michel. Il m'a dit: Prends tout en gré; n'aie pas trop grand souci de ton martyre; tu viendras finalement au royaume du Paradis". Cuprinsă de flăcările rugului, Jeanne d'Arc strigase: "Mon Archange, mon Archange!". Fosta colaboratoare apropiată a celui uitat așezase cândva la mormântul eroului necunoscut crucea care lipsea din ordinul lojii Marelui Orient; și ea a fost arsă în credința în poporul ei și în Arhanghel și ca pe timpul primilor creștini, un funcționar al crematoriului a cules cenușa unei martire.

Comandanta n'a fost ultima victimă a morții prin ardere; a fost ars de viu și comandantul grupului de jertfă de bună voie din fața palatului regal. In ciuda temnițelor, a lagărelor de concentrare și a crematoriilor, marea încercare de extirpare a eșuat. Metodele de tortură indesciptibile au putut avea ca rezultat că unii legionari au căzut victime slăbiciunii omenești în pădurea cu fiarele deslănțuite și i-au făcut "să ascundă după copaci", cum prezisese cel uitat. Dar tocmai josnicia și brutalitatea persecuțiilor au făcut să crească noi legionari, netrecuți în listele poliției, care au rămas necunoscuți și celor mai experimentați agenți ai ei. Nu erau nici titrați și nici funcționari, nu purtaseră niciodată cămașa verde și nu depuseseră nici un jurământ, însă — în conformitate cu voința comandantei arse de vie — au stabilit realitatea morții celui uitat și s'au hotărît să-l răzbune. Nu le-a trecut însă prin gând să întineze prin acte de comitagii sau de partizani memoria unui om, care în credința lor avea să creeze și după moarte "o țară ca soarele sfânt de pe cer". Ei erau conștienți că nici un legionar nu poate încălca porunca a cincea decât în caz de pericol extrem pentru țară și că trebuie să ispășească el însuși acest păcat. Ca întotdeauna de la nașterea Legiunii, vitejia acestor ucenici în armata Arhanghelului era strunită de un simț de răspundere cavaleresc și creștin.

Bucurându-se de favoarea vizibilă a capului încoronat, primul-ministru nu credea că este expus vre-unui pericol în timp ce parcurgea la 13 Septembrie 1939 străzile capitalei. La orele 13, mașina sa de lux a fost ciocnită de o alta la intersecția din apropiere de podul Sfântul Elefterie și răzunătorii au deschis focul. Asasinul și-a dat viața imediat, dar răzbunătorii nici n'au fugit și nici nu s'au sustras. Au luat cu asalt postul de radio și au anunțat țării întregi: "Neam îndeplinit dureroasa noastră obligație, călăul a fost pedepsit". Și-au spus numele, s'au predat de bună voie și au fost masacrați imediat fără nici o formalitate. Noile cadavre au fost expuse public timp de trei zile la podul Sfântului Elefterie, deasupra lor cu inscripția: "Așa vor sfârși toți trădătorii!".

Primul-ministru căzuse, dar rămăsese intactă centrala asasinilor și cu știința și din voința coroanei a ordonat telefonic și telegrafic baia de sânge din noaptea de 22 Septembrie. In lagărul de concentrare din mijlocul țării, anti-camera morții pentru fruntașii legionari, președintelui partidului "Totul pentru Țară" (2) i s'a cerut să semneze mărturia gata scrisă că primul-ministru a fost împușcat din ordinul său. Comandantul Bunei Vestiri era însă conștient că dictatura voia să-i smulgă o justificare pentru represaliile intenționate. A rezistat unor torturi care abia pot fi bănuite, lipsindu-i astfel pe persecutori până și de cel mai străveziu pretext pentru ceea ce avea să urmeze. Impreună cu el au fost puși în fața plutonului de execuție unsprezece legionari din "procesul celor nouăsprezece". Cel de-al unsprezecelea, rămas în viață datorită gloanțelor greșit țintite, s'a ascuns sub cadavre. A fost descoperit a doua zi și lovit de data aceasta mai sigur. Nu se putuse evita transferarea a șapte dintre "cei nouăsprezece" într'un spital militar, întrucât se îmbolnăviseră în timpul detenției. Când jandarmii i-au ridicat din paturi, unii erau atât de slabi încât nici nu s'au putut îmbrăca singuri. Unul dintre ei a pus mâna pe o cruce, spre marea nemulțumire a ofițerilor de jandarmi: "Nu-mi puteți răpi dreptul, domnule colonel, de a fi împușcat cu crucea în mână. Legionarii mor creștinește". Colonelul și-a proclamat nevinovăția și a invocat ordinul, afirmând că întotdeauna nu s'a purtat bine: "Vă iertăm acest lucru și vă iertăm moartea noastră, dar nu vă va fi iertată nenorocirea pe care o aduceți asupra poporului nostru". Cei șapte bolnavi au fost duși într'o pădure și împușcați. La numărătoarea cadavrelor s'a constatat că unul lipsește. In întunerecul nopții unul din bolnavi s'a desprins din cătușele comune și scăpase. Prin radio s'a anunțat un mare premiu pentru aducerea lui viu sau mort. A fost descoperit în crăcile unui copac și împușcat. Dictatura se descotorisise de încă douăzeci de fruntași legionari.

In lagărul din partea de Vest, o fostă școală, au fost chemate din front patruzecișipatru de victime, dintre care nouăsprezece studenți și câte trei muncitori și ofițeri. Un maior le-a comunicat "transferarea într'un alt lagăr", la care cei meniți morții i-au strigat verde: "Spuneți în sfârșit adevărul, măcar o singură dată în viață și încetați de a mai fi o canalie măcar în fața morții noastre!". Rugăciunea din urmă a celor patruzecișipatru legați unul de altul s'a stins în păcănitul mitralierei.

In lagărul din partea de Est au fost mânați în fața țevilor de mitralieră treizecișidoi de legionari, printre care se numărau un colonel invalid, un om de artă și un doctor în teologie. Primul legionar străpuns de gloanțe a fost și cel dintâi aruncat în groapă, dar rămăsese în viață. S'a târît printr'o pădurice apropiată până la locuința unui medic. Doctorul l-a dus la un spital, dar a telefonat jandarmeriei, care a ordonat repetarea execuției. Jandarmul care trebuia să execute ordinul a tras intenționat pe alăturea, dar legionarul grav rănit n'a putut ajunge prea departe. Un ofițer de jandarmi a dat de urma celui rănit și slăbit total de pierderea de sânge și s'a îngrijit de o moarte sigură. Unui alt legionar, salvele de mitralieră i-au retezat ambele mâini; a reușit să-și tragă cioturile însângerate din cătușele comune, dar n'a mai putut scăpa. L-au împușcat și i-au aruncat cadavrul lângă celelalte. Lagărul din partea de Est se găsea în apropierea orașului și învățătorii și profesorii au primit dispoziția să-i ducă pe elevi la colina morții, pentru a fi înspăimântați de acest exemplu. Cei "treizecișidoi de trădători" au fost transportați abia două zile mai târziu într'un cimitir pentru animale.

Pe lângă morții din cele trei lagăre de concentrare, centrala ucigașilor din capitală mai ordonase ca în zorii zilei în fiecare județ să fie expuse cadavrele a trei legionari. Ordinul a ajuns peste tot aproape la timp, astfel încât au fost uciși mai mult de o sută cincizeci de legionari, între alții un frate al celui uitat și trei preoți. Fără să fi bănuit nimic, victimele au fost smulse noaptea din sânul familiilor și împușcate pe stradă. Elevii au trebuit să se perinde timp de trei zile pe lângă cadavrele așezate la vedere, astfel încât fiii au trebuit să treacă pe lângă cadavrele însângerate ai taților, marcați ca "trădători". Doi condamnați arbitrar la moarte, cu opt luni mai înainte, au fost împușcați în noaptea nelegiuită la mormântul celui uitat și apoi cadavrele au fost duse la crematoriu. Despre un inginer, directorul închisorii respective raportase că este deosebit de periculos, fiindcă era respectat până și de temnicerii săi. El răspândise o lucrare despre înscenarea judiciară împotriva celui uitat și astfel urmăritorilor li s'a părut firesc să-l transporte într'un camion spre capitală și să-l sugrume pe drum după metoda de neuitat a asasinării celui uitat. Predarea cadavrului la crematoriu a avut loc la 12 Octombrie 1939.

Amănuntele ulterioare ale drumului plin de suferințe al legiunii, precum și ale victoriei și apusului ei au intrat în istoria poporului ei, astfel că nu ne vom ocupa aici de ele.

Faptul că "sfânta cohortă de tineri", grav decimată, s'a ridicat la luptă înainte de a fi trecut un an de la aceste asasinate și că a pus capăt rușinoasei dictaturi regale, a fost calificat un miracol. Victoria din Septembrie 1940 a fost meritată, însă tristă, căci ea trebuia să-și jelească nu numai morții, ci și țara teribil mutilată, așa cum prezisese cel uitat. Lăudărosul regal, animat de o inumană cruzime față de Legiune a fost un laș în politica externă și a cedat fără nici o rezistență o treime din teritoriul național. A fost aproape un gest de supraomenie că fugarului laș nu i s'a întâmplat nimic. Insă disciplina legionară a fost pusă la o încercare și mai grea când au ieșit la lumina zilei grozăviile din anul asasinatelor.

Cercetările pentru a descoperi rămășițele pământești ale celui uitat i-au dus pe legionari la un bloc imens de beton, menit să ascundă cea mai mare crimă a dictaturii. Cântărea patruzeci de tone și a putut fi ridicat doar cu mijloace mecanice. De desupt au ieșit la iveală cincisprezece bidoane mari cu vitriol, dar acțiunea acidului sulfuric fusese împiedicată de placa de beton. Trecuseră doi ani din noaptea crimei, dar cadavrele celui uitat, ale Nicadorilor și Decemvirilor nu erau atât de descompuse încât să nu mai poată fi recunoscute și toate paisprezece purtau urmele vizibile ale strangulării și ale împușcăturilor ulterioare în ceafă. Dacă priveliștea grozavă era de natură să sguduie profund pe orice legionar, criminalii și complicii lor au intrat în panică. In special asasinii deținuți în vecinătatea imediată a mormântului au oferit un spectacol desgustător. Scheunau încercând să-și scape viața, s'au acuzat reciproc, au invocat ordinele superiorilor și au făcut apel la înaltele legături de care dispuneau. Dictatura transformase o mare parte din funcționarii de stat în complici. Procurorul care asista la exhumarea victimelor a cerut "terminarea rapidă a acestei comedii" și asasinii sperau salvarea din partea acestei justiții. Când paznicii legionari ai mormântului și ai închisorii au fost informați că vor trebui să cedeze locul unor unități ale armatei încă în cursul nopții, și-au pierdut răbdarea. Au făcut repede dreptate pe propria lor răspundere, s'au aliniat la mormântul celui uitat și au raportat că a fost răsbunat (3). Conștienți de păcatul comis au fost gata de orice pedeapsă. Marea massă a înalților complici ai dictaturii a rămas în viață și în libertate.

Legiunea a jertfit "Totul pentru Țară" și a fost trădată de toți cei în care avusese încredere. Cel de-al II-lea răz-

---

(1) La Universitatea din Cluj exista una din cele mai puternice organizații ale mișcării legionare (Editorul).

(2) Inginerul Gheorghe Clime, șeful Corpului muncitoresc, preluase conducerea partidului ca succesor al generalului Cantacuzino, după moartea acestuia (Editorul).

(3) Impins de oameni din umbră, generalul Antonescu a încercat să înlesnească evadarea din închisoarea Jilava a unei părți din complicii dictaturii lui Carol. Legionarii au aflat de acest plan și l-au făcut să eșueze.

După pedepsirea vinovaților, în total șaizecișipatru, printre care se numărau trei generali și un fost șef de guvern, legionarii aliniați în formație de onoare la mormântul lui Codreanu, i-au raportat, cu mâna ridicată pentru salut: "Căpitane, te-am răsbunat!" (vezi Horia SIMA: "Cazul Iorga-Madgearu", edit. "Carpații", Madrid, 1961, pags. 42-43; deasemenea Mihail Sturdza: România și sfârșitul Europei. Amintiri din Tara Pierdută, Edit. "Dacia", Rio de Janeiro/Madrid, 1966, pag. 225). (Editorul).

PAN HALIPPA

de S. GARLEANU

N ziua de 30 aprilie 1979 s'a săvârşit din viaţă la Bucureşti, în etatea venerabila de 96 de ani, **PAN HALIPPA**, cunoscut militant pentru drepturile Basarabiei şi unul dintre făptuitorii activi ai unirii acesteea cu Regatul Româniel, în 1918.

Ca totodeauna când e vorba de dispariţia din viaţă a unor personalităţi de seamă ale istoriei noastre contemporane, în R. S. R. se trec sub tăcere, se escamotează datele biografice esenţiale. Cu cât mai însemnate sunt meritele din trecutul "burghez" al persoanei în cauză, cu cât mai mult a fost aceasta eliminată din viaţa reseristă, cu atât mai zgârcite sunt organele resere în relatarea adevărului, acoperind golurile cu fraze formale şi cu referiri la momente minore din viaţa şi activitatea unui dispărut de seamă. "Am scăpat de încă unul!" — pare a fi raţionamentul acestei ţinute observate în atâtea şi atâtea cazuri. In consecinţă, în cazul lui Pan Halippa nu se suflă nici un cuvânt despre meritul suprem al lui de a-şi fi dedicat viaţa cauzei supreme a Basarabiei şi prin aceasta cauzei întreg lui neam Românesc. Se aminteşte într'un necrolog scurt numai de creaţia poetică a dispărutului, aci venind în ajutorul muşamalizării caracteristice împrejurarea cât se poate de "fericită", că G. Calinescu a consemnat amintita creaţie poetică în a sa antebelica "Istorie a literaturii române". Or, această istorie, tacit anatemizată, nu se găseşte şi nu se reeditează în R. S. R. (Ea capătă valoare doar în asemenea momente "de circunmstanţă"). Iar a consemna acum versuri mai noi ale aceluiaşi "recunoscut" poet, de pildă acelea prin care el se anunţa ca fiind în viaţă, în 1972, amicului său Ion Păscăluţă din Canada, una ca asta intră mai puţin ca orice în vederile mânuitorilor de date biografice reserişti. Căci în acele versuri este vorba, printre altele, de "o Românie Mare", cum şi de "a vieţii creştineşti poruncă".

Mai mult însă decât a trece sub tăcere cu tot dinadinsul adevarurile despre viaţa de luptă a patriotului Pan Halippa, în nota de necrolog amintită se proferă o minciună sfruntată, anume că lui i-ar fi fost dată "bucuria de a trăi să vadă înfăptuirea idealurior pentru care militase în tinereţe, concretizată în fiinţa Româniel socialiste de azi, liberă şi stăpână pe soartă" (!!).

Poftim, vă rog, daţi dumneavoastră crezare, dacă puteţi, unei asemenea afirmaţii gratuite pusă pe seama celui ce nu mai grăieşte!

Căci, idealul pentru care a luptat Pan Halippa în tinereţe şi pe care mai întâi repereul, apoi şi resereul, în deplină sogiăsuire cu ureseseul, până astăzi îl dispreţuieşte şi-l trădează, a fost emanciparea Basarabiei, promovarea conştiinţei naţionale la Basarabenii săi şi unirea firească a ţării dintre Prut şi Nistru cu celelalte provincii româneşti. Pentru aceasta însă, fiind printre primii pe lista neagră a "celoviecilor" (adică a... "oamenilor"!) bolşevici, Pan Halippa a fost ridicat din Bucureştii "eliberaţi" şi deportat pe undeva "na Sibir". Dacă aceasta nu i-a făcut'o ţarul cel "alb" Nicolae II-lea, ci doar l'a arestat puţin timp în 1905, lăsându-l îndată la casa lui din Basarabia, apoi, poftim, s'o plătească el mai scump după patru decenii, în 1944-45, sub ţarul cel roşu I-iul.

Departe de vreo realizare a lor în R. S. R. sunt şi ideile narodniciste, dacă la acestea se va fi făcut aluzie în fraza reseristă citată, cu care Halippa într'adevăr a venit în scurt contact în tinereţele sale. Pe urmă, el a fost naţional-democrat. Cum putea, deci, Pan Halippa, văzând până în ultimul său ceas năruite ambele sale idealuri din tinereţe: cel cu Basarabia liberă, incorporată acum de noul ţarism cuceritor, şi idealul de narodnicism (semănătorism), apoi acela de democrat naţional, toate sugrumate şi înghiţite de plaga orânduirii pecerist-reseriste, să se considere fericit în R. S. R.? Aceasta se poate numai în stilul escamotării reseriste a adevărurilor mari şi mici!

Că lui Pan Halippa nu i-au putrezit/îngheţat oasele prin Siberia, aceasta s'a datorat în primul rând robusteţei extraordinare a organismului său solid, cât şi, trebuie recunoscut, scurtei devierii de pe linia stalinistă a lui Nichita Hrusciov care a dispus ca deţinutul număr cutare din conţlaghăr să fie escortat la Ungheni, să treacă dincoace de Prut şi aci, mântuit, să sărute încă odată pământul ţării mame (ceea ce, din punct de vedere "mare-rusesc" îl priveai, personal!). Pentru vina numai de a fi fost fiu credincios al acestei mame i se pierduse lui urma pentru mulţi ani de zile, încât unii cunoscuţi din exil afirmau în scris, pe când el trăia din nou la Bucureşti, că ar fi murit în exilul siberian.

Născut în satul basarabean Cobolta, pe râul cu acelaşi nume, Pan Halipa îşi face aci scoala primară în limba rusă, limba românească nefiind admisă în învăţământ. Dascălul Ch. Barcă şi elevul Pan Halippa, şi unul şi altul Români moldoveni (ca şi toţi ceilalţi elevi), făceau a la reciproca învăţătură în limba rusă! Mare minune pe pământ care se mai repetă şi astăzi cu frânturi ale neamului românesc din alte ţări!

Din dorinţa tatălui său de a se face preot, Pan Halippa merge la Seminarul Theologic din Chişinău. Acolo are profesori tot Ruşi, cu excepţia a 2 - 3 Moldoveni, care tot în ruseşte trebuiau să predea.

De importanţa istoriei Basarabiei, seminaristul Pan Halippa s'a sesizat de la fratele său mai în vârstă, zelos culegător de documente privind trecutul istoric al provinciei. Ulterior, aceste documente, adunate în numar mare, au alcătuit trei volume publicate sub titlul "Documentele moşiilor din Basarabia". M'am izbit de primejdia contactului cu asemenea documente şi cu numele proscris Halippa la biblioteca Academiei Române, devenita "pe parcurs" Academie R. P. R., când, cerând volumele spre consultare, m'am văzut înşfăcat de cenzorul politic cu ancheta: de ce mă interesez eu de asemenea carte "cu fotografia regelui!?". Se prefăcea a nu vedea că e vorba de Basarabia.

La Seminar, Pan Halippa cunoaşte ideile narodnicilor şi-şi face socoteala că acestea sunt prielnice pentru promovarea cauzei Basarabenilor. De aceea el este activ în revoluţia din 1905, numită burghezo-democrată, şi drept urmare este arestat, exclus din Universitate unde făcea studii în drept, fixându-i-se apoi domiciliu obligator.

In 1906. Pan Halippa scoate împreună cu alţi patrioţi basarabeni ziarul "Basarabia", titlul acestuia fiind scris cu litere latine, în timp ce textele din corpul lui erau publicate în limbă moldovenească, însă cu litere chirilice. In această formă Moldovenii, trecuţi prin şcoli ruseşti, puteau citi pentru prima dată în limbă maternă. Ziarul "Basarabia", de orientare naţional-democratică, a apărut în decurs de numai 10 luni; dar în acest scurt timp el a trezit ţărănimea basarabeană din letargie, massele începând a fi interesate de chestiunea lor naţională.

După interdicţia ziarului, Pan Halippa trece la Iaşi, ca şi alţi vreo 20 de tineri basarabeni şi urmează studiile la Facultatea de istorie, geografie şi literatură, între 1908-1912. Aci are profesori printre alţii, pe Al. D. Xenopol şi pe Constantin Stere, fost deportat în Siberia. La terminarea studiilor, Halippa nu acceptă invitaţia profesorului său Al. D. Xenopol de a rămâne asistent al său la catedra de istorie a Românilor, ci preferă să se întoarcă pe câmpul luptei patriotice în Basarabia. Acolo, începând imediat din 1913, participă la editarea ziarului — revistă "Gând Moldovenesc". Acest organ de luptă patriotică revoluţionară pregăteşte până în 1917 emanciparea Basarabiei, netezeşte calea spre constituirea Sfatului Ţării şi unirea cu România.

De aceea, Basarabenii vor fi primii dintre Românii de peste graniţe care — şi vor exprima răspicat şi apoi (tot primii care) îşi vor realiza dorinţele de unire, urmaţi fiind de Bucovineni apoi de Transilvăneni.

In cursul frământărilor din 1917 se ajunge la convocarea, în 20 octombrie, a "Congresului militar român" care consfinţeşte autonomia politică a Basarabiei şi înfiinţează Parlamentul — Sfatul Ţării, acesta reprezentând toate categoriile sociale, inclusiv minorităţile din Basarabia.

Ales deputat al Congresului ţăranilor la Petrograd, Pan Halippa foloseşte prilejul de a sta de vorbă direct cu Kerenski şi cu Miliukov (istoric şi ministru) în chestiunea basarabeană. Aceştia s'au împotrivit proclamării autonomiei, chiar şi procurării de la Iaşi a manualelor şcolare pentru anul şc. 1917/18 în vederea progresului cultural mai accelerat în Basarabia. Nemulţumit de politica lui Kerenski şi Miliukov în chestiunea basarabeană, Pan Halippa, după cum o arată personal, se adresează opoziţiei bolşevice în persoana "compatriotului" basarabean Troţcki. Lămurindu-l că "omul de mâine" este V. I. Lenin, Troţcki are amabilitatea să-l conducă pe Halippa la locuinţa conspirativă a lui Lenin. In convorbirea avută cu acest prilej, Lenin i-a dat lui Halippa soluţia conformă cu concepţia sa enunţată tocmai pe atunci în chestiunea naţională, spunând că întrucât ei, Basarabenii, sunt Români, trebuie desigur să caute soluţia în legătură şi cu... toţi Românii; să procedeze în corcondanţă cu conştiinţa lor naţională şi cea politică; să facă însă totul pe cale legală prin Sfatul Ţării.

După cum se stie aşa s'a şi făcut datorită în cea mai mare parte lui Pan Halippa însuşi el fiind la început vicepreşedinte apoi "ultimul preşedinte" al Sfatului Ţării. La 27 martie (stil v.) 1918 acest Sfat îndeplinind voinţa majorităţii absolute a populaţiei Basarabiei, hotărăşte unirea pentru totodeauna a acestei provincii cu ţara mamă — România. Impotrivă au votat doar trei deputaţi, aceştia fiind, după cum preciza Halippa, streini de neamul românesc şi deci de înţeles. Desăvârşirea Unirii, prin Adunarea transilvană de la Alba Iulia, are loc abia după 8 luni, la 1 Decembrie 1918. Desigur că în R. S. R. se ignorează această priorotate calendaristică, cu oricât patos s'ar face caz de "desăvârşirea Unirii".

Iată, aşadar, pe scurt istoria care a dus prin măsura NKVD. şi totodată a noii securităţi comuniste române, la adăogirea a încă unui capitol al acesteea, acela de "penitenţă", în viaţa luptătorului patriot Pan Halippa.

Readus la Bucuresti îl puseseră pe Halippa să locuiască la un demisol umed pe str. Principatele Unite, unde prindea apa în găleată de la un robinet de sub tavan ca să prepare mâncarea pe o lampă cu gaz.

Cei de la partid, aflând că Pan Halippa a stat cândva de vorbă cu Lenin, au venit la el să le dea relaţii despre acea întâlnire memorabilă. Lucreţiu Pătrăşcanu care la rândul său s'a fost văzut cu Lenin, fiind asasinat de către înşişi tovarăşii săi comunişti, Halippa era acum singurul martor în viaţă care l'a văzut pe Lenin personal. Şi se ştie cu câtă migală se recuperau în general mărturii orale şi scrise despre viaţa şi spusele lui Lenin. "Vă spun eu în ce a constat convorbirea mea cu Lenin, le-a răspuns Halippa destul de tăios (doar a trecut prin spaime şi primejdii care l'au călit), dacă-mi redaţi casa mea de aici din Bucureşti, macar să locuiesc în ea, dacă nu se poate să-mi redevină proprietate!" — "Ca să vedeţi..." — au încercat interlocutorii. — "Eu văd, văd că locuiesc în mizerie, iar colo există o casă a mea în care locuiesc comod alţii!"

I-au acordat în cele din urmă spaţiu de locuit în fosta lui casă. Atunci şi Pan Halippa, tot în cele din urmă, a convenit să dea relaţii privind întreţinerea sa cu Lenin în ajunul revoluţiei. Iar acesta i-a spus, în ascunzişul său din Petrograd, cele mai sus amintite. Au holbat ochii emisarii partidului la auzul acelei "ierezii", mai fiind la mijloc şi buclucaşa personalitate a lui Troţcki: au notat totul şi au pus sub lacăt la "secret de stat" până astăzi şi, probabil, până vor dura. In fond, n"aveau de ce să rămână buimăciţi şi puteau să-şi reamintească şi singuri poziţia lui Lenin din septembrie 1917 că "în chestiunea naţională, partidul proletar trebuie să susţină mai întâi proclamarea şi înfăptuirea imediată a libertăţii depline de despărţire de Rusia pentru toate popoarele şi naţiunile asuprite de ţarism, înglobate cu forţa sau ţinute cu forţa în graniţele statului, adică anexate".

Noi cunoaştem acest "secret" prin "divulgarea" lui de către Halippa insuşi, când venea la el câte un basarabean sau altcareva cu sentimente adevărat patriotice ca să-l omagieze. Halippa îşi putea îngădui să vorbească mai deschis, faţă de cei sincer interesaţi de cunoaşterea adevărului istoric. In fond, nici nu i se putea impune zisa "discreţie" absolută sub acest raport. Căci dânsul n'avea nevoie bunăoară de... paşaport; nu l'a avut nici în Rusia sovietică. Iar că n'a vorbit nimic despre întâlnirea sa cu Lenin şi către Duiliu Vinogradski, cum dumnealui arăta cu mirare într'o împrejurare, aceasta se va fi datorat şi gradului de încredere pe care Halippa înţelegea să'l acorde unuia sau altuia dintre interlocutori.

Odată am mers la el împreună cu un macedonean care se interesa de activitatea politică şi revoluţionară în 1918, în Sfatul Ţării, a compatriotului său Draganov. (Unul dintre cei care votaseră contra). Lui Pan Halippa îi păru bine de acest interes "mai larg" despre istoria acelor vremuri la care el a fost părtaş atât de activ. Jovial, Halippa îşi depănă cu acest prilej amintirile. Cercetătorul strein era foarte satisfăcut de valoarea informaţiilor istorice culese din sursă vie, autentică. La despărţire, Halippa ne îmbrăţise amical şi zise: "Să-mi mai aduci vizitatori de aceştia, tot aşa de simpatici ca dumnealui!" Aceasta fusese ultima noastră întrevedere.

Acum, Uniunea scriitorilor din Bucuresti se limita a zice că ea pierde doar "pe unul dintre cei mai vechi membri ai săi". O credem şi-i dăm dreptate în privinţa "vechimii". Iar asupra motivelor restrângerii şi "modestiei" în această declaraţie nici nu mai întrebăm.

Ştim că a trecut în viaţa de dincolo un proeminent militant Basarabean, un devotat Român şi un mare Patriot. Şi n'a plecat dintre compatrioţi fără a le lăsa mesaj. Acesta constă în opiniunea sa exprimată răspicat că Basarabia să revină în graniţele Româniel, aceasta fiind singura condiţie firească a adevăratei ei prosperităţi şi a menţinerii etnosului ei românesc. Credinţa noastră nestrămutată, a tuturora este că această dreptate se va împlini.

S. GARLEANU

CRUCILE VII

boi mondial a adus în ţară "unităţi de instrucţie" ale unei mari puteri, a căror prezenţă a sprijinit puciul militar de la 21 Ianuarie 1941. Legionarii atacaţi de formaţiile de tancuri s'au bătut cu aceeaşi abnegaţie ca în bătălia din Septembrie. Muncitorii şi studenţii ridicaţi pe baricade n'au putut fi înfrânţi nici de artilerie. Insă o victorie a legiunii ar fi lipsit poporul de propria sa armată şi l-ar fi transformat într'o jucărie a puterilor beligerante. Ea ar fi însemnat războiul împotriva unei mari puteri ale cărei divizii înarmate până în dinţi se găseau deja în capitală şi care acum au primit ordinul de angajare. In provincia pierdută'n răsărit pândea însă, mai apropiată şi mai periculoasă ca oricând, puterea uriaşă a împărăţiei lui Satan. N'a mai rămas altă cale decât aceea a ultimei şi celei mai înalte jertfe: Totul pentru Ţară.

Legiunea neînvinsă a acceptat în felul acesta noi urmăriri şi noi tribunale excepţionale ale celei de-a doua dictaturi, care a provocat hecatombe poate şi mai mari decât prima. Dictatorul militar însetat de răzbunare l-a încadrat pe ostaşii Arhanghelului în batalioane de pedeapsă trimiţându-i să moară pe front. Mulţi au pierit însă în lagăre şi temniţe străine. Cea de-a doua dictatură a durat aproape de două ori mai mult decât prima; i-a luat locul în 1944 cea de-a treia, cea mai teribilă, a cărei operă de exterminare fizică şi sufletească continuă de două decenii. Această victorie finală a împărăţiei lui Satan s'a realizat cu complicitatea Europei şi a încoronat totodată o catastrofă. Continentul s'a transformat într'o pădure cu fiare sălbatice şi ispăşeşte această complicitate prin divizarea sa până în zilele noastre.

Cântecele Legiunii au amuţit în "mlaştina deznădejdei".

A fost oare cel uitat din această cauză un individ orbit al unui singur popor, sau a fost profetul unui crez creştin pentru salvarea multor popoare? Face parte credinţa sa în învierea de apoi în faţa tronului dumnezeesc, a tuturor popoarelor, din gândirea anacronică a unei "ţări înapoiate în curs de dezvoltare", sau din Vechiul Testament al unei viitoare Europe a arhanghelului Mihail? Vor intra oare "crucile sale vii" în istoria secolului nostru ca ultimii sau ca primii cruciaţi ai Arhanghelului?

Tradas din limba germană
de Mircea BOBU

POEME

CERŞETORUL PRIMEI OGLINZI

Nici o dată lângă este,
Totdeuna lângă oare
Un alt eu de lângă mine
Aşezatu-mi-a ulcioare.

Dincolo, mă ispiteşte
Cestălalt nici nu mă ştie.
Cine te-a oprit în cale
Braţ vrăjmaş de terezie?

Si sunt doi care se luptă:
Eu cu eu, mine cu mine;
Mă privesc într'o oglindă
Si salut: «Mulţi ani, Străine!»

ECUAŢIA FRICII

Mă tem de mine groaznic că eu voi fi întrântul!
Se balansează'n mine şi cerul şi pământul.
Cântarul lui Osiris poate sunt ochii mei,
Când plini de mâl şi broaşte, când plini de zări şi tei.

Groaznic mă tem de mine că eu voi fi înfrântul.
E greu să porţi în suflet şi cerul şi pământul!

DUMITRU ICHIM

FESTIVALUL CANTECULUI POLITIC

de Sever **MANUCEANU**

vorba de ediția a III-a a Concursului cântecului politic organizat de C.C. al U.T.C. din biata noastră țară.

N'am vrea să fim răi sau sarcastici. Dar când vezi pe ce drum e împins *"patriotismul socialist"* al tineretului și care sunt simbolurile considerate ca *"elemente de vârf"* întru susținerea flăcării sacre, îți vine să le plângi de milă, atât autorilor cât și celor ce se pretează, ca interpreți, la o asemenea umilință. Te simți tu însuți umilit, chiar fără să ai vreo apropiere cu regimul, de atâta sărăcie, platitudine și monotonie în *"cântecul"* unui popor care-a știut totdeauna să-și exprime strălucitor sentimentele și aspirațiile. O mâhnire nemărginită îți ferecă sufletul la gândul că mii și mii de tineri vor fi obligați să repete la infinit inepțiile laudatorii la adresa unui *"partid"* pe care-l detestă și-a unui *"satrap"* pe care- urăsc.

Dar așa e în regimurile de libertate marxistă! Partidul și organizațiile-i anexe știu mai bine pe cine **TREBUE** să iubească și să cânte masele *"entuziaste"*, atunci când e vorba de *"o expresie e angajării plenare"* sau să desvăluie *"voința și fapta tinerilor utecişti de a clădi țării lumină, de a ridica spre înălțimi stindardul libertății"*!...

In fața acestei dogme cine-ar îndrăsni să spună contrariul sau măcar să adauge un simbol în plus? In lumea celor care nu cuvântă, dar care trebue să fie prezentă oridecâteori este chemată, entuziasmul festivalului a fost un *"vibrant omagiu"* și-un răspuns delirant al... *"dragostei nețărmurite pentru conducătorul țării"* (!!). Deaceea trebue să se înțeleagă (vezi bine) că acest eveniment artistic are *"adânci semnificații politice"*; iar cele 12 lucrări premiate constituesc un *sumuum* de simțiri și aspirații românești.

Cam astfel delirează "SCINTEIA" din 4.11.1979, ridicând în nori o producție poetică de-o calitate îngrozitoare, sub umană, dacă o apreciem după cele câteva extrase reproduse ca model de sensibilitate *"patriotică"* și tematică *"politică"*. Dacă și melodiile sunt pe acelaș calapod, ne putem închipui nivelul artistic atins și înjositoarea uniformitate cacofonică a ceeace se numește în RSR *"cântec politic pentru tineret și studenți"*.

Ca tematică, totul este redus, schimonosit, pentru a intra în lista de propuneri a C.C-ului (discutate și aprobate în ședința secretă), în intenția de a se evita cine știe ce ieșire intempestivă, neconformă cu linia regimului. In realizarea acestui nobil scop, totul se învârtește în jurul a 3-4 elemente de înaltă valoare și stimă marxistoidă: PARTIDUL, CONGRESUL, PROGRAMUL și... bine'nțeles, deasupra tuturor, ȘEFUL mult iubit al regimului.

Aceste patru elemente au fost socotite ultrasuficiente pentru ca lirismul mânuitorilor de versuri din fericita Reserea să atingă sublimul artistic și politic. Si rezultatele au depășit speranțele C.C-ului. Nimeni n'a dat o notă falsă în structurarea celebrelor cântece politice. Toți s'au conformat *"sugestiilor"* primite dând, cu adevărat, opere de-o valoare neprețuită, ca următoarele două compoziții laureate pentru frumoasele gânduri și *"cele mai fierbinți sentimente față de patrie, partid, fața de conducătorul țării"*:

"Te vom urma, PARTID iubit"
"La CONGRES"
"Cu încredere și demnitate, dăm contur măreţului PROGRAM"

Ne întrebăm cam ce se va alege peste câteva luni sau ani, cu cei care vor cânta în public melodia și cuvintele pentru un *Congres* ce va avea o altă structură umană (adică, alți indivizi pretențioși) sau ale unui *Măreț Program* ce până atunci va fi dat faliment de mult, fiind înlocuit cu alt Cincinal realizabil în trei ani!...

Cât despre *"conducătorul țării"*, a cărui personalitate unică nu poate fi trecută cu vederea într'o manifestație de gen apoteotic, reținem versurile următoare, de-o gingășie și-o bogăție lirică cum numai în lirica hotentotă se mai poate întâlni:

"Glas nou și liber dăm mândriei
Te vom urma partid iubit
Si pe eroul României
Pe fiul ei vestit.
Ceaușescu, gând de pace
Brav erou, al țării fiu
România o înalță
Către viitor".

Ar fi fost mai corect spus: *"către asfințit"*, pentru a rima cel puțin cu adjectivul *"vestit"*.

Pe vremea lui Enăchiță Văcărescu, încercările poetice șchiopătânde aveau măcar scuza începuturilor. Posedau, în schimb, bogăție de fond, o gândire aleasă, o anumită perfecțiune în alegerea termenilor și-a sensului poetic. Pe când, în versurile premiate ale acestui Concurs *"pe țară"*, ai impresia c'un biet copilaș din a 4-a clasă primară, își ascute primul condei liric lăudându-și colegul de bancă pentru a-i putea cere în schimb, la recreație, cinci bile și trei arșice.

Există deci o sărăcie de expresie și de substanță în acest ciclu de *"cântece"* făcute la comandă, care contrastează isbitor cu poezia locală tratând alte domenii ale sensibilității românești.

Să fie oare întâmplător?

Nu-i cu putință!

Această decadență, această lipsă totală de suflu poetic, de sentimente înalte, de entuziasm și de trăire spirituală, singurile care pot aduce o stare de unanimă înțelegere și desfătare, au o cauză caracteristică ideologiilor marxiste: *degradarea omului*, aducerea lui în starea de instrument fără suflet, fără personalitate; unificarea, într'un amalgam inform și scuturat de voință, a tot ce-i curat, frumos, spiritual în ființa umană.

Cu ce suflet să cânți *patria* când ți se cere s'o identifici cu *partidul!* Cu ce lirism să însăilezi ghirlande de flori când ți se cere să le împletești cu *programul material* al regimului! Cu ce credință să creezi mituri și legende când ți se impune să preamărești persoana *"unui fiu vestit"* în care nimeni nu crede, pe care nimeni nu-l iubește și în spinarea căruia vor fi aruncate toate lăturile regimului când Domnul se va îndura să scape neamul de el!

Sarcină zdrobitoare chiar pentru lingăii și trepădușii regimului, care n'au respectabile principii lăuntrice cu privire la creația adevărată, creația simțită. Sunt capabili să *înrimeze* orice și oricând, în onoarea oricui și la anunțul oricărei comenzi.

Numai că, POEZIA nu permite asemenea infracțiuni. Se răsbună, pedepsește fără milă. Un fel de neputință creativă lovește pe versificatorul imprudent sau îndrăsneț. Poți, la nevoie, înjgheba o proză de comandă. Nu poți, NICIODATA, *concepe* un poem valabil în care să nu fi pus o parcelă din tine însuți, din credință ta, din speranța, dragostea sau entuziasmul ce te domină. Numai astfel o poezie, fie ea chiar politică, militantă, revoluționară, capătă un sens, o frumusețe, o nemurire, poezie pe care buzele tuturora o murmură ca un balsam.

Această dăruire, această credință, această speranță, dragoste și entuziasm, au lipsit total compozițiilor ce-au umplut de-o anostă maculatură "Marele Festival al Cântecului Politic" din RSR.

Situație extrem de semnificativă!

Sentimentele populare, de care se face atâta caz în lumea tristelor epave ale socialismului științific, n'au luat parte la preamărirea *"partidului iubit"*. Producția impusă a depășit norma dar, ca tot ce se realizează în aceste regimuri *"programate"*, a rămas calitativ fără noimă, minoră, infantilă și'n întregime în afara aspirațiilor ce frământă neamul românesc.

Semnal grăitor, al cărui sens ascuns suflarea exilului îl înțelege în plinătatea lui profetică.

SEVER MANUCEANU

INSTIGATIILE DOMNULUI MARIUS LIGI

de Traian **POPESCU**

FAPTE ȘI EVENIMENTE

LA TORONTO, CANADA, ACTIVEAZĂ UN GRUP TERORIST NUMIT

GRUPUL RĂZBUNĂTORILOR CAP DE MORT

ȘEFUL TERORIȘTILOR AMENINȚĂ CU MOARTEA PE REDACTORUL "MICRO MAGAZIN"-ULUI ȘI SE DEMASCĂ SINGUR ȘI FĂRĂ SĂ VREA: MATEI HOJBOTĂ, CARE-ȘI SPUNE ȘI "HATMANUL"

SCRISOAREA TERORISTULUI A FOST TRIMISĂ REDACȚIEI DUPA APARIȚIA REPORTAJULUI DESPRE ASASINAREA LUI NICOLAE IORGA -

Aflăm cu surprindere de existența unui grup terorist în Canada, cu un cuib principal în orașul Toronto.

Șeful grupului este Matei Hojbotă care își spune și „Hatmanul".

Matei Hojbotă a trimis în cursul lunii trecute, în numele grupului, o scrisoare de amenințare cu moartea redactorului gazetei „Micro Magazin".

Grupul terorist din Toronto se intitulează:

„GRUPUL RAZBUNĂTORILOR CAP DE MORT."

În scrisoarea sa, Matei Hojbotă scrie, între altele:

„.... Și iți vom astupa gura cu pământ, așa cum a fost astupată și gura lui Nicolae Iorga, criminalul."

Scrisoarea amenințătoare a fost trimisă redacției după apariția în „Micro Magazin" a reportajului „O tristă aniversare: 40 de ani de la asasinarea lui Nicolae Iorga", apărut în ediția din 1 Noiembrie a. c., în care erau demascați inițiatorii asasinatului, ucigașii marelui cărturar și înfățișate împrejurările în care a fost comis oribilul asasinat. Reportajul, după ecourile ajunse la redacție, a supărat pe cei care au fost și mai sunt atașați „echipelor morții" din trecutul de tristă amintire. Dar după cum se vede, aceste „echipe ale morții" nu au dispărut și continuă să se agite în țările noastre adoptive de pe continentul american sau poate și de pe alte continente.

Existența grupului terorist din Toronto, având în frunte pe Matei Hojbotă, ne amintește de vechiul așa-zis „Senat legionar" de la București. Oare s'a mutat respectivul senat la Toronto? Așa se pare, pentru că noul grup terorist este croit după acelaș sistem. Cu singura deosebire că cel de la Toronto trimite scrisori de amenințare cu moartea, în timp ce senatul legionar nu trimetea nici o scrisoa de acest gen, ci trimetea direct elemente fanatice pentru uciderea unor demnitari ai României dinaintea războiului, demnitari care nu priveau cu ochi buni mișcarea legionară, ba chiar erau și adversari pe față ai acestei mișcări.

Senatul legionar, care avea sediul pe strada Gutenberg, se întrunea deseori pentru a pune la cale asasinate, după o listă așa-numită „lista neagră". Era prezidat de Corneliu Codreanu, înconjurat de „bătrânii" senatului.

Figura cu privire fascinantă a lui Codreanu se îndrepta către fanatici și se auzeau cuvintele:

„Mâine va trebui să moară un nou ministru. Am hotărât să moară. Și îl vom ucide!"

Ridica apoi mâna dreaptă și indica pe cei care trebuiau să primească „misiunea sfântă" de a comite asasinatul. Tinerii indicați se așezau în rând și jurau în fața căpitanului lor că vor comite crima. Era un jurământ de credință și de supunere fără nici o abatere. Li se dădeau tinerilor arme, li se puneau la dispoziție automobilul necesar și fanaticii porneau la locul indicat.

A doua zi sau câteva zile mai târziu, presa înregistra asasinarea unui prim-ministru sau a altui demnitar al țării. Se făcea puțin scandal politic, asasinatele se discutau și în parlament, dar nu mult după tristele evenimente, se făcea tăcere. De ce? Numai de teamă, pentru că unii demnitari puteau figura pe „lista neagră" și se fereau de moarte.

Acesta era Căpitanul și acestea erau faptele lui.

Și totuși, ziarul „Cuvântul Românesc" din Hamilton, Canada, cu ocazia aniversării de 40 de ani de la moartea lui Codreanu, a publicat o pagină, cu fotografie, consacrată figurii „legendare" a Gărzii de fier. Nu ni s'a părut ceva neobișnuit – mai ales pentru adepții mișcării – dar autorul paginii îl dă pe Codreanu ca „exemplu de educație pentru generațiile tinere".

Adică ce vrea să spună autorul articolului respectiv? Să facă și tinerii din emigrație la fel ca fostul șef legionar? Adică să aștepte doar să li se dea arme de către „hatmanul" de la Toronto și să pornească orbește la înfăptuirea crimelor?

... Cine are urechi de auzit, să audă ...fapte ca cele de mai sus care se petrec la capătul acestui deceniu.

* * *

Pentru luare de cunoștință, redacția a trimis copii ale scrisorii menționate autorităților de guvernământ și de poliție ale Canadei și poliției F.B.I. din New York.

REAMINTIM
ȘI
CEREM URMĂTOARELE:

"MICRO MAGAZIN" COMBATE ORICE MIȘCARE TERORISTĂ ȘI ORICE MIȘCARE EXTREMISTĂ, CA, DE PILDĂ, MIȘCAREA DE STÂNGA COMUNISTĂ ȘI CEA HITLERISTĂ SAU FASCISTĂ DIN U.S.A. ȘI CANADA ȘI ORICE MIȘCARE ANTISEMITĂ.

REAMINTIM CĂ STATELE UNITE ALE AMERICII CA ȘI CANADA SUNT ȚĂRI DEMOCRATICE ȘI CĂ STATELE UNITE ALE AMERICII SUNT PRIN DEFINIȚIE ȘI CONSTITUȚIE, O DEMOCRAȚIE.

DATORIA ZIARIȘTILOR DE PE ACEST CONTINENT ȘI A CETĂȚENILOR CARE ȘI-AU ALES O NOUĂ PATRIE PE ACEST PĂMÂNT ESTE ACEEA DE A APĂRA INSTITUȚIILE DEMOCRATICE ALE AMERICII ȘI A PROPAGA PRINCIPIILE CONSTITUȚIONALE ALE PATRIEI LOR ADOPTIVE.

CEI CARE SE ABAT DE LA ACESTE PRINCIPII, ACTIVÂND PENTRU SUBMINAREA INSTITUȚIILOR ȘI PRINCIPIILOR DEMOCRATICE ALE AMERICII, SUNT PASIBILI DE PEDEPSE CONFORM LEGILOR ÎN VIGOARE ÎN U.S.A. ȘI CANADA.

MAI AMINTIM CĂ PENTRU TOȚI MEMBRII GRUPURILOR ETNICE DEVENIȚI CETĂȚENI AI ACESTEI ȚĂRI, MAI EXISTĂ UN STEAG – STEAGUL PATRIEI LOR ADOPTIVE, STEAG PE CARE AU JURAT LA OBȚINEREA CETĂȚENIEI ȘI ÎN JURUL CĂRUIA TREBUIE SĂ STEA UNIȚI ȘI SĂ-L APERE ÎMPOTRIVA TUTUROR MIȘCĂRILOR EXTREMISTE ȘI TERORISTE.

ÎN BAZA CELOR DE MAI SUS, CEREM CA AUTORITĂȚILE DIN CANADA ȘI U.S.A. SĂ IA ÎN CONSIDERARE CAZUL DE LA TORONTO ȘI SĂ ÎNTREPRINDĂ URGENTE MĂSURI ÎMPOTRIVA GRUPULUI TERORIST NUMIT „GRUPUL RĂZBUNĂTORILOR CAP DE MORT" ȘI A EVENTUALELOR RAMIFICAȚII ALE ACESTUI GRUP ÎN U.S.A.

★ ★ ★

ELA un timp "MICRO-MAGAZIN"-ul Domnului Marius Ligi dela New York, substituindu-se presei sărindărene din România de altădată și scopurilor ei tendențioase, a început o campanie de defăimare a dreptei românești și ațâțare contra exponenților ei din exil, amintind și interpretând "a sa manière", fapte din trecutul politic al Țării pierdute. Reproducem mai sus și în continuare, unele din textele ilariante ale "halucinaților" anticodreniste ale Domnului Marius Ligi.

Nu persoana Domnului Marius Ligi și nici excesul de fantezie al redacției — în relatarea faptelor — impune o punere la punct, ci necesitatea de a-l obliga, măcar din deferență pentru cititori, să spună adevărul.

Nu faptele în sine, ci motivele care au dus la consumarea lor interesează istoria.

Aceste fapte au fost provocate între cele două răsboaie mondiale de abuzurile și nedreptățile "democrației balcanice" instaurată de guvernele ce s'au perindat la cârma Țării după răsboiul de reîntregire și de lichelismul politicienilor aleși să conducă România Mare între 1920-1940, lipsiți de viziune românească, sau sugaci la "vițelul de aur".

Împotriva desmățului politic și înstrăinării intereselor naționale s'a ridicat tineretul României.

Călit în convulsiunile primului răsboi mondial, el trăia cu entusiasm "miracolul" României Mari și era conștient de menirea lui sacră de a păstra intact acest tezaur național, răsplata sacrificiilor seculare ale Neamului Românesc, ca sentinelă a graniței de Est a Europei.

Unității teritoriale, el i-a adăugat unitatea sufletească și spirituală, topind prin dragostea obârșiei comune diferențele sociale sau particularitățile provinciale.
Intelectuali, muncitori, țărani lucrând cot la cot în cântece și voioșie transformaseră România într'un imens șantier, pe care din munca brațelor lor benevole se ridicau biserici, școli, dispensare, case pentru bătrâni și văduve, se zăgăzuiau apele tumultoase ale râurilor, se croiau șosele și se încălzeau inimile la focul unui românism curat și adevărat.

Sigur că toate acestea nu puteau fi pe placul nepoftiților evrei, care fugind de practicile comunismului conceput de ei și aplicat în Rusia bolșevizată, veniseră cu sutele de mii la noi, ca să ni-l propovăduiască prin "Dimineața", "Adevărul", "Lupta" și alte gazete, gazetuțe și fițuici, care învrăjbeau raporturile dintre tineret și bătrâni manevrând forțele publice împotriva primilor, utilizând corupția unora dintre cei de al doilea.

Totul pe spinarea bieților români cărora le era interzisă libertatea de gândire românească, de acțiune sau de protest, prevăzute în Constituția Țării, pentrucă lezau interesele masei ovreești, care ca o lipitoare imensă le sugea vlaga sub protecția baionetelor jandarmilor români.

La hotărârea lui Corneliu Zelea Codreanu din ziua de 24 Iunie 1927 de a duce singur lupta contra comunismului și a propovăduitorilor lui, înființând Legiunea Arhanghelului Mihail, s'au aliniat, reprezentând tot atâtea provincii românești, cinci tineri — Ion Moța, Corneliu Georgescu, Ilie Garneață, Radu Mironovici și Tudose Popescu.

Erau puțini și săraci, cum observa Corneliu Codreanu, în cartea lui "Pentru Legionari", dar au jurat să apere cu propria lor jertfă România de primejdia comunistă din Răsărit, care se ridica năvalnică spre cucerirea Europei și și-au respectat jurământul.

Dintru început au fost loviți schingiuiți, urmăriți ca fiarele sălbatece, încarcerați, împiedecați să-și termine studiile în universitățile românești, iar după întoarcerea Prințului aventurier Carol de Hohenzollern, transformat peste noapte în Regele Carol al II- lea prin conspirația politicienilor cu sionismul, bunul plac și teroarea polițistă, se făcuseră stăpâne pe Tară.

Camarila Palatului, condusă de faimoasa ovreică Elena Wolf Lupescu, amanta Regelui, "tăia și spânzura", adulată de personalitățile create "ad hoc".

Românii ajunseseră proscriși în propria lor Tară, prin călcarea samavolnică a legilor, a drepturilor nației autohtone, prin imixtiunea elementelor semite în treburile publice, subminând conștiința națională a Neamului și otrăvind cu slogane mincinoase sufletele chinuiților muncitori pe care ele îi exploatau, căci ele erau proprietarii marilor industrii și ai comerțului.

Bestialitatea tratamentului aplicat legionarilor, întrece orișice imaginație și dacă Domnul Marius Ligi nu și-a pierdut memoria trăind în "libertațile vieții americane", nu poate să nu știe de miile de victime produse în rândurile Mișcarii Legionare de către regimul carlist, din ordinul — pro comunismului internațional ovreesc. Dacă da — îl sfătuim să citească, pentru documentarea Domniei Sale, cartea recent apărută "LEBENDE KREUZE" CRUCI VII de Prof. Alexander von Randa-Colecția "Europa" München, Grunlandstrasee 7-D-8047-Karlsfeld, în special ultimul capitol, reprodus în continuare în Carpații —, Padurea cu Fiare sălbatece".

Toate aceste nelegiuri și nedreptăți au creat în sufletele tinerilor schingiuiți și a celorlalți camarazi ai lor ilegal urmăriți, o stare de revoltă, care depășind educația lor profund creștină, a împins pe unii să se simtă îndreptățiți să fie "făcători de dreptate".

Au fost rare cazurile de exasperare legionară, care au împins la violența lor — Prefectul Manciu, I. G. Duca, Mihail Stelescu, Armand Calinescu și banda de asasini ai Legionarilor închisă la Jilava în 1940. Iorga și Madgearu constituesc un caz aparte. Un accident nenorocit din viața Legiunii, datorit surescitării nervoase a legionarilor, provocată de descoperirea și deshumarea cadavrului lui Corneliu Zelea Codreanu și al camarazilor lui, de sub lespedea de la Jilava. Elemente streine de Neam au profitat de acest moment și de neformarea legionară a unor tineri adepți, pentru a se rasbuna pe imixtiunea Profesorului Iorga în treburile altora scriind seria de articole din "Neamul Românesc" — "Porcii motorizați". Asupra acestor cazuri vom reveni către sfâritul acestui trist istoric românesc.

Legionarii care au decis să fie "Cavaleri ai dreptății" n'au fugit niciodată de răspunderea actului comis. Odată împlinită dreptatea, s'au predat autorităților și și-au așteptat pedeapsa prevăzută de legi.

Toate prigoanele autorităților scoaterea din lege a organizației, arestările ilegale ale mebrilor legionari, torturile fizice și morale la care au fost supuși din ordinul comunismului internațional și uneltele lor ovreești, au fost inutile.

In zece ani, adică până la 24 Iunie 1937, grupul celor șase ajunsese la un milion de luptători încadrați și alte milioane de sprijinitori anonimi, cum au dovedit-o alegerile din Decembrie 1937, când Partidul Totul pentru Tară — formula politică a Legiunii Arhanghelul Mihail — a obținut 66 de mandate de deputați în Parlamentul Țării, devenind al doilea partid de guvernamant, parcă spunând dușmanilor "de acuma încolo Românii vor redeveni adevărații stăpâni".

Panica ce a cuprins pe Rege, Camarila, ovreimea și partidele politice, a creat o psihoză demențială în cercurile guvernamentale, zăpăcind burghezia și populația Țării cu știrile false și amenințările de rigoare, dacă România nu ia drastice măsuri de a elimina. primejdia nazistă" a Gărzii de Fier, lansate de corul presei internaționale dirijat cu măestrie de forțele oculte ale sionismului. Manevră abilă pentru a justifica promovarea dictaturii personale a Regelui Carol al II-lea, omul fără scrupule, omul lor, Irodul tineretului român.

Naționalismul Gărzii de Fier nu avea nimic comun cu hitlerismul sau fascismul, orice afirmație contrară fiind născocire tendențioasă a vrășmașilor.

El renăscuse într'un moment crucial al României Mari, în pădurea Dobrina de lângă Huși în 1919, din exemplul atâtor "Căpitani" apăruți în Istoria Neamului în vremurile lui de restriște, ca Horia, Closca, Crisan, Vlad Tepes, Ion Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazul, Avram Iancu, Tudor Vladimirescu, preluat și reaprins de penultimul, **CORNELIU ZELEA CODREANU, CAPITANUL LEGIUNII**, care ca toți ceilalți a fost eliminat prin trădare, trădarea Profesorului Iorga. Căpitanul, intuind primejdia marxismului victorios în pravoslavnica Rusie și a năvălirii jidovești a Țării, chemase din tuînicele străbune tineretul român la lupta de apărare și de asanare a moravurilor ticăloase care dirijau viața publică a nației, creând din el "oamenii noi", cu concepte morale, eroi și sfinți, care să scoată Neamul din marasmul în care se sbătea.

Patriotismul Căpitanului isvora din cea mai profundă dragoste și grijă de Neamul lui. Doctrina lui pătrunsă de cel mai pur spirit creștin e autentic românească și-l situează în rândul marilor educatori ai secolului nostru.

Tineretul român, ferm pe pozițiile naționale cucerite cu atâtea jertfe în decada amintită 1927-1937, anihilase pe plan intern comunizarea Țării, opunând oricărei tentative un bloc granitic anticomunist format din 90 % din componența lui de intelectuali, muncitori și țărani.

Pentru aceasta l'au urmărit și i-au sugrumat glasul mișelește într'o margine de pădure, pentrucă redase Neamului încrederea în virtuțile lui și în destinul măreț care-l aștepta. Asta n'o doreau să se realizeze, nici Regele, nici Camarila, nici ovreii, nici partidele politice, nici hitlerismul, nici fascismul, nici comunismul.

Toți la un loc, oricât de paradoxal ar părea, au uneltit împreună pentru a-i zădărnici opera și a-i ucide elita creată.

Neamul n'a înțeles că el era trimisul providenței și al strămoșilor noștrii, pentru a-l feri de relele urzite împotrivă-i de cancelariile unei Europe putredă și trădătoare, căzând treptat prin apatia seculară a resemnării sub jugul a trei dictaturi succesive, de aspecte și tendinte deosebite, dar cu acelaș "numitor comun", oculta ovreiască. E vorba de dictatura Regelui Carol al II-lea, de acea a Mareșalului Antonescu, amăgitul cântecelor de sirenă ale așa ziselor partide istorice și acea a Anei Pauker et Co. adusă ca dar capitulării Regelui Mihai în "rase campagne", de tancurile Rusiei Sovietice fabricate în Statele Unite ale Americii, în fabricile coreligionarilor monstrului roșu.

Tara trădată, umilită, sfârtecată, geme greu și mulți vor fi încă cei care să-și aducă aminte oftând de profețiile Capitanului privind primejdia de moarte a Neamului nostru ce se ridica în Rasarit. Impasibilitatea cu care ea a tolerat uciderea celor mai bune vlăstare ale Neamului, o plătește cumplit.

Pe Corneliu Zelea Codreanu l'au ucis fizic. Spiritul lui e mai viu ca oricând. Doctrina lui, doctrina — Omului Nou — tinde să se universalizeze. Si-o dispută și "dreapta" și "stânga", fiind unica soluție a trăirii omenirii mâine.

Vor reușii să realizeze Omul Nou numai aceia care vor pune la zămislirea lui, aceaș umanitate creștină, dragoste imensă de aproapele și puritatea sufletească desprinsă de ambiții sau interese personale a Capitanului Corneliu Zelea Codreanu.

* * *

Revenind la cazurile de exasperare legionară, care au împins la violență, așa cum le-am amintit mai sus, le voi lua pe fiecare în parte, explicând opiniei publice de azi, cine erau "venerabilele personalități" ale Domnului Marius Ligi care-i justifică ofensiva calomnioasă prin Micro-Magazin împotriva memoriei lui Corneliu Zelea Codreanu și a anticomuniștilor lui.

E comod să te bați cu "strigoii". Aceștia nu pot răspunde și nici nu-l pot scruta cu privirea.

Dece totuși îi e teama?... și prin apelul "Reamintim și cerem", publicat și reprodus mai sus, caută să se pună la adăpost așmuțind împotriva celor ce nu pot cuvânta prigoana autorităților americane, a căror democrație vrea s'o facă complice la abominabilile crime pe care coreligionarii săi le-au pus la cale împotriva unui Neam — Neamul Romanesc — care i-a cules după drumuri, ca pe niște biete ființe năpăstuite în 1919, pentruca după acea, drept recunoștință să-i ucidă cei mai buni fii, pentrucă nu vroiau sa ajungă sclavii lor și să-l vândă antichristului sovietic la 23 August 1944.

Iși simte conștiința încărcată de păcatele proprii și de cele ale coreligionarilor săi pentru minciunile spuse și pentru crimele făcute dela Golgota și până astăzi împotriva creștinilor, al căror sânge vărsat și l'au luat asupră — și, când l'au răstignit pe Isus Christos.

Pentru ași impresiona cititorii imaginează cu desinvoltura unui scenariu — gen Hollywood — un ritual mafios, reminiscență în subconștientul său ale unor asemănătoare ritualuri la care a asistat probabil în viața sa.

Citâm:

> *"Senatul legionar, care avea sediul pe strada Gutemberg, se întrunea deseori pentru a pune la cale asasinate, după o listă așa numită "lista neagra". Era prezidat de Corneliu Codreanu, înconjurat de "batrânii" senatului.*
>
> *Figura cu privire fascinantă a lui Codreanu se îndrepta către fanatici și se auzeau cuvintele:*
>
> *"Mâine va trebui să moară un nou ministru. Am hotărât să moară. Și îl vom ucide!".*
>
> *Ridica apoi mâna dreptă și indica pe cei care trebuiau să primeasca "misiunea sfântă" de a comite asasinatul. Tinerii indicați se așezau în rând și jurau în fața Căpitanului lor, că vor comite crima. Era un jurământ de credință și de supunere fără nici o abatere. Li se dădeau tinerilor arme, li se puneau la dispoziție automobilul necesar și fanaticii porneau la locul indicat.*
>
> *A doua zi sau câteva zile mai târziu, presa înregistra asasinarea unui prim-ministru sau a altui demnitar al Țării. Se făcea puțin scandal politic, asasinatele se discutau și în parlament, dar nu mult după tristele evenimente, se făcea tăcere. De ce? Numai de teamă, pentrucă unii demnitari puteau figura pe "lista neagră" și se fereau de moarte.*
>
> *Acesta era Căpitanul și acestea erau faptele lui."*

Cum este posibil ca o minte lucidă, cum se pretinde Domnul Marius Ligi să mintă cu atâta rea credință, înșelând puritatea conștiințelor americane, relatând fapte născocite de fantezia sa gazetărească?

Nu, Domnule Marius Ligi. Nu acesta era Căpitanul și nu acestea erau faptele lui.

Aceasta e ticluirea tendențioasa a unei perverse înclinari spre denaturarea adevărului istoric și uman, pe care rasa Dumneatale o utilizează pentru a induce lumea în eroare.

Codreanu este un martir al creștinismului românesc și este o impietate a-i atribui sistemele criminale inventate de denigratorii lui.

Mă miră că nu ați fixat încă în subsolul sediului din strada Gutemberg camerele de gaz și crematoriul care "autrimis pe lumea cealalată" cei 300.000 de ovrei, pe care din senin îi asvârle în spinarea României, sionismul internațional, în campania Holocaust relansată acuma câteva luni de zile.

Legionarii nu au asasinat. Cavalerii dreptății refuzată de cei care călcau legile Țării, au pedepsit cu moartea câțiva dintre autorii morali ai abominabilelor prigoniri la care au fost supusi, sau pe cei dintre ei care trădau. N'au fugit de răspundere ca teroriștii lasi de stânga astăzi. Se predau autorităților și își primeau pedepsele prevăzute de legi.

Faptul că cineva ajungea Prim-Ministru, ministru sau demnitar în structura democrației balcanice care a guvernat România dela 1920-1938 și apoi sub dictaturile care au urmat până astazi, nu însemna că aceste personagii însumau sumumum de perfecțiune morală, umană sau națională.

Dimpotrivă, odată instaurat regimul carlist la 30 Iunie 1930, majoritatea acestora erau recrutați dintre ambițiosii lipsiți de scrupule și de patriotism ai partidelor politice, slugi plecate Regelui sau camarilei ovreești condusă de Elena Wolf Lupescu.

Ca unelte ale machiavelicelor lucrături jidovești, aceștia s'au pretat la cele mai murdare persecuții împotriva tineretului legionar, lăsând în umbră toate inchizițiile medievale, prin sistemele de torturi inventate și aplicate, aruncând în disperare zeci de mii de familii în imposibilitate de a-și apăra copii schingiuiți de poliția și de jandarmeria românească, transformate de arginții ovreilor, în călăii celor mai vrednici fii ai Neamului.

Acțiunea de acuma a Domnului Marius Ligi se încadrează în aceaș obsesie ovreiască de a lichida naționalismele europene anticomuniste, sub pretextul de a combate antisemitismul, pe care ei îl provoacă prin imixtiunea nepermisă în treburile tuturor țărilor din lume, pe unde au fost primiți.

Această acțiune face parte dintr'un complot gigantic împotriva lumii creștine, pe care ovreii vor s'o controleze și s'o exploateze pentru atingerea scopurilor oculte ale "Ințelepților Sionului".

Antisemitism legionar nu a existat ca atare, nici rasial, ovreii interpretând dorința Căpitanului Corneliu Codreanu de a reincorpora Românii în drepturile lor încălcate, ca o manifestare antisemită.

Mai de grabă anticomunismul s'a transformat în antijidovism, prin constatarea că agenții propovăduitori ai marxismului moscovit în România, într'o proporție de 90 %, erau ovrei.

Iată dovada:

RIVAROL Nr. 1500 - 22.11.1979

Ils ont dit...

◆ **Aaron VANGELIS, directeur de la Sovietish Heimland (le « Foyer soviétique », incontestablement le plus important journal yiddish du monde, avec dix millions d'exemplaires), lors du VII**[e] **Congrès des « Affaires juives », à New York : « Je suis venu pour vous rappeler que nous avons eu une révolution appelée Révolution d'Octobre. Nous, juifs, avons versé notre sang pour elle. Nous avons mené la seconde guerre mondiale pour la préserver, nous construisons un nouveau monde... Je pense à notre magnifique histoire juive, à nos héros, les Matchabées, aux martyrs de Varsovie, aux héros juifs de la Révolution soviétique... L'antisoviétisme est la pire forme d'antisémitisme. Partout où vous trouverez l'antisoviétisme, vous trouverez l'antisémitisme. La campagne autour des juifs soviétiques est, en fait, une campagne contre les juifs soviétiques, et une incitation à l'antisémitisme. »** (Propos cités par le **Daily World**, organe du Parti communiste américain.)

● **Ne jetez pas, après l'avoir lu, ce numéro de RIVAROL, passez-le à votre voisin.**

Cum constatați o mărturisesc chiar el, fără nici o jenă. Aaron Vangelis este directorul celui mai important ziar evreesc din Rusia Sovietica — "Sowietish Heimland" — scris în yddisch și cu un tiraj de 10.000.000 exemplare. El afirmă categoric în cel de al VII-lea Congres al "chestiunilor ovreești", ținut la New-York:

> *"Am venit ca să vă aduc aminte că noi am avut o revoluție numită Revoluția din Octombrie. Noi, ovreii, ne-am vărsat sângele pentru ea. Noi am dus cel de al doilea răsboi mondial pentru a o apăra, căci noi construim o lume nouă... Mă gândesc la minunata noastră istorie ovreiască, la eroii noștri, Macabeii, la martirii din Varșovia, la eroii ovrei ai revoluției sovietice.*

RUBRICA EDITORULUI

REVISTA PRESEI LEGIONARE

„CUVÂNTUL ROMÂNESC"

Ziarul legionar „Cuvântul Românesc" din Canada se ocupă, în două ediţii consecutive, de o latură a acţiunii deputatei americane Elisabeth Holtzman, acţiune care urmăreşte identificarea criminalilor de război nazişti care, prin declaraţii mincinoase şi schimbări de nume, au reuşit să-şi găsească refugiu pe teritoriul Statelor Unite.

Nu demult, deputata Holtzman a introdus un amendament într'o lege, amendament care înăspreşte măsurile americane pentru identificarea naziştilor în Statele Unite. Noua lege, votată, ajută la descoperirea mai uşor a declaraţiilor mincinoase în faţa birourilor de imigraţie, descoperire care duce la expulzarea criminalilor de război nazişti. Legea, prin amendamentul propus de deputata Holtzman, îşi ajunge scopul şi au fost numeroase cazuri de expulzări de nazişti, rămânând totuşi o listă de aproape 100 de cazuri nedescoperite, dar în curs de cercetare.

Cine a fost, dintre americani, contra acestei acţiuni pentru securitatea statului american? Nimeni, în afară de cei ormarişi şi grupurile hitleriste din care fac parte.

După această acţiune privind pe criminalii de război hitlerişti, deputata Holtzman a început o nouă acţiune pentru identificarea extremiştilor de dreapta din ţările din estul Europei, printre care şi România, care au luat parte la acţiunea hitleristă de exterminarea populaţiilor evreeşti după modelul hitlerist.

De prima acţiune, publicaţiile legionare din U.S.A. şi din Canada nu s'au ocupat. Dar faţă de a doua acţiune (care priveşte şi cazul Trifa), publicaţiile respective au luat atitudine.

In editorialul din ediţia pe luna August 1979, „Cuvântul Românesc", prin directorul gazetei, atacă furibund mai mult persoana deputatei decât acţiunea însăşi, deoarece deputata din New York este evreică de origină.

Se continuă cu acest prilej răbufnirea antisemită a menţionatei gazete căreia nu-i scapă nici o ocazie pentru a o menţine prezentă în coloanele sale.

Autorul articolului, intitulat „Declaraţiile unei deputate din America", îşi începe atacul în felul următor:

„Declaraţiile deputatei Elizabeth HOLTZMAN făcute în Congresul american sunt uluitoare şi vulnerabile. Uluitoare, pentrucă contrazic decenţa, simţul dreptăţii americane şi spiritul legilor americane. Vulnerabile, pentrucă depăşesc orice logică politică, juridică, occidentală pe care s'a structurat mentalitatea americană".

Este deajuns să ne oprim deocamdată, la începutul articolului.

Declaraţii uluitoare? Nu. Poate că uluitoare sunt faptele pe care le desvăluie deputata în forul Congresului american.

Contrazic decenţa americană?

Asta înseamnă că o deputată americană este în contradicţie, adică nu are nici un respect faţă de legislaţia americană, faţă de simţul dreptăţii, faţă de spiritul legilor americane, sau nu are decenţă faţă de însuşi Congresul american din care face parte. A acuza o deputată americană de lipsă de decenţă, aceasta este nu numai o jignire sau o insultă personală, dar şi o jignire şi insultă aduse Congresului, parlamentarii fiind expresia morală şi materială a forului legislativ american.

Deputaţii sau senatorii au obligaţia morală şi materială de a apăra instituţiile democratice ale statului, a apăra spiritul dreptăţii americane, legislaţia americană, iar nu de a desconsidera toate acestea printr'o lipsă de decenţă. Un deputat sau senator american – în afară de faptul că sunt legiuitori –, pot oricând să se transforme în adevăraţi anchetatori, să ceară organelor de guvernământ să ancheteze orice caz bănuitor care ameninţă securitatea statului, de la ultimul cetăţean până la persoana preşedintelui statului. Dacă anchetele nu dau rezultate în favoarea celor care le iniţiază, aceştia nu pot suporta nici o consecinţă, rămânând cu satisfacţia că şi-au făcut datoria, datoria pentru adevăr.

In cazul respectiv, deputata Holtzman nu face altceva decât să dea satisfacţie alegătorilor ei care i-au cerut anchetarea cazului de la Detroit şi faţă de care îşi face datoria, indiferent de rezultatul cercetărilor generate de bănuieli şi sezinări.

Declaraţii vulnerabile?

Cum adică? Vulnerează instituţiile democratice ale statului nostru? Vulnerează aceste declaraţii simţul dreptăţii americane? Nicidecum. Desigur însă că declaraţiile ei – mai ales făcute în faţa Congresului – rănesc anumite persoane sau grupuri. De aceea, simţind rana, cei interesaţi reacţionează, jignesc şi împroaşcă cu noroi personalitatea deputatei, jignind în acelaşi timp şi însuşi Congresul american.

In articolul din al cărui conţinut am citat doar câteva fraze, se mai vorbeşte, în contextul acestor fraze, că declaraţiile făcute de deputata Holtzman *„depăşesc orice logică politică, juridică, occidentală pe care s'a structurat mentalitatea americană"*.

Asta ar fi cam aşa. Hai să ne jucăm cu vorbele, să folosim expresii bombastice şi să le aruncăm în ochii cititorilor, ca şi când aceştia (cititorii)) nu ar putea înţelege gravitatea şi semnificaţia lor.

Cu alte cuvinte, deputata Holtzman, care este şi juristă, ar fi lipsită de logică politică, juridică, occidentală. Vorbim deci de logică, sub diferite aspecte, fără să ştim ce este logica.

Voi da un exemplu din lumea legionară din trecut. Profesorul şi filozoful oportunist Nae Ionescu ne învăţa pe noi, studenţii lui, că „esenţa logicii este descoperirea adevărului. Logica este atât de necesară încât nici un filozof nu poate fi un adevărat filozof dacă nu se foloseşte de sistemul logic, fără de care nu va putea afla niciodată adevărul". Exceptând cadrul filozofic, deputata Holtzman foloseşte logica în domeniul politic. Ea, fără a face filozofie, ia datele şi informaţiile pe care le posedă, le judecă în lumina cunoscutelor raţionamente ale logicii pentru a ajunge, prin căutarea adevărului, la adevăr. Exact ceea ce voia să ne explice filozoful legionar oportunist, care, după părerea mea, nu făcea politică la catedra lui şi aş fi nedrept dacă i-aş desconsidera valoarea de profesor.

Dar, în fond, de ce să ne supere atât de mult căutarea adevărului şi respectarea lui? Dacă aceasta supără sau răneşte pe directorul de la „Cuvântul Românesc" sau pe ceilalţi legionari din jurul lui, credem că cititorii acelei gazete nu au de ce să se supere. Cum mulţi dintre cititori sunt şi cetăţeni americani, ei trebuie să înţeleagă că trăiesc în ţara lor de adopţiune unde 200 de milioane de locuitori luptă pentru adevăr, scopul acesta fiind chintesenţa spiritului american. Niciodată, în nici o ţară, nu s'a pomenit ca adevărul să facă parte din însăşi viaţa naţională, cum se întâmplă în viaţa naţiunii americane, cum se întâmplă într'o ţară în care aproape toate greşelile ţi se pot ierta, dar minciuna nu.

Acţiunea deputatei Holtzman trebuie să mai cuprindă şi alt aspect al problemei. Deputata a arătat în declaraţiile sale făcute în faţa Congresului că departamentul american de Justiţie este în posesia unor liste de imigranţi români, care n'ar fi declarat la birourile de imigraţie apartenenţa lor la partidele extremiste de dreapta şi că şi aceste cazuri vor fi luate în cercetare ca şi cazul de la Detroit.

Această acţiune pentru căutarea adevărului ar fi completă, necesară şi mai dreaptă dacă s'ar cerceta şi persoane care au făcut parte din partidul comunist român şi sunt bănuite că nu au declarat aceasta la obişnuitele cercetări ale oficiilor de imigraţie înainte de a obţine cetăţenia americană. Este vorba de comunişti sau foşti comunişti care, deci, au minţit inducând în eroare autorităţile americane.

Oare se găsesc în posesia Departamentului de Justiţie şi liste ale foştilor comunişti care au minţit şi au devenit cetăţeni americani? Dacă nu se găsesc, ar trebui întocmite şi astfel de liste şi suntem siguri că vor fi destul de lungi.

Sugerăm deputatei Holtzman ideea că este datoare să se ocupe şi de o mişcare extremistă de dreapta dar şi de o mişcare extremistă de stânga, ambele folosind aceleaşi sisteme, ambele acţionând pentru subminarea instituţiilor democratice ale Americii.

* * *

In ediţia din August a „Cuvântului Românesc" se inserează şi se deplânge moartea fostului comandant legionar Radu Mironovici, „comandant al Bunei Vestiri" care recent şi-a dat sfârşitul într'un spital din Bucureşti, la vârsta de aproape 80 de ani.

A urmat un articol consacrat vieţii lui Radu Mironovici aşa cum au apărut articole elogioase la moartea lui Vasile Iaşinschi, – numai elogii, fără, bineînţeles să se arate aspectul crimelor în calitate de comandanţi legionari.

* * *

In ultimele numere ale „Cuvântului Românesc" se duce mai departe campania împotriva comunismului şi am fi mincinoşi dacă n'am recunoaşte combativitatea gazetei, cu o documentaţie desăvârşită, în lupta anticomunistă.

Paralel cu aceasta, gazetei nu-i scapă nici un prilej – cum am arătat la începutul rândurilor de faţă – pentru a-şi manifesta antisemitismul prin diferite articole de care ne vom ocupa cu altă ocazie. Notăm, printre acestea, „Război contra Invierii", „Testamentul lui Dumnezeu" şi altele.

*

Mai demult, „Cuvântul Românesc" publica un articol intitulat „Conspiraţia tăcerii", în care acuza presa din emigraţie care nu a scris nimic despre aniversarea de 50 de ani de la înfiinţarea „Gărzii de fier".

Iată că vom ieşi din conspiraţia tăcerii şi vom publica articole cu diferite subiecte care au fost acoperite de tăcere.

Atât deocamdată.

Mai este vreme. Că doar n'au intrat zilele'n sac.

Antisovietismul este cea mai teribilă formă de antisemitism. Peste tot unde găsiţi antisovietismul, dumneavoastră veţi găsi antisemitismul. Campania în jurul ovreilor sovietici, este de fapt o campanie împotriva ovreilor sovietici şi o provocare la antisemitism".

(Declaratii citate de "Daily World", organul Partidului Comunist american.)

Deaceia Domnul Marius Ligi ca şi deputata americană Doamna Elizabeth Holtzman, urmând consemnul tovarăşului Vangelis, s'au năpustit cu atâta furie împotriva anticomuniştilor români din Statele Unite şi Canada, Episcopul ortodox Trifa şi Domnul Matei Hojbotă-Hatmanul, delegatul comunităţilor româneşti în "W.A.C.L." Liga Mondială Anticomunistă.

In cazul primului, probabil că Doamna deputată Holtzman nu ştie că imediat după terminarea celui de al doilea răsboi mondial în Europa, toate organele "C. I. C."-ului, poliţie militară americană, venite primele în zonele de ocupaţie americană din Austria şi Germania, erau împânzite numai cu ofiţeri şi instructori proveniţi dintre ovreii fugiţi din ţările Europei Centrale şi de Est si că aveau ca primă misiune de a identifica şi preda sovieticilor, toate elementele naţionaliste — deci anticomuniste, pe care le-ar fi descoperit între prizonierii germani sau ai armatelor din Est foste combatante alături de aceştia, ceace echivala cu condamnarea la moarte şi executarea pe locul de predare rusilor.

Dece o surprinde atunci că în legitimă apărare unii dintre cei susceptibili de a avea această soartă pentru faptul că şi-au iubit patria şi au luptat ca să nu cadă în mâinile şi teroarea sovietică făcând uz de "logica" Domnului Marius Ligi, au preferat să treacă sub tăcere această apartenentă, convinşi că mai tarziu vor fi utili patriilor adoptive, şi cred că acestea nu au motive să se plânga până acuma de comportamentul lor de cetăţeni ai acestor State.

In cazul celui de al doilea, ne miră faptul că Domnul Marius Ligi a făcut economie de spaţiu şi nu a publicat textul serisorii primite, când a sacrificat 4 pagini pentru a publica propriile sale fantezii antinaţionaliste.

Domnul Marius Ligi e imprudent şi se joacă cu focul când în articolul reprodus mai sus insinuează:

"Această acţiune pentru căutarea adevărului ar fi complectă necesară şi mai dreaptă, dacă s'ar cerceta şi persoanele care au făcut parte din partidul comunist român şi sunt bănuite că nu au declarat aceasta la obişnuitele cercetări ale oficiilor de imigraţie înainte de a obţine cetăţenia americană. Este vorba de comunişti sau foşti comunişti care, deci, au minţit inducând în eroare autorităţile americane".

Spunem că e imprudent pentrucă dacă "naţionaliştii", cum mărturiseşte Domnia Sa, sunt numai 100 de cazuri, şi nu ameninţă cu nimic instituţiile democratice ale Statelor Unite, în schimb cei de stânga şi comunişti, sunt cu zecile de mii şi efectiv aceştia subminează bună starea şi liniştea americană.

(Continuarea în numarul 23.)

NOAPTE DE CRACIUN

de Ovidiu VUIA

Motto: Indată însă cum s'au dus îngerii dela cer, păstorii au zis unul către altul: "Să mergen până la Vitleem şi să vedem ce s'a făcut cu cuvântul acesta, pe care ni l-a vestit Domnul." Şi au venit de grabă şi au găsit pe Maria, si pe Josif, şi Pruncul culcat în iesle. Luca. 2. verset 15-16).

Lui N. St. GOVORA

DE cu dimineaţă începuse să ningă, aşa că atunci când au pornit să se lase umbrele sării, tenebrele cădeau ca nişte păsări înjunghiate, pe covorul alb, acoperind străzi, case, copaci. Totul. Ca un giulgiu luminos.

Pelegrinul plecă de-acasă cu gândul să viziteze o biserică. Era primul ajun de Crăciun, pe care-l petrecea singur. Nici cel puţin un răvaş nu-l aşteptase azi, în cutia cu scrisori. Il părăsiseră în uitarea lui şi cei din urmă prieteni.

Dar toate tristeţile ce încercară să-i îmbie sufletul cu apele amare ale nopţilor, se risipiră, împrăştiate, ca un stol de lăstuni negrii. Inaintând pe cărările înzăpezite, aducerile aminte îi năpădeau cu miile, aşa precum îl loveau, nenumăraţi, fulgii de zapadă, pe obraji, în ochi, pe umeri. Solii de cristal rece, al unui cer, care se scutura peste oameni.

La un colţ, se întâlni cu trei copii, abia ieşiţi din nămeţi, purtând în fruntea lor o stea, argintată pe margini. Vroise să se dea la o parte să-i lase să treacă, dar pruncii porniţi cu colindul, alunecau pe lânga el, nu-l vedeau.

S'au oprit la o casă scundă, aprinsa la geamuri, de sărbătoare şi au început să cânte un colind: "O, ce veste minunată, în Vicleem ni se-arată".

Cântecul venea parcă îngânat, de undeva departe, asemenea foşnirilor moi ale unor aripi de îngeri aşezaţi în grădinile ninse în jurul fântânilor goale. Ingeri albi.

Privind peste gard, într'o cameră, vedea un alt copil, închinat cucernic sub un pom, plin de licăriri. In ochii copilului, bradul de Crăciun părea o fărâma de paradis coborâtă pe masă lângă el, ruptă din stofa azurului infinit încărcat cu stele, înălţat ca nişte oglinzi de ametist, afară, în iarnă.

Mai departe a întâlnit un bătrân îmbrăcat cu o mantie şi căciulă roşie, îmblănite cu catifea de castor, algă: "Mos Crăciun cu plete dalbe. A sosit de prin nămeţi..." Şi era moşul încovoiat de greutatea sacilor purtaţi pe umeri: "Şi ne-aduce daruri multe, La fetiţe şi băeţi, Moş Crăciun, Moş Crăciun".

Pelegrinul întinse mâna să-l ajute, dar moşul trecu mai departe, fără să-l poată pipăi, chiar prin fiinţa lui. Ca o arătare a visului.

Mai încolo se opri la o şcoală unde elevii jucau într'un mister biblic. Cu doi păstori şi trei crai de la răsărit: Gaşpar, Melchior şi Balthazar. Erau toţi puşi pe urmele unei stele strălucitoare, mult mai mare şi mai luminoasă ca luceafărul de dimineaţă, aparută de-asupra ieslei, în care Fecioara Maria născuse pe Mesia.

In sală mirosea a lumânări aprinse şi a smochini, ca pe drumul cel vechi al Bethlehemului.

Copleşit de-atâtea amintiri, pelegrinul, îşi simţi deodată întreaga viaţă scăldată într'o pace fără de margini: albă şi necuprinsă, aşa cum erau toate faptele acestei Nopţi de Crăciun.

Trezit pe străzile unui oraş necunoscut, căuta o biserică, de unde auzea venind spre el chemările clopotelor, ca pe o muzică de orgi înalte, de piatră.

Găsise însfârşit o biserică, dar aceasta era întunecată şi părăsită. Cu porţile închise.

Ajunse la o a doua biserică, părând luminată, după ogivele-i ascuţite ieşind fumurile de raiuri arse, ale unor liturghii abia şoptite. Dar şi această biserică îşi avea porţile închise. Şi-atunci începu să bată cu disperare în ele dar nu i s'au deschis. Mai apoi află ce era plină de credincioşi şi că pentru el numai este niciun loc.

Fecioara Maria cu pruncul în braţe din portalul de marmoră îl privi cu tristeţe.

Nu era deci nici aici loc pentru el.

Ii veni în minte, biserica de lângă casa lui, cu retablul în care Iisus şi Apostolii săi sunt reprezentaţi în lemn aurit. Se apucă s'o caute cu nelinişte dar n'o găsi nici pe ea. Işi spuse că această biserică o fi existând într'un alt oraş şi nu în acela unde s'a ratăcit el acuma.

Târziu, s'a adăpostit într'un parc pustiu, paşii lui însemnând drumul aleelor pe lângă arbuştii ascunsi în zăpadă, ca nişte lebăde albe.

Grădina publică părea ea însăşi un evantaiu enorm, alb, de pe crengi curgând trêne de ghiaţă.

Pelegrinul se aşeză pe o bancă, fugărit ca de o haită de lupi de durerea, că pentru el în această noapte de Crăciun nu este deschis niciun lăcaş sfânt.

Şi-atunci, auzi sosind de departe, crescând în privirile lui ca o minune, o biserică cu un turn şi un pridvor de lemn, toată numai lumini, ca o mireasă pregatită pentru nuntă.

Şi parcă această biserică avea o tindă cu pereţii vechi arşi de fumul lumânărilor, şi mai avea o catapeteasmă cu iconostas, în care sfinţii bărboşi, cu figurile prelungi, erau adunaţi lângă un altar, cu sânziene şi busuioc uscat, miluit de osana unui cor de serafi şi heruvi, nevăzuţi, ei fiind doar cântec.

Pelegrinul părea că recunoaşte biserica de la Schitul peşterei Ialomicioara, văzută într'o vară, arsă mai apoi odată cu adolescenţa sa.

Dar acum înţelegând că această bisericuţă îşi are porţile deschise pentru el chemându-l, se porni să alerge întinzând mâinile spre ea. Curând pricepu că bisericuţa era tare departe şi că nu va avea puterea câtă se cerea să ajungă până la porţile împărăteşti, ale luminii. Şi atunci se hotără să îngenunchieze în faţa ei, acolo unde se găsea, depărtat de altarul a cărui mireasmă de sânziene şi busuioc uscat îi umplea inima. O va face smerit, aşa cum văzuse odinioară, un muntean, închinându-se înaintea unei troiţe, aşezată pe margine de drumuri, lăsându-şi vitele să pască, mai la o parte. Acum ştie că în acea scenă simplă, de ţară, se săvârşise taina sacră a coborârii lui Dumnezeu pe pământ.

Pe altarul cu miresme de sânziene şi busuioc uscat... Dor de veşnicie...

A doua zi, trecătorii oraşului au găsit un necunoscut, înghetat, în parc. Acoperit de zapadă, trupul său îşi pierduse contururile, rămânând doar forma fiinţei îngenunchiate, cu mâinile la piept.

Peste noapte, omul care sa plecat în faţa altarului nevăzut, se transformase în statuia Rugăciunii, a lui Brâncuşi...

Acuarelă de Nic. Grigorescu.

PUNCTE DE REPER PENTRU O ISTORIE A INCONSTIENTEI

neri, dealtfel bine inteționați, educați în celebrul Paris putrezit de democrație, au ciupit câteva idei generale și fără a cunoaște esențele adânci ale srtucturilor sociale românești — au purces la revoluție pentru că era anul acelei mode în alte părți ale lumii. O modă ca a ghetrelor, acului de cravată sau a țilindrului.

Grupul acesta traducea cuvântul democrație prin încătușarea unui grup de conducere a Țării și umplerea golului creiat cu propriile lor personalități franțuzite. A fost o mișcare nelegată de tradițiile specifice naționale, o modă care a trecut repede cu ajutor rusesc și turcesc.

Celace a fost legat de esența națională a fost anul 1859, anul Unirii celor două Principate, aspirație într-adevar națională. Faptul a fost preconizat în istorie dar secolul 19 este acela care-i aduce îndeplinirea.

Aceiași noțiune de democrație, vag definită în mințile proaspeților politicieni moderni, face ca actul dela 24 Ianuarie 1859, în loc să fie aprofundat pe linia intereselor naționale (bine servite de A. I. Cuza) în goana modern democratică după putere politică, este schimbat pe linia modei democrațiilar apusene și ne autoblagoslovim cu dinastia Hohenzollern care a marcat cu sânge secolul 20 al istoriei noastre.

(In tara, un cercetător, cu ceva ani în urmă — nu mai am fișe personale — a încercat genealogia lui A. I. Cuza și a găsit că pe linie feminină descindea din Mușatini, așa că avea legitim drept la tron!)

Dar noua inventată democrație, puțintel paranoica, pretindea cap încoronat care să domnească, dar nu sa conducă, un factor "de echilibru".

Tot secolul 19 mai dă democrației o lectie, bineințeles neluată în seama ca și toate celelalte lecții de mai târziu, ale secolului 20. E vorba de apariția așa zisului marxism, combinație eclectică și cofuză a unui refulat ahtiat după putere care a trăit stipendiat din banii unuia care "exploata clasa muncitoare". Dar și pentru obsedatul de putere Marx banii nu aveau miros. Obsesia aceasta pentru forță politică, aruncarea sloganelor goale în masse, culminează cu prima formă de violentă comunistă, "Comuna din Paris 1871", ce lăsa în urmă o pată de sânge și teroare. Iar principala lecție este că suspect miros1toarea democrație franceza este complet impotenta cu tot împaratul ei de operetă și trupele germane vor restabili o precară ordine.

Pe un plan mai mic ceva similar se intampla și în România — dar fără agitații comuniste — ineptitudinea și găunoșenia politicianilor democrați români face ca starea țăranului român să devină de o gravitate de excepție. Situația trebuia premeditată din timp, cu ajutorul legilor. Dar nu. Lipsa de înțelegere a perspectivei istorice face ca, în 1907, să isbucnească cunoscuta revoltă care, oricât s-ar argumenta de către palațele istorice ale R. S. R., a avut un caracter național și economic, nici de cum social. Țăranii s-au răsculat pentru pământ și pâine — e drept — dar și contra arendașilor evrei în majoritatea lor în Moldova.

Ca dovadă că revolta nu s-a simțit în Oltenia, Banat, Transilvania, unde arendășia dominată de "minorități naționale" nu prea avea rădăcini.

Și cu această ocazie proaspata democrație Romîna filo franceză sau — mai nou — filoengleză a fost paralizată și, în loc de soluție economică a ales calea reprimării armate și nu se poate contesta ușor existența acelor 11.000 tarani uciși ce l-au revoltat până și pe zeflemistul Caragiale, care a scris despre aceasta serios și tragic — poate cel mai tragic.

Până acum se poate vedea că metodele de bază nu sunt noi la democrație ci numai sloganele sunt proaspăt și țipător vopsite.

Parlamentarismul democratic român s-a dovedit anemic și cu ocazia primei conflagrații mondiale. Totala nepregătire politică a partidelor, grevată pe o aroganță luată fără discernamânt dela "Marile puteri" democrate considerate matrice duc la dezastrul ocupației Țării. Numai spiritul profund național al populației și al soldatului simplu conduc la o vitejie fără seamăn și, cu sacrificii umane de necunoscut se transformă dezastrul într-o victorie și finalmente România iese din războiu reîntregită, așa zis-a a Romania Mare spiritul național, patriotic, a triumfat în armată. Politicienii au cules roadele și laurii. Un cap de stat, se împodobește cu o coroană ce o meritau militarii și conducătorii lor de pe frontul de luptă.

— ● —

B) MOARA DE VORBE.

După prima conflagrație mondiala, când România a pătruns mai adânc în domeniul relațiilor internaționale, copierea unor modele străine se face tot mai vadită în mecanismul democrației Române. Politicienii români priveau mereu peste gard, nu se împământenește noțiunea de politician român, filo-român, ci se circulă adjective ca "filo-francez" sau "filo-englez".

Apar partide ca ciupercile după ploaie. Dispare bătrânul partid conservator dar se întărește modernul partid liberal alcătuit pe model vestic și cu diferite fracțiuni.

Ceva nou se intampla: Din unificarea naționaliștilor ardeleni cu țărăniștii regățeni apare P. N. T. — bineînțeles cu fracțiunile lui.

Apoi pomelnicul partidelor e imens cuprinzând zeci de nume incluzând pe Iorga și Averescu și terminând cu liga chiriașilor, a propietarilor, care figurează prin anii 30 pe listele electorale.

Istoria cinstită de după această noapte ce nu se sfârșește încă — va dovedi că toate aceste grupulețe și grupuri politice nu aveau o ideologie clară și axată pe interesele fundamentale romănesti — era o continuă luptă pemtru un scaun la moara de vorbe de pe dealul Mitropoliei sau în senat cu scopul patronajului politic, adică a asigurarii unor avantaje economice sprijinitorilor grupării respective; este tot un model luat dela dospita democrație apuseană.

Nici nu mă mir că pe un asemenea teren fertil — cominternul își trimite agenții și se formulează secția română comunistă cu membri peste 95 % cu nume germanice.

Ceia ce mă miră însă-este că moara de vorbe a reușit să treacă o lege prin care secția cominternului e considerată ilegala.

Insă iarăși nu mă mira că agenții moscoviți au putut activa, ba chiar și patrona publicații, sub ochii moțăind ai serviciului de spionaj secret tutelar de ambiții politice mărunte.

După dezastrul din august 1944, spionii moscoviți ajunsi la putere au comandat o serie de scrieri care au slăvit așa zis-a lor activitate ilegală. Reiese că aveau spionii lor direcți sau potențiali (intelectualii de stânga!). In multe domenii culminând cu armata (vezi Bodnăraș), scoteau ziare direct comuniste cu bani rusești (a fost unul chiar și la Botosani — "Clopotul", editat de români cu nume germanice) sau plăteau infiltrări în cadrul publicațiilor "democratice".

Si toate astea sub nasul democrației.

Aștept din partea supraviețuitorilor o notificare istorică despre semnalul de alarmă tras de unul din partidele "istorice" interbelice din care să reiasă că măcar unul din ele să fi avut o cât de mică stipulare în platforma lor despre primejdia comunismului așezat nu "în" ci "sub" coasta patriei noastre cu cuțitul hotește pregătit.

Recitesc cu ochii minții istoria acestor partide și te cuprinde plânsul, jalea: un pustiu ideologic desăvârșit...

Nu am inteles și nu înteleg cultul față de anumite nume politice (nu le pomenesc, nu vreau să stârnesc pasiuni puerile) cult nejustificate decât de un șir continuu de gafe politice și economice. Acești faimoși leaderi (cei morți în închisoare să-i ierte Cel de Sus) ori au tăcut ca să pară înțelepți, ori au produs haos economic ca Iorga și alții, ori sau mânjit moral aducându-l pe Carol ultimul, ori au consimțit direct sau tacit la asasinate sub pretextul apărării unei inexistente democrații.

Si cu toții au tocat banii amărâților de români, facându-se că fac politică la moara de vorbe când — istoricește dovedit — avea chemare pentru un nivel mai inalt decât al unei tarabe de obor.

C) NUMITORUL COMUN

Toate formațiunile politice române, istorice și democratice au totuși ceva comun:

In primul rând teama de a nu li se deranja comoditatea sistemului. Daca în afaceri erau dialectici, adaptându-se ușor, în filozofia politica erau fixiști: sistemul importat și grefat artificial pe o structură națională de act specific era considerat cel mai bun pentru că asigura aceiași rotație la putere. (Cel mai păgubiți fiind Național țărăniștii care au jinduit cel mai mult la putere și au reținut-o cel mai puțin).

Din frica stricării sistemului a decurs în doua caracteristici: strângerea rândurilor contra unor potențiali adversari. Iar tot ce era adversar sistemului istoric, democratic, era fascism. Asa îmi explic inverșunarea cu care au căutat să distrugă — în sensul propriu al cuvântului — mișcarea naționala a tinerilor. Acuzând de fascism — cu o altură demagogică demna de marxism, acuzând de distrugerea ordinei existente atunci când era vorba numai de exagerari particulare ce puteau fi remediate legal ușor, nu înțelegeau că pentru România, acei tineri erau singurii care trageau un grav, tragic semnal de alarmă asupra primejdiei comunismului și a agenților săi.

Si persecuțiile crâncene, mergând până la asasinate ordonate la lumina zilei, sunt îndreptate împotriva celor ce luptau contra comunismului și nu contra agenților cominternului!

Este undeva, în presa vremii o fotografie memorabilă, culme a istoriei inconștiiente; membrii marcanți ai vieții politice democratice interbelice defilând în costumul de circ al lui, Carol ultimul, fericiți parcă de situația democrației, mulțumiți de fatala lor înțelepciune, în lupta de distrugere a fascismului.

Iar această fotografie nu ar fi fost posibilă dacă tocmai partidele democratice nu ar fi adus, printr-o așa zisă revoluție de palat, pe Carol ultimul în țară, oferindu.-i pe tavă celace nici el însuși nu îndrăznea să viseze. Pentru tinerii istorici de mâine chiar și memoriile lui Argetoianu — referitoare la acest subiect, pot fi perfect instructive asupra săraciei de duh a politicienilor democrați români.

Când interesele membrilor cocoțați în scaunele morii de vorbe n-au mai fost bine servite, conducătorii partidelor istorice s-au retras pe moșiile lor, în turnurile lor de fildeș îngalbenit, au aplicat politica sfinxului — spre a fi considerați înțelepți.

N-am citit (nu sunt contemporan cu evenimentele) niciunde ca vreun lider democratic român să fi luptat — *peste interesele de clan partinic* — pentru interesele *generale* ale chinuitului popor român. Nu văd nici o deosebire, de esentă — ca atitudine față de națiune — intre diferitele grupări democratice istorice și minoritatea partinică de azi.

Paranoismul puterii — și atât.

De altfel, făcând istorice comparată, marii nostri intelepți ai democrației, au comun multe cu echivalenții lor vestici — aceiași incultură politică și istorica, obtuzitate în penetrarea filozofiei istoriei contemporane, automulțumirea inconștienta pentru edulcoratele lor personalități — citiți vă rog tot ce sa scris mai recent despre Churchill, R. D. Rooswelt ori maarele de Gaulle și vă veți edifica.

D. PUTREZICIUNEA DEMOCRATIEI STRICT CONTEMPORANE

In anii mei lungi de închisori și lagăre am întâlnit foarte multe mii de oameni. Paradoxal dar marea majoritate ajunsese acolo datorită speranței și datorită încrederii în cei ce le înșelaseră speranțele.

Nu putem stabili acum gradul de vină al fiecărula în legătura cu actul de la 23 august 1944. Dar un lucru e cert', a fost înfăptuit în pofida intereselor naționale ale poporului din România Mare, a fost înfăptuit de către tradiționala democrație apuseană urmată servil, fără discernământ de limfatica democrație romăna.

Regele Mihai în "camaraderie" cu generalul sovietic Susaicov.

Posesorul unui scaun de handicapat și al unei culturi ce se reducea exclusiv la fine și frumos imprimate cărți (de joc numai) în concubinaj cu un alt farseur al politicii preocupat doar de trabuc, ne-au oferit pe tava lui "uncle Joen" (Stalin care a umblat pe harta Patriei noastre cu cuțitul nu cu creionul).

Dar nefericiții oameni ai locului au continuat să creadă în democrațiile absente și să spere.

Au trecut 35 de ani, milioane de suflete au fost torturate, dar noi tot mai credem în celea ce este evident fals: capacitatea puterilor vestice de a-și spăla păcatele capitale în legătura cu soarta noastră. Să privim în jur și să înțelegem, numai să vedem, la ce ne putem aștepta:

— Impărțirea lumii în zone de influiență este dovedită.

S-au răsculat nemții în Est, Ungurii, Polonezii, Cehii-Rușii l-au masacrat fără milă. Rezultatul: nici măcar un protest formal. Dar noi tot mai credem.

Rușii nu respectă nici o promisiune, dau cu râtul peste tot — Marile puteri se uită și fac socoteli gheșeftare. S-a dovedit în Cuba, Angola, Etiopia, South Africa, Rodesia, Afganistan, Iran, Taiwan Chile Nicaragua și în toată Indochina.

Evenimentele legate de țările de mai sus ilustrează parcă ceva mai mult decât incompetența și incultura politică. Nu e treaba românilor să judece ograda vecinului, dar vezi ca prin aceasta ogradă s-a strecrat mereu sarpele trădării, iar nefericiții din Tară tot așteaptă și cred. Si mor în închisori așteptând cu speranțele înșelate.

Am spus la inceput că suntem acum în postura de a trăi în afara istoriei, deși cândva am făcut istorie. Si Roma și Elada s-au desființat, dar roase pe dinăuntru.

Noi însă, cu toate defectele noastre, am căutat să ne păstrăm puritatea, dar prea de multe ori am fost trădați. E timpul să ne trezim și să înțelegem că nu putem aștepta nimic de la conceptul de azi de democrație.

Ceea ce cred eu că avem nevoie este, nu discuții sterile despre partide și grupari politice născute moarte, bătând pasul pe loc trăgînd cu ochiul la sterila democrație vestică, dela care nu avem nimic de învățat.

Avem nevoie de a redeveni noi înșine, avem nevoie de o renaștere națională.

Am scris aceste rânduri știind bine ca mulți ma vor blama, lipindu-mi eticheta de fascist. N-are importanță. Am fost copil pe vremea legionarilor — incluși în fascism —. In orice generație nu mă afiliez nimănui.

Dar cei tineri ce vor veni, istoricii de mâine, vor arăta că cele de mai sus sunt adevărate și că democrația de azi a însemnat o pată de rușine și durere pentru poporul nefericit din care fac parte, indiferent de cetățenia pe care o am acum în buzunar.

Cândva această noapte a istoriei se va sfârși. Nu datorită marilor puteri, ci tot datorită popoarelor. Pentru atunci trebuie sa gândim *acum* ce vom face când ne vom elibera din acest coșmar.

Dar acesta e un capitol de teorie politică despre care sper să mai pot scrie cândva — poate chiar o carte.

ROMEO BRAN

Inaintarea infanteriei românesti pe frontul rusesc.

CAT DE MULT TE-AM IUBIT de OVIDIU VUIA

ALB

TAVI inainta pe-un drum scăldat în aburii de argint al unui soare de April desfăşurându-şi razele ca pe covoarele străvezii ale unui bazar de cristal. De-asupra gardurilor ieşeau ramuri cu roze albe şi galbene cădelniţe florale, atingându-i fruntea cu buze de rouă. Liliecii înfloriţi păreau o adunare de zâne albe, îmbrăţişate. Din grădini veneau miresme de flori: margarete, begonii, bujori roşii ca sângele.

Lumina plină, vărsată din zările depărtate, purtând irizările unui rai ascuns, era de-o strălucire fără margini; în aer jucau îngeri albi. De vroiai să îi atingi îţi fugeau de sub trup, chemându-te cu ei, tot mai sus: curse ale Chimerei.

O astfel de zi albă de primăvară, îl întorcea la una din zilele copilăriei sale. Ca să poposească la ea trebuia să dea la o parte perdelele de funigei, lăsate, fire de stalactite în peştera vieţii sale. Cobora trepţi, ca o ciută valea stâncoasă a pădurii spre izvoare.

Intr'o curte ardeau sfeşnice: margarete, begonii, bujori roşii ca sângele. Chipul celor două surori îi apărea şters, ca acoperit de fumuri. Işi amintea însă de rochia lor albă de crepe-de-chine cu tivuri dantelate, horbote de velur, broderii de borangic. Sub un nuc bătrân era scrânciobul: evantai deschis, gheizăr de horbote, de dantele, de văluri, braţe gracile împletite ca lugerele unor crini încă nedeschişi. Fluturi coloraţi se aşezau pe umerii fragezi, punând pe ei o hlamidă de polen purpurie. De undeva venea un cântec de vioară.

Tot tabloul se pierdea într'o mare întunecată cu ceţuri groase, numită Uitare. Nu-şi mai amintea azi decât de danţul dantelelor şi horbotelor de velur. Păpuşi ale trecutului transformate în forme ireale. Pentru a şi le apropia sufletul are alţi ochi şi alte simţuri: senzaţiile lui ţin de foşnete şi umbre.

In acea zi, cunoscându-o pe Hortensia, a coborât el, întreg, în viaţa.

In jur în primăvară, grădinile au înălţimi şi linişti de catedrale.

Tavi intrase în cimitir pe sub portalul rece ca de ghiaţă şi o luă pe poteca îngustă, pe lângă drumul pietruit cu bolovani mari şi colţuroşi, ca acele. Ii ieşise în cale o fântână şi un havuz umplut cu apă curată ca oglinda. Pe faţa ei tremurau, mantii de smarald, mătăsurile broaştei. De pe zenitul sticlos, alunecau într'o caleaşcă de azur, întâi sub forma unei lebăde apoi a unei fiinţe umane, Hortensia adolescentă. Când a ajuns aproape de tot, apa a început să mişte, scuturată de un fulg de păpădie, aşa încât silueta şi-a pierdut contururile, nedistingându-se decât ca o învăluire de negură albă. Se vedea în ape mai asemănătoare unui crâng de nenufari, albi.

In nări simţea mirosul de tei şi salcâmi înfloriţi, al acelei seri când s'au despărţit în poartă: ea stătea sus pe trepţi, într'o cadră împletită cu ruji sălbateci, regină. Era îmbrăcată tot în alb, fecioara mirosind ca un arbust de iasomie. I-a dat un caiet cu versuri dedicat Hortensiei, între primele file, punând un trandafir, ceace ar fi trebuit să reprezimte ceva din inima lui. Din dragostea lui de copil. La plecare a sărutat-o pe obrazul rece ca de statuie. Sufletul însă i se sbătea ca o pasăre rănită de moarte.

In jur pomii tămâiau mirosurile tari de tei şi salcâmi înfloriţi şi de undeva venea acelasi glas de vioară ca odinioară. De data aceasta însă tânguitor presimţind o despărţire pentru totdeauna.

Apa lovită s'a întunecat deodată în cercuri tulburi: a dispărut oglinda, cu cerul senin şi arătarea albă ca o lebădă şi apoi ca un crâng de nenufari albi.

Intinzând mâinile după ele, nu-i rămase decât matasea broaştei lipită de palme, strângându-i ca'ntr'o plasă cu spini.

MASTI

Intr'un colţ umbros al ţintirimului, făcându-şi loc între ierburile dese, îi găsise mormântul cu o cruce de piatră, pe care abia i se mai putea citi numele. Pe movila groapei crescură ca un rând de lumânări stinse plante cu fructe ţepoase, pui de arici.

Işi spuse că de-acum înainte va avea grijă el de mormânt şi îi va pune o altă cruce.

Mai târziu se trânti în iarbă, privirile alunecându-i pe bolta de sus: era ca un ocean neclintit, de un albastru întunecat, plutind pe el insule mişcătoare de corali:

> Trecut-au ani ca nouri lungi pe şesuri
> Şi niciodată n'or să vie iară.

Se căsătorise cu sora ei mai mică aşa că după multă vreme ajunseră să trăiască în aceiaşi casă. Hortensia, era fata bătrână, ţinând rolul de mamă. Nu-şi mai amintea decât vag de chipul ei şters, prezenţa ei fiind redusă doar la rochiile în negru, cernite.

Dealtfel el uitase de mult de Hortensia cea în alb, de caietul cu poeme şi de tot; un vis pierdut al tinereţii.

Nu îi apărea azi înainte probabil fiindcă n'a privit-o aproape niciodată în faţă, socotindu-o doar ca pe un obiect necesar al casei, un Duh bun al ei, în rest absentă fizic.

Nu i-a trecut prin minte vreo dată că are şi ea un suflet şi deci problemele ei personale. O ţinea doar ca pe un oracol a cărui datorie era să-i dea sfatul şi ajutorul ori de câte ori avea nevoie de el. Aşa ajunse să se sfătuiască cu ea mai în fiecare greutate ce i se ivea în calea vieţii. Copiii, cei doi băeţi, îi lăsase în grija ei să-i educe iar el îi citea fiecare lucrare ţinând seama în mod deosebit de cea mai măruntă remarcă a ei.

S'ar putea susţine că Hortensia devenise cu adevăratelea conducătoarea caminului lor, Tavi şi cu nevastă — sa implinind o legătură fizică, mărginită, fără alte pretenţii. Nu avuseseră niciun fel de conflict niciodată, ea având grijă să treacă prin casă, neobservată, mai mult ca o stafie, neglijându-se pentru ceilalţi, total. Impersonală, fără chip şi sentiment al ei.

Aşa s'au scurs anii peste amiaza vieţii, iar copiii s'au făcut mari şi şi-au găsit rosturile lor.

Aproape nebăgată în seamă s'a desvoltat boala ei, nimenea din jur observând paloarea verzuie ce-i creştea ca o ciupercă pe obraji, aşa că atunci când au dus-o la spital nu a mai avut de trăit decât câteva săptămâni.

Intr'o zi, înainte de-a muri, i-a încredinţat lui Tavi, în secret mare, cheia sipetului cu amintiri, cu dorinţa de a nu-l deschide decât dupa moarte.

S'a stins aşa cum a trăit, anonim, într'o zi de Novembre, trist, cu copacii desfrunziţi şi goi. Au petrecut-o familia şi câţiva prieteni ai lor pe drumul cel de pe urmă, într'un ceremonial ce trebuia plinit, fiecare având grije să scape neatins de umezeala brumată a acelei zile de toamnă târzie iar pentru defunctă n'a plâns niciunul. Şi preotul a ţinut o predică scurtă, să nu-i apuce noaptea între morminte.

Intrase în camera sa a doua zi nu atât cu gândul la Hortensia ci împins mai mult de ceilalţi, doritori să-i aibe locul. Il izbise mirosul de mobilă veche şi întunerecul mov, aşa cum erau şi fosnirile robelor negre ale Hortensiei.

Şi deodată devenise cucernic, stăpânit de o taină, parcă o simţea undeva într'un colţ al camerei, privindu-l.

Pentru întâia oara era vorba de un lucru vorbind numai de ea, de viaţa ei, de destinul ei cel cenusiu. Il cuprinse o emotie caldă, şi o ameţeală dată parcă de un hidromel vrăjit.

La lumina a doua lumânări, deschise sipetul aurit cu amintirile Hortensiei. Lângă o carte de rugăciuni, Vis al Maicii Domnului, un teanc de scrisori, două inele, o agrafă şi câteva poze, găsise caietul său cu poezii de odinioară. Din primele pagini căzuse, ca arse de vreme, foile trandafirului uscat. Porţi de aramă trântite peste curţi pustii, înăbuşind strigătele de jale ale unor Niobe nebune. Atâta mai rămăsese din inima lui. Din dragostea lui de copil.

Simţi în nări parfumul teilor şi salcâmilor înfloriţi, în priviri jucându-i dantele, horbote şi roba Hortensiei de altădată, în alb.

Intr'un colţ al caietului citise scris de o mână străină, sub numele său: "Că te-am iubit atâta putea-vei tu să ierţi?"

In cameră lângă el, era înviată fecioara cu trupul mirosind a iasomie.

(Urmează în numărul 23.)

MAJADAHONDA

13 IANUARIE 1980

A 43 a COMEMORARE A JERTFEI LUI ION MOTA SI VASILE MARIN

DE 32 de ani Românii din Madrid şi asociaţia "AMIGOS DE MAJADAHONDA" comemorează, an de an, aniversarea morţii lui Ion Mota şi Vasile Marin, pe frontul Madridului în încleştarea anticomunistă a Europei, încă creştină atunci, în cadrul răsboiului civil spaniol — cruciada — cum o numeau ei.

Sacrificiul lor voluntar a fost preamărit în tot acest interval de timp, amintirea lor fiind vie în sufletele generaţiilor de tineri spanioli cari s'au perindat la crucea aşezată pe locul unde eroii români şi-au dat, ca supremă ofrendă pentru biruinta arhaghelului asupra diavolului, propria lor viaţă.

Spre desolarea duşmanilor, jertfa lor s'a transformat astăzi într'un mit al antimarxismului european, Majadahonda fiind un loc de pelerinaj şi reînprospătare a încrederii în biruinţa finală a binelui.

Dumnezeu ne-a dat tot şi pentru apărarea lui şi noi trebue să ştim să dăm tot, mai ales acum în această apocaliptică înfruntare a oamenilor pentru a se regăsi din nou pe drumul cel adevărat.

Anul acesta, urmare sbuciumului politic al democratizării, Casa Domnului a fost închisă sutelor de luptători veniţi să se plece Martirilor Români la Majadahonda, deorece preotul a considerat prezenţa atâtor tineri în uniforme naţionaliste, ca un act politic, nu ca un pelerinaj şi o rugă crestină.

In schimb Dumnezeu Atotputernicul le-a mângâiat frunţile şi sufletele lor curate, binecuvântându-i cu o zi însorită, plină parcă de toată caldura Lui de Părinte Ceresc mulţumit,

A participat lume multă, venită din diverse regiuni ale Spaniei şi din Europa. Reproducem reportajul din revista "FUERZA NUEVA" şi cuvântarea în franţuzeşte a Domnului Faust Bradescu, rostită la cruce.

Mesdames, Messieurs,

Un nouveau 13 Janvier vient rappeler, sur les tablettes de l'histoire, les noms des deux Roumains, tombés ici, à cet endroit même, pour la victoire du Christ et de l'Espagne sur les forces des ténèbres. Forces meurtrières qui, aujourd'hui comme hier, s'infiltrent un peu partout, dans l'intention de submerger, sous leur flot grossier, les dernières citadelles d'une humanité encore sensible, croyante et accessible à la pitié.

De toutes parts, on voit surgir ces cohortes odieuses, portant leur haine et lançant leur défi à tous ceux qui ne veulent pas rejoindre les rangs de la barbare chevauchée et s'y soumettre...

La civilisation chrétienne, notre civilisation, se trouve menacée comme jamais elle ne l'a été. L'Eglise même supporte avec peine le mythe du matérialisme envahissant, l'indifférence spirituelle et la rébelion qui ébranlent ses propres assises, tandis que l'homme, troublé par tant de promesses fallacieuses, se laisse entraîner vers le gouffre de sa perdition.

Sous les coups des idéologies marxistes, foi... éthique... dignité... s'écroulent, laissant le champ libre au déclin social et à la déchéance intérieure... C'est ainsi que l'individu se dégrade, perdant du coup vertus ancestrales... respect de soi-même... fidélité aux dogmes qui l'ont guidés dans la vie.

C'est l'instant où la personne humaine s'éloigne définitivement de sa caractérisituqe majeure: *la conscience de son individualité*. L'homme-esprit se meurt, remplacé chaque jour davantage par le robot des foules inconscientes...

Eh bien, c'est contre cet état de choses dégradant, que s'élève la Légion de l'Archange Michel...

C'est contre cette crainte absurde d'un avenir incertain et contre cette humiliation qui frappent des gens honnêtes devant les forces déchaînées de la gauche, que la Garde de Fer éduque ses troupes.

C'est à cause de cette capitulation honteuse, de cette renonciation à la condition humaine, que le Mouvement Légionnaire se trouve sur les barricades avancées du combat anticommuniste...

Depuis plus de 50 ans, les légionnaires roumains savent qui est leur ennemi et celui du monde entier. Et, en dépit des aléas politiques, ils n'ont jamais abandonné la lutte. Dispersés aux quatre coins du monde, ils gardent leur confiance dans les principes sains de leur doctrine, réfractaires aux menaces et aux effrois qui font frémir et succomber tant d'autres hommes!

Ce qui nous amène chaque année ici, c'est donc la fidélité... La fidélité à une manière de penser et d'agir... La fidélité envers l'attitude et le sacrifice accompli jadis par ceux qui sont tombés sur cette colline, il y a 43 ans...

Chaque année nous venons en ces lieux pour nous retremper dans l'atmosphère de fierté nationale et dans la magie du sacrifice que représentent pour les deux héros de la Garde de Fer.

En nous recueillant devant cette croix et devant ce monument, en rappelant leur attitude devant la lâcheté des hommes et leur grandeur devant la mort, nous sentons renaître en nous des forces nouvelles et la volonté de les imiter.

Et chaque année nous amenons avec nous d'autres Roumains rescapés de la grande prison qu'est devenue notre patrie, pour qu'ils apprennent aussi la noblesse du geste désintéressé et la nouvelle manière de voir et d'interpréter la vie,

Cette vie qui se profile à l'horizon et qui ne fait qu'écraser l'être humain, lui imposant la soumission aveugle à la pire des tyrannie... celle du marxisme.

Ici, sur les lieux de la fraternité roumaine et espagnole dans la souffrance et dans la mort, chacun prend connaissance de sa responsabilité envers soi-même et de son devoir envers la patrie.

Car, devant la déchéance de notre monde et la lâcheté des gouvernants, rien ne peut relever les nations sinon la force de caractère des combattants conscients de leur responsabilité. Or, cette conscience signifie:

— *l'attachement* farouche aux principes moraux et éthiques de la vie;
— *le dévouement* sincère aux dogmes du christianisme;
— *la constance* indomptable dans l'action contre les forces malveillantes qui assaillent les nations.

En un mot, la FIDELITE envers les seuls éléments

essentiels du salut et de la renaissance des peuples dans la paix et dans la liberté.

C'est donc la grandeur de ce principe qui nous ramène chaque année aux pieds de ce monument qui représente pour nous le symbole le plus expressif de la fidélité légionnaire et même humaine. **MOTA** et **MARIN** restent pour le monde en danger l'exemple à suivre, car ce n'est qu'en acceptant le chemin de la résolution inflexible... de la foi... et du sacrifice, que l'homme sert sa nation et s'élève dans l'estime de ses semblables.

Le monde dans lequel nous vivons chancelle à un carrefour de son destin! ha sauvegarde se trouve entre les mains de ceux qui sauront mettre à profit cette vertu capitale —tellement mésestimée et dénigrée— qui s'appelle **FIDELITE**.

Nous, les légionnaires de la Garde de Fer, nous avons fait de cette vertu une constante de notre vie. C'est pourquoi nous ne renierons jamais nos convictions, quels que soient les puissants du jour; nous ne renierons jamais nos morts, quel que soit le sort qui nous attend.

Ici et maintenant... ailleurs et toujours... nous resterons fidèles aux principes que **MOTA** et **MARIN** ont défendus dans la vie et qu'ils nous ont légués par leur mort.

Fasse Dieu que cette droiture de comportement n'abandonne jamais le coeur de ceux qui —Roumains et Espagnols— ont juré fidélité à leur patrie et à leur nation.

Vive la Roumanie Légionnaire!

¡Viva España!

EL REPORTAJE DE "FUERZA NUEVA"

El párro co no quiso banderas

FUERZA Nueva asistió, también este año, al emotivo acto de conmemoración de la muerte de Ion Mota y Vasile Marin. Ricardo Alba, secretario general de la asociación política, y una representación de Fuerza Joven masculina y femenina, con guiones y estandartes, estuvieron allí, en Majadahonda, tocando ya la sierra de Madrid, en los actos organizados por la Hermandad Hispano-Rumana.

Los actos en conmemoración del XLIII aniversario de los dos caídos voluntarios legionarios de la Guardia de Hierro rumana dieron comienzo a las doce de la mañana, del pasado 12 de este mes, en la iglesia parroquial de Majadahonda. No sin un desgraciado incidente. El padre Valdomero, párroco, se negó a comenzar la santa misa si no sacaban inmediatamente los banderines y guiones. Fueron sacados, y con ellos salieron los asistentes, en su mayoría, del templo, permaneciendo en las inmediaciones.

En la representación rumana se encontraban Horia Sima, George Demetrescu, Faust Bradescu, N. Rosca, Juan Bozasan y Pedro Sorici entre un nutrido grupo de antiguos legionarios. Habían llegado hasta la localidad madrileña excombatientes rumanos voluntarios en nuestra guerra, desde Francia, Portugal y Alemania. Se encontraban igualmente entre los asistentes una representación de las Falanges Juveniles y otra de la Juventud Nacional Revolucionaria.

Terminada la misa, los congregados se dirigieron hasta el monumento que ya es testigo, durante tantos años, de este emocionante homenaje, que un puñado de patriotas, hombres y mujeres, rinden a estos dos magníficos voluntarios rumanos y con ellos a cuantos creyeron en una España y en una Europa mejor y por eso lucharon. Tras las distintas ofrendas de las coronas de flores, Juan Bozasan pronunció unas oraciones, acompañado por sus camaradas rumanos, en su idioma natal. El acto, tras un turno de intervenciones, lo cerró Ricardo Alba, quien destacó la voluntad de estos héroes, que vinieron a defender en Patria ajena aquellos ideales comunes de lograr una Europa cristiana.

El «Sfanta Tineretes», himno de la Guardia de Hierro rumana, sonó en la soleada y fría mañana invernal en un pequeño magnetófono. Después, el «Cara al Sol» y los gritos de ¡Viva Rumanía!, ¡Arriba España!, ¡Franco, presente!, ¡José Antonio, presente! y ¡Viva Cristo Rey!

J. B.

A la derecha, Juan Bozasan lee unas oraciones. Bajo estas líneas, Ricardo Alba, secretario general de Fuerza Nueva, deposita una corona.

DIVERSE ASPECTE ALE CEREMONIEI LA CRUCE SI MONUMENT.

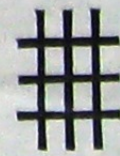

Vorbeste secretarul general al Fortei Noi.

Vorbeste doctor Faust Bradescu.

Spatiu Vital

de Faust BRADESCU

NU poate fi negat, trăim o epocă admirabilă de bună înţelegere politică şi excelentă apreciere a nevoilor umane!... Nu e zi dela Dumnezeu în care să nu întâlnim o nouă faptă bună a democraţiilor occidentale faţă de copilul răsfăţat al epocei cel cu nenumărate feţe suferinde şi nesatisfăcute: marxismul sovietic!

Bine'nţeles, nu e vorba numai de milioanele de Tone de grâu pe care i le trec, pe faţă sau pe ascuns, pentru a nu-şi pierde burtica de ursuleţ gurmand...

Bine'nţeles, nu e vorba nici de *"tecnica înaintată"* a computatoarelor şi-a armelor balistice de care are nevoie urgentă pentru a-şi completa apărarea contra *"imperialiştilor"* hrăpăreţi! Care-or fi aceştia??

Bine'nţeles, nu e vorba cu atât mai puţin de "SALT" I, II, III, IV, etc., de care bietul URSS are strictă nevoie pentru a nu fi tentat să depăşească în *"putere de foc"* şi *"forţă de atac"* periculoasele naţiuni din Occidentul European, care-i ameninţă viitorul!...

Bine'nţeles, nu e vorba nici de miliardele de dolari care constituesc *"datoria externă"* a celui mai înaintat Stat din lume şi pe care nu le va plăti nici *"la Paştile cailor"* (să-mi fi iertată îndrăsneala).

Ceeace depăşeşte totul în *"bunătate"* e arta consumată a Occidentalilor de a se lăsa călcaţi în picioare, de a înghiţi găluşti şi de a primi picioare în spate, cu surâsul pe buze şi argumentele gata pregătite pentru a scuza, legitima sau întări actele cele mai infame ale agresorului sovietic.

Pe linia acestei decadenţe morale se 'nscriu toate actele de democraţie pură şi înaintată a Occidentului, de câte ori se aude în spaţiul politicei internaţionale mormăitul certăreţ al Ursului nesăţios. Ca la comandă, Cancelariile atâtor State, renumite prin intransigenţa lor *"legală"* când e vorba de Chili sau Africa de Sud, mobilizează *"inteligenţele"* (mai mult sau mai puţin cenuşii) pentru a sări în ajutorul bietului imperiu *"al celor peste* 5.000.000 *de deţinuţi politici"* în intenţia umanitară de a-i uşura sarcina şi a-i motiva exigenţele.

De 35 de ani, acest imperiu al groazei, între graniţele căruia se sbat (ignorate total de democraţiile occidentale) peste 100 de popoare diferite, nu face altceva decât să ţipe că-i ameninţat de *"forţele imperialiste"*. Deci, are nevoie de spaţiu *"vital"*, care să-i permită o apărare utilă a frontierelor. Şi-atunci, sub îndemnul legitim al propriului *"patriotism"* anexează şi satelizeaza în toate azimuturile, cu o frenezie într'adevăr... marxistă. Orice întâmplare, orice circumstanţă, a devenit pretext pentruca tancurile şi MIG-urile să-şi facă apariţia, urmate de pacificarea câmpurilor de concentrare şi-a gropilor katinice.
URSS-ului.

Ultima ispravă pacificatoare, numită *"cazul afgan"* s'a desfăşurat conform normelor clasice, care dăduseră şi dau mereu rezultatele dorite de URSS. Reacţiunea *"lumii libere"*, adică a lumii continuu ameninţată de cerinţele spaţiului vital sovietic, a fost tot atât de clasică: o revoltă subită, gălăgioasă (pentru a impresiona opinia), urmată de o campanie subtilă diplomatică şi prin presă, pentru a *"micşora"* importanţa evenimentului şi a *"mări"* primejdia pentru pace, DACA SE INSISTA PE TEMA CONDAMNARII ACTULUI SOVIETIC.

De unde, la începutul mişeliei ruseşti, accentul cădea pe ideia unei replici violente, considerându-se intrarea trupelor comuniste în Afganistan ca un *"act de război"* şi-o încălcare a angajamentelor luate, în clipa de faţă nu mai e vorba de aşa ceva.

Replica va veni NUMAI DACA trupele sovietice se vor apropia de Golful Persic, ceeace constitue deja o recunoaştere a ocupaţiei ruseşti în Nord a Afganistanului.

SAU: Legitimitatea acţiunii sovietice nu poate fi pusă la îndoială. Afganistanul ameninţa graniţa URSS-ului!... *"Forţele imperialiste"* (fără nicio altă precizare ca şi cum ar fi vorba de nişte forţe abstracte) infiltrate în rândurile afganistanene pregăteau un atac împotriva Imperiului Sovietic!!

SAU: Trebue salvată... *"destinderea"*. Actul de *"poliţie"* împlinit de forţele sovietice, nu poate zdruncina coexistenţa structurată în ultimii zece ani între Statele occidentale şi Rusia Sovietică. Afacerile comerciale merg bine, deci ce face URSS în alte părţi ale lumii e o problemă ce nu priveşte... Occidentul!...

SAU: Înainte de toate, PACEA! Orice admonestare sau condamnare a acţiunilor sovietice poate declanşa un război *"atomic"*. Deci, linişte pe această temă! Lăsaţi comunismul să-şi facă de cap, numai SA NU AVEM RAZBOI! Ce importanţă pot avea toate aceste popoare asiatice, excentrice şi incapabile să cumpere mărfurile occidentale, dacă sunt ocupate sau decimate de trupele sovietice!... PACEA INAINTE DE TOATE!

Şi astfel, încet încet — DAR SIGUR — comunismul sovietic ronţăie unul după altul Statele limitrofe, ferindu-se fireşte de a ataca vreuna din fericitele şi imbecilizatele naţiuni care CRED IN PACEA LUMII, atâta timp cât va exista o Uniune Sovietică. Pentru aceste naţiuni de democraţie înaintată şi coexistenţialism prostesc, valorează mai mult *"vinderea"* unei uzini Rusiei Sovietice (uzină ce nu va fi niciodată plătită în întregime şi care va produce pentru a întări economia sovietică) decât *"păstrarea"* unui Stat anti-comunist în coasta URSS-ului (dar care nu are aceeaşi capacitate de cumpărare ca Molohul socialist). Socoteli de giambaşi, iar nu de oameni politici preocupaţi de soarta lumii...

Dar cercul neamurilor ce pot fi sacrificate pe altarul bunei stări occidentale se micşorează pe zi ce trece. Va veni vremea când *"spaţiul vital"* sau *"spaţiul apărării moscovite"* nu va mai întâlni niciun Stat sau popor, bun de jertfire, pentru satisfacerea cerinţelor de *"apărare"* ale URSS-unui, tancurile şi MIG-urile îşi vor face apariţia, urmate de pacificarea câmpurilor de concentrare şi-a gropilor katinice.

Atunci se vor găsi faţă'n faţă imensul imperiu al întunericului şi SATULELE SI BOGATELE democraţii iubitoare de pace!

Cred oare aceste regimuri de descompunere morală şi libertinaj politic că întâlnirea celor două tipuri de societate se va solda cu un banchet şi noi comenzi ciclopeene?

Nu-i furnică pe spinare gândul apropierii acestui termen? Sau, ca totdeauna, marii vinovaţi ai marilor democraţii vor şti să-şi aranjeze situaţia pentru ca ocupaţia sovietică să-i găsească FIE peste ocean, FIE în rândurile câştigătorilor.

Trădarea şi infamia le sunt cunoscute! *Au vândut* la Yalta — *au cedat la Helsinki — au completat mişelia la* Belgrad! *Au abandonat* Corea şi Viet-Namul — *au lăsat să cadă* în mâna comunismului Africa — şi'n clipa de faţă, *întorc spatele* Afganistanului.

Şi totul din laşitate şi interes meschin, înzorzonat de cuvântul magic "PENTRU PACE", pentru a nu pierde *"avantagiile"* câştigate prin *"politica de destindere"*!... Îţi vine să urli de ciudă în faţa unei asemenea doze de ipocrizie şi lipsă de caracter!

Care DESTINDERE? Care PACE?

Unde văd aceşti Domni PACE IN ACEASTA LUME? Lume în care sute de milioane de fiinţe umane se găsesc sub dominaţia comunistă şi alte zeci de milioane cad zilnic victime aceloraşi ameninţări?!...

Oare PACEA E PACE numai când Domniile lor nu se găsesc ameninţate direct, sau când ororile războiului se petrec la mii de Km de frontierele respective? Vietnamul, Cambodgia, Afganistanul nu le evocă nimic?

Când Rusia Sovietică atacă pe toate fronturile, direct sau prin trupe interpuse; când tancurile sovietice intervin în ţări libere pentru a impune regimul roşu, NAIV sau IMBECIL cel ce vorbeşte de *"nevoia păcii"* şi *"farmecul destinderii"*!...

NU EXISTA PACE!

Ne găsim deja în război, chiar dacă nu suntem ameninţaţi direct. Şi la asemenea acte brutale nu se poate răspunde cu duhul blândeţii.

NUMAI FORTA SI FERMITATEA POT IMPUNE, POT OPRI JOCUL INFERNAL AL RUSIEI SOVIETICE. Regimurile comuniste nu cunosc alte argumente. Dulcegăriile de limbaj ale regimurilor occidentale îi fac să râdă şi să multiplice agresiunile.

O replică usturătoare e necesară. Deoarece, în mod fatal, mai curând sau mai târziu, ciocnirea pe care o tot cocoloşesc cei cu *"pacea"* şi *"destinderea"*, va avea loc. Dar dacă se lasă îmbătaţi de aceste cuvinte şi le impun cu insistenţă în circuitul opiniei publice, se vor găsi dezarmaţi şi neputincioşi sufleteşte în clipa răfuelii.

Încheiem, aducând aminte anumite regulii ce se impun în mod categoric atunci când vrei să ieşi învingător:

— Să ataci *când vinovat apare adversarul*.

— Să ataci *dacă opinia publică îţi este favorabilă*.

— Să ataci *cât mai departe de graniţele tale*.

Ori, aceste trei norme sunt îndeplinite în cazul Afganistanului. Toată lumea e de acord afară de cei care răspund de soarta popoarelor, pe care le înşeală cu existenţa unei păci şi-a unei destinderi, inexistente.

POPA MOISE TATAL

de Tiberiu VUIA

DE zile îmi stăruie înaintea ochilor imaginea de altădată, dintr'o gară cu plopi, printre uşoare clinuri de ţarină şi suişuri domoale spre zări. Un copil abia răsărit din pământ, cu ochii vii, puţin speriat, alături de tatăl său care sta de vorbă cu un alt bărbat, ţinând şi el de mână, un copil. E o dimineaţă lină de Septembre, cu o uşoară înourare peste câmpuri şi pe umeri. În jurul lor lume puţină: câţiva ţărani cu coşuri cu pui, ouă, marfă pe care o duc la târg.

În tăcerea molcomă, somnolentă, din departe se desprinde o uşoară rostogolire de tărhaturi, apoi, după o cotitură, rostogolul se face mai viol mai apropiat, ca dintr'o dată un şuer ascuţit să despice văzduhul, şi într'un legănat nebun de vijelie să apară monstruos, speriind porumbeii, un tren fantomă, care trece ca un cutremur de pământ, în vârtej de frunze şi prăfărie prin gară, fără oprire, făcând mică inima şi ochii miraţi: e Orient expresul", ca, după el la vreun sfert de oră, să apară scârţâind a fiare vechi, încărcat cu funingine şi rugină, "personalul". La capătul călătoriei, în gara mare, trenul se va întregi cu încă vreo câţiva călători de aceştia mititei, cu părinţii gravi, îngânduraţi alături. Vin din toate direcţiile. Copii, care vor începe de-acum un drum anevoios printre străini, "în gazdă" sau prin internate" aproape nici că se vor cunoaşte, şi vor străbate, aşa tăcuţi, constiincioşi, stăruitori până la capăt clasa, şi aşa din nou şi din nou până la carieră. Din zece, şapte se vor face advocaţi, ceilalţi popi în satul lor.

Viaţa în internat? O instituţie model, unde totul trebuie să fie pus la punct, fiindcă totul trebuia să atragă, în această luptă pentru suflete, începută acum. De-acasă, din urmă, cheamă dorul, zarea, de aci invită cartea, rigoarea, spre mâine, spre carieră, spre noroc. Aşa va balansa cumpăna în lupta începută pentru viaţa acestor copii. Inegală, că în ce fel ar putea să se măsoare cu oraşul şi capetele lui luminoase, uliţa cu romaniţe şi urzici de pe costigele Hodoşului sau ale Higiefului?

Duelul va fi nedrept: va învinge prezentul, voinţa, viaţa. În mii şi mii de chipuri, acest proces, spre progres, spre nou, îşi desfăşoară fazele pe întreg cuprinsul regiunii. De unde au pornit aceste vlăstare, ce peisaj spiritual le-a plămădit lutul creator, care-i, ţara, epoca lăsată de ei în urmă? Problema educaţiei copiilor — într'o vreme în care pasiunile politice se maturizau într'o stare de fapt istorică, pentru o soluţie apropiată, ce ocupa şi dicta conduita şi în celelalte domenii — nu era uşoară. A îndruma această educaţie, în direcţie practică, spre a pune în mâna copiilor un mijloc de existenţă, dar în acelaşi timp, să le asiguri şi un temei, pe care să se poată ridica cu cinste între ai săi, nu era puţin lucru: era un fel de echilibristică, prin care familiile căutau să străbată printre acuzaţiile de "iredentism" şi "renegat", precum îşi gratificau cele două tabere adversarii. Şi dacă este uşor celor ce au ajuns la o poziţie, bine definită, de unde clamează un crez şi o disciplină pentru toţi, în schimb celor mărunţi, expuşi tuturor vrăjmaşiilor, le este cu mult mai greu să îşi conducă destinele, ale lor şi ale familiilor. S'a ajuns la un fel de criteriu "cinosură" îi ziceau bătrânii: e bine copiii să ştie cât mai multe limbi, să cunoască lume cât mai felurită.

De aceea se obişnuia că în primii ani, copiii să fie daţi la şcoli ungureşti şi germane, pentru ca mai la urmă, în clasele superioare să treacă la liceele din Braşov sau Blaj, pentru cei cu dare de mână, şi la Beiuş ori Năsăud, pentru pungile mai modeste.

Aşa se socotea şi Moise Gregula, popa din Duzii din Vale, să urmeze cu cei doi copii ai săi: Laurian şi Iancu. Pe unul l-a dat la o şcoală germană, pe cel mai mic la liceul unguresc. Aşa se cumpănea în disputa cu vremea şi cu oamenii, în timp ce se cufunda între stupii înşiraţi în vreo 30 de lăzi, în grădină, printre flori malifere, într'o stupărie construită special pentru acel loc: că în stupărie îşi găsea refugiul de necazurile vieţii, stupii erau una din pasiunile lui. Îi îngrijea cu migală şi cu multă atenţie: de câte ori avea răgaz să se adâncească în contemplarea lor, privea uimit viaţa micilor făpturi, aşa de minunat organizate. În ocazii de acestea, lua de mărturie pe câte un copil, şi Iancu era mai accesibil la astfel de reflexii, demonstrând pe ce legi admirabile este aşezată orânduirea acestor gâze, având fiecare dintre ele câte o misiune bine determinată de la care nu există nicio abatere. Cum unele fac curănţenie — operă de ecarisaj — altele stau planton la intrare, cele mai multe construiesc faguri aşa de precisi şi geometrici în forma lor, cum vin unele transportând polenele, altele mierea, şi toate în jurul "reginei" lor, pe care o îngrijesc, o cinstesc şi o servesc, şi cum la timpul potrivit izgonesc trântorii, şi îi omoară. "Cine nu lucrează, nu mănâncă", model de organizare socială, de care sa nu te poţi minuna îndeajuns; unde ar fi oamenii, îşi încheia popa Moise dizertaţia, care să poată întocmi o societate la fel de perfectă. De unde au această înzestrare? Cine le-a dăruit acest rost aşa de minunat? Cine? Întrebarea părintelui Gregula nu mai aştepta răspuns, întratât părea el de firesc.

Către toamnă, înainte de plecarea copiilor la scoală avea loc şi recoltarea mierii, operaţiune plăcută, cerând şi ea o grijă osebită. Locul "stoarcerii" — stoarcerea se făcea cu o maşină cilindrică, pe marginile căreia se aşezau în cerc, câte opt faguri — cerea un colţ ferit, o încăpere izolată şi cu toate crăpăturile înfundate, ca nu cumva să pătrundă o singură albină în acest câmp de operaţie, ceace ar fi putut antrena şi restul: năvala în masă, ar fi îngreunat, dacă nu chiar zădărnicit operaţia. Începând dela gura stupului, lucrarea trebuia făcută cu multă grijă: fiecare fagure "copt" trebuia eliberat de albinele ce în mod normal îl acaparează: ele trebuiau scuturate încetişor, împinse fără să bage de seamă, îndărăt în stup. Fagurii astfel eliberaţi, erau căraţi în lăzi special construite la locul recoltării, unde erau supuşi operaţiunii de "descăpăcire": aceasta era de-acum o treabă mai uşoară şi mai plăcută, putând fi îndeplinită şi de copii: cu un cuţit special — lat şi nu prea tăios — se deslipea pojghiţa de ceară aşternută peste suprafaţa fagurelui, ca un văl protector al dulceţii înmagazinate pentru anotimpuri de nevoi. Astfel descăpăciţi, fagurii erau introduşi în maşina cilindrică pusă în mişcare, cu o viteză de rotaţie crescândă, unde îşi încercau puterile tot copiii, pentru care această operaţie era o joacă. Răsplata o primeau în foiţele descăpăcite şi în alte bucăţi de faguri răzleţi, încarcate cu miere, din care se îndulceau toată ziua. Bidoanele se umpleau şi ele, cu încetul, din nectarul ce picura lin din mamelonul aparatului şi până în seară, câteva zeci de kilograme de miere, bucurau pe stăpânul harnic şi răbdăriu, ca răsplată pentru grija şi munca susţinută de-a-lungul lunilor de peste an.

O altă pasiune a popii Moise, erau orătăniile din curte, păsări şi porumbei, câteva zeci de perechi gângurindu-şi existenţa pe sub streaşină.

Câinii aveau şi ei un prieten statornic în părintele Gregula: avea câteva exemplare de diferite rase, le studia natura şi felul de a se comporta, că poseda o serie de manuale şi de lucrări de specialitate asupra vieţii canine. Mândria lui — o avere — era în deosebi acest prepelicar englezesc, Miss. Un cap rotund, urechile pleoştite şi botul umed privea mereu faţa stăpânului, cu ochii mari, grijulii. Întreg animalul era numai freamăt şi nervi: cu părul roşcat, labele albe, curate, părea totuşi statuia credincioşiei şi a devotamentului animal; îl avea de ani şi păreau, stăpân şi animal de nedespărţit, aşa de mult statornicia patrupedului şi ataşamenţul lui, cereau din partea stăpânului o preţuire şi grijă osebită.

Mai era în curte şi acel mărunţel "daxel" englezesc, Pic, roşcovan, lung, cu labele din faţă în formă de lopeţi excavatoare, bătrân de ani, prieten în deosebi, al copiilor pe care îi aştepta de vacanţă cu acelaşi interes şi nelinişte familiară, participativă, plină de înţelegere şi pătrundere a rostului uman.

Şi însfârşit această corcitură pe nedrept desconsiderată, "Pizzi", popular, de mahala, mărunt, alb, cu părul luciu, vioi, umplând curtea cu salturile şi alergările lui gratuite spre a-şi da expresia bucuriei la vederea stăpânilor, răspândind în jurul lui un haz şi o veselie duioasă, descreţind frunţile, înourate de grijile zilei.

...Dacă la aceste preocupări ale părintelui Moise mai adăogăm şi reputaţia de grădinar dusă până prin împrejurimi, ca unul la care, în primele zile ale primăverii găseai cele mai proaspete trufandale iar din răsadniţele lui se aproviziona lumea din apropiere, se punea întrebarea cât îi mai rămânea preotului din timp, spre a-şi îndeplini chemarea duhovnicească? Răspunsul era liniştitor. Părintele nostru era un duhovnic căutat. Nu însă pe chestii de superstiţii, nici pentru slujbe de afurisenii. Găseai în schimb la dânsul leacuri din plante, alifii pentru răni şi îndrumări pentru micile nevoi ale vieţii. Nu avea îndoieli în privinţa existenţei lui Dumnezeu, povestea cu predilecţie istoria întoarcerii la credinţă a lui Voltaire, ca pe un triumf al său personal, aşa de mult credea în autenticitatea citatului. Credea în nemurirea sufletului. Dar dincolo de aceste

două mari pârghii ale credinței, orice deviere îi era străină. Se simțea stăpânit de misterul transsubstanțializării, pe care îl accepta ca fiind esența credinței: căuta să pătrundă în viața de suferință și martiraj, a Domnului. Despre creștinism susținea că este, în practică, o disciplină greu de urmat: el însuși bolnăvicios, nu putea ține pastorale, considerând că adevaratul creștinism este un ideal ce nu a fost încă atins. Credea în necesitatea religiei ca o temelie a vieții sociale și a binelui obștesc.

Ii plăcea să citească: cetea mult și repede. Pe vremea când ne-am întâlnit, era sub impresia romanului lui H. Sienkiewicz, Quo Vadis, carte de mare răsunet cu circulație largă în acea epocă. El va reține tipuri de caractere, realizate cu atâta măestrie de marele romancier polonez: Ligia, Vicinius, Petronius, Ursus și Chilon Chilonides — acesta prototipul lingușitorului și al lichelei — făceau obiectul de discuție, când rămânea cineva să-l asculte. Suferințele creștinilor, nebunia neroniană și episodul întâlnirii lui Petru, Apostolul, cu Iisus, învățătorul său, în noapte pe Via Appia antica, formau cadrul povestirii.

In casa lui, altminteri mai era loc și pentru un aneroid de ultimă creație, o lunetă și un ciot de "semper viva", pe care îl muta cu multă grijă de ici-colo și-l comenta ca pe unul din acele fenomene ale naturii, dovedind încă odată legile ei misterioase, inexplicabile. Era acest ciot de rădăcină, mărunt și uscat, o plantă adusă din ținuturi tropicale. Ai fi fost de o sută de ori înclinat să o dai la gunoi, părea atât de fără viață. Era însă suficient să o așezi pe o farfurie în puțină apă caldă și "semper viva" își justifica numele. Bucata se desfolia cu încetul, își resfira brațele ca un polip și în câteva minute îți răsărea în față o plantă de un verde gras, bogat răsfoliată, răspândind în jur și o ușoară aromă.

Evident că prin astfel de preocupări și principii de viață popa Greguia nu putea constitui un tip reprezentativ al clerului din acel ținut.

Văile ce suiau spre păduri, nesfârșite și acestea, ca marea, erau populate și de altfel de oameni și de slujitori ai altarului. Toată regiunea se vădea tributară unei existențe, claustrată pe liziere de păduri, înclinate și ele, în misticismul care înflorea odată cu primăvara, în floarea de cireș, până în toamnă, și mai târziu, în zarea cu lumini reverberate în ploi și tristeți.

Un reprezentant autentic, necorupt de civilizație, de rigorile ei, în contrast cu părintele Greguia, era chiar popa din satul vecin, un cătun, care, ca atâtea altele, nu se găsește pe hartă. Hirsut, tăcut, cu o familie numeroasă, avea în administrare și grijă pastorală vreo cinci din satele fără nume, ascunse printre păduri și în găvane de munți. Era habotnic popa: mereu cu patrafirul, cartea și crucea la subsuoară, în drum de la un cătun la altul. Pe zare în vârf de deal, în goană, cu barba și reverenda în vânt: așa apărea imaginea, proiectată pe orizont, ca o arătare. Lumea îl botezese "Popa Fugă"; când îl căutai, îl găseai veșnic în mișcare, în drum, grăbit.

Intre aceste tipuri extreme, încăpeau ceilalți slujitori ai altarului, câți îi ținea în seamă condicile vlădiciei, popi și dascăli de biserică — ca și un alt almanah Gotha — cuprinzând noblețea de suflet și de inimă a acestui neam cu ierarhii puține, fără blazoane lumești și de bunuri materiale: unii mai subțiri, mai cu dotă, alții mai de acasă încinși cu brâu lat tricolor, gălăgioși, sfătoși, amatori de anectote triviale.

Biserica lor? Pe câte un plai înverzit, o întocmire scundă, albă, ca o palmipedă enormă cu pântecele întins, parcă ar fi gata să pornească în-not pe valurile mișcătoare ale țarinei, ale vremii. Pe dinlăuntru, adevărate ambarcațiuni de ocean, rotunde, cu gemulețe răzimate în giurgiuvele, gata să fugă în lături și ele, pereții din pământ bătut, spoiți curat, rezemând pe deasupra în doi stâlpi de lemn lucios, rotunji, bolta închiegată din lemnărie și ea, vopsită în albastru, ici-colo stropită cu alba; cerimea cu stelele ei, universul cu misterele lui. Mică, intimă, cuprinzând viața toată din sat, ea mijlocea între oameni, o apropiere unde te chema comunitatea de credință: sugestiv, cu candoare, naiv, simplu. Mai cu seamă când îi vedeai în cojoacele lor înflorate cu șinoare rotunde de piele, împletite în roșu, galben și albastru, cu "găetanele" atârnând în aer a cochetărie și nobleță, cum se închinau în mătănii înainte de a întinde fruntea pentru mir, cum se sărută pe umeri și se întorc apoi cu închinare spre bătrânii, care șed în jilțurile lor, răscumparate pe viață, ca niște patriarhi.

Mică și intimă comunitate în care se trăia, în sărăcie decentă și simplitate ingenuă.

Că sărăcie și lipsuri...

Iată-l pe Moș Dincă — clopotar, vizitiu — și peste săptămână, ziler. Are doi căluți mărunți, slabi, firavi; căruța și ea parcă o miniatură, ce să mai vorbim de hamuri. Hamuri? Câteva capete de sfoară, adăogite, înnodate de zeci de noduri, aceleași de când îl știa satul, n'a putut omul la mai multă stare. In zadar îl muștruluia popa Moise, că nu are să plece măcar odată la drum, să nu li se înfunde, când le era lumea mai dragă. Ba se desnodau "hamurile", sau se mai pierduse câte-o rotiță, sau vreun șurub tocit, și dai pe urmă îndărât și caută pe parcurs că nu era să piardă și roata sau chiar ruda... Și era Moș Dincă un suflet și o inimă, că nu l'ar fi schimbat părintele cu un altul pentru nimic în lume. La ocările, găsite și de el cu o leacă de temei, tăcea sau răspundea cu un oftat adânc: "De, sărăcia". Își trăgea mai pe umeri, șuba verde, subțire, ușoară și ea, prinsă cu câteva șinoare negre pe de margine de mânecă și la gât. Nu era chip să-l scoți din ale lui, și nici nu căuta să-și facă alte scule: înoda pe cele vechi și totul era cum nu se poate mai bine. Și ca el, Purecu, de sărac că așa i-a rămas numele-poreclă, și ca acesta, alții și alții, tot șirul din "fabric" neam de mizeri și damnați.

Cu atelajul lui Moș Dincă, se deplasa prin împrejurimi, când și când, sau la gară, mai des, familia Greguia: la S., în vizită la dascălul care plecase din sat acum vreo câțiva ani și a rămas prieten cu popa; grădinar și el, cu straturi luminoase de flori, de rezedă, de varză timpurie. Sau la Bârnova, sat ascuns între păduri, locul de naștere a lui Popa Moise; n'a mai fost chip să răzbată până la el, de ploile ce desființaseră drumurile. La grea încercare era supus Moș Dincă și căruța lui, de câte ori trebuia să se deplaseze spre gară, în drum având să treacă panta cu o înclinație severă a dealului de la Ciscărâț.

Era aceasta o coastă de pe care puteai să cuprinzi cu ochii, înainte de a coborâ spre livezile de la Casa-Verde, cu o singură privire în față, până dincolo de linia ferată, spre apa Timișului, ascuns sub mesteacăni, undeva departe în zare; în dreapta padurea alternând cu văile umbroase ale Nadășului, iar în stânga, arcuită larg, valea Chizătăului până spre Lugoj, iar mai în sus, până spre Făget; în urmă dacă îți mai aruncai privirea, ai lăsat Agaricìul, pitit sub duzi, în vale, ca într'un găvan. Că de aia li se mai zicea locurilor acelea Duzii din Vale. Dincolo de valea Izioarei, alte păduri, tăind zarea ca niște perii aspre și dese, peste care privirea nu mai putea trece, ca peste niște adevărate oprelisti ale vremurilor, ale destinului.

A sui până la această panoramă, a trece peste platou, era o grea încercare pentru utilajul și căluții noștri, dar trebuia trecut și acest hop, uneori, ca în această Duminecă de sfârșit de August, în care zi, toată familia Greguia, "dom Părincie", doamna preuteasă cu cei doi coconi, se îndreptau, ca invitați, spre curtea din marginea platoului la Magnificenta Sa, "domnu" Iosif Gall, al cărui oaspeți aveau să fie câteva ore.

In cronica neamului, razlete și puține consemnări ale timpului rețin despre domnul "doctor jurist" Josif Gall, de a fi fost om politic român și juriscosult, care dacă s'a născut în familia protopopului cu același nume, în Clujul anului 1839, așa cum găsim în aceleași însemnări contemporane, acum trebuie să fie către optzeci de ani. Mai împărtășesc analele despre dânsul că a fost un jurist eminent, străbătând ierarhia tagmei, până la cea mai înaltă treaptă, cu gradul de "septemvir", membru al Curții Supreme de Justiție a Statului. In această calitate, unde desigur s'a regăsit și cu alții cărturari din nația sa, ca Emanoil Gojdu, Athanasie Marienescu, Vichentie Babes, a fost și autor de lucrări de specialitate, în limba română, printre ele și o traducere pentru ai săi, a Procedurii civile, maghiare, apărută la Pesta prin 1880. Ca om politic istoria ne relatează a fi fost și deputat, un partizan al prieteniei româno-maghiare, pe a căror lealitate și cavalerism se bizuia ca și Em. Gojdu și numeroși alții din generația sa. Renunțând din programul oficial al Românilor ardeleni, la punctele privitoare la autonomia Ardealului și la votul universal, a căutat să pună în aplicare principiile sale, înființând un partid politic, al unuia cu direcții de moderațiune, pentru popularizarea căruia a înființat și un ziar, "Viitorul", cum a apărut prin 1884, în Buda-Pesta. Se pare însă că timpul și în deosebi cercurile guvernamentale, ca să nu mai vorbim de tabăra celor de acasa, deadreptul ostilă, nu au onorat punctul de vedere al acestei "înțelepciuni" politice, astfel ca în numai doi ani de la înființarea lor atât Partidul Național Moderat cât și organul său s'au desființat. Doctorul Gall, având și o întinsă proprietate în valea Ciscarețului, spre sud, la șes, către calea ferată, artera principală spre București, cu timpul s'a mărginit la profesiune și exploatarea moșiei.

Cam astea le judeca taica Greguia, în timp ce căruța zuruind a fiare vechi și scârțâind pe osii, intra în curtea largă, spre porticul înalt, în fața intrării cu două uși cu geamuri și cu bare de aramă masivă. Casa, de parter, ascunsă sub un rămuriș greu de duzi, se sprijinea în contraforturi, și privea pe geamurile mari, curtea, ca din vitrină, spre platou. Era o clădire în genul în care s'a desvoltat viața în aceste regiuni, în cele două veacuri, de la eliberarea de sub Turci: împrejurările istorice ca desigur și cele economice nu au admis pe aceste locuri, construcții ample, de proporții; castelele și palatele, nu încăpeau în scurta perioadă parcursă.

"Măria Sa" se afla în salonul vast, cât o sală de spectacole. Părintele Moise îmbrăcat în negru sub un halat alb de călătorie, cu melon și ghetre de elastic, trecu sumar în revistă mica lui echipă placidă — prea puțin interesată în această escapadă —, doamna preoteasă, în brocart verde cu o broșă de aur în piept, iar copiii, Iancu și Laurian, îmbrăcați "în nou" ghete, haine, de lister cel mare, în "thegheloff" cel mic, că așa obișnuia Popa Moise să-i înnoiască de două ori de an, complet din creștet până în tălpi.

Acum se descurcau cam stânjeniți, prin ușa ce se învartea greu; popa Moise în halatu-i alb, plutind în vânt, înainta tacut alături de familie; avea fața puțin întunecată de emoție desigur și de grija. Tot drumul se gândi și nu reuși să rezolve problema de "protocol": ce titlu să-i dea gazdei? Cel de "Măria Ta" se potrivea fostului deputat și moșierului, "Ilustrissime" se cuvenea înaltului dregător și judecătorului suprem, dar avea dreptul și la "Magnificența Sa" ca membru în "Casa Magnaților", ceace îi conferea un fel de calitate de senator de drept, pe viață, consilier intim al Maiestății Sale Imperiale. Ar vrea să iasă bine din această întâlnire, să pară supus, mic, umil, doar Măria Sa a fost acela care a exoperat pentru Greguia cel mic, și încă la vârstă când regulamentul fundației nu-i era favorabil, un "stipendiu" din fundația Gojdu. Suma de câteva sute de coroane ce acoperea o parte mică din cheltuielile de întreținere a copilului, era bine venită. Și astfel Gall Iosif era o noțiune în jur și vroia să iasă mulțumindu-și binefăcătorul.

Alb la păr, dar încă vioiu, cu o față trandafirie, ochi albaștrii, senini, leali, buzele cărnoase, mâinile albe, moi, Măria Sa, de o statură nu prea înaltă, adus din umeri și cu pas mărunt odată apărut, a risipit atmosfera de panică, gata să pună stăpânire pe clanul Greguia.

Dar nici nu avea să stea prea mult de față cu gazda, ocupată cu ceilalți oaspeți, având și dânsul grija de a vedea desfășurându-se programul după prevedere. Că era să fie și un program.

Retras în "Tusculanul" său, unde-l ajunsese vârsta, când deplasările se fac tot mai rar și mai anevoios, spre a-și risipi plictiselile și a se regăsi în zilele bune de altădată, și-a organizat pe ziua de azi, o reprezentație artistică, unde ținea să aibă și câțiva invitați din împrejurimi: popi, dascăli, țărani mai răsăriți.

Programul avea să-l dea "Corul țăranilor din Chizătău" sub conducerea lui Lucian Șepețeanu, preotul. Un recital cu care această formație și-a câștigat faima până departe, și la eforturile căreia a contribuit cu ajutor material și sprijin moral și bătrânul jurisconsult, prezent de altfel la toate manifestațiile culturale ale neamului său.

Astfel și ansamblul coral, avea toate motivele să răspunda așteptărilor Mecenatului.

In partea întâi câteva din cântecele epocii: Merg fetele la padure / Să culeagă flori și mure, / Tra la la și pic, pic pic. / Iar feciorii după ele / Prin buezi și prin nuele / Trala la și pic, pic, pic. /

Apoi prelung și de inimă. Auzi calea cum rasună / Eu cu mandra n'o duc bună / Auzi cum rasună valea / Și mandruța-mi ține calea. /

Apoi și un refren major: Sus la munte oștile s'adun / Optzeci de oi la frigare pun, / Iancule mare, Iancule tare, / Cu noi să fii / Tu însoțește și însuflețește / pe ai tăi fii. /

Un repertoriu mereu cântat, mereu cu prospețimea lui, în melodia lui, în graiul lui, și în semnificațiile lui de afirmare, de aspirație.

O scenetă de teatru — partea a doua a programului — îl prezintă pe "Vlăduțul mamii", care vrea să se însoare: un copilandru, puțin și tontălău, al cărui sport și distracție este să prindă muște, cere mamei sale să-l însoare că el e vrednic de așa ceva: ascuțișul satirei viza o stare generalizată'n lumea satelor, din acele vremuri, și din păcate, și a vremurilor ce au urmat, de a căsători copiii la o vârstă foarte frageda: fetele la 13-14 ani, flăcăii de nici 18. Alianțe de felul acesta se făceau de cele mai multe ori de către familiile avute, care așa căutau să-și asigure o bază economică de viitor și dacă se putea, o supremație materială, asupra altor familii rivale. Insoțirile prea de timpuriu, dăunătoare din punct de vedere biologic, cu timpul duceau la o degenerare a rasei; de aceea erau combătute de factorii cu răspundere, fără însă cu prea mare succes. Unul din mijloacele cu care se căuta să se influențeze asupra acestei stări, îl constituia și satira-monolog, prezentată în cadrul sărbătorii de azi, ea făcând parte din repertoriul permanent al manifestațiilor de acest fel, și din acel al ansamblului din Chizătău.

In a treia parte a festivalului, a urmat o prezentare coreografică cu dansul "Călușorul" (și nu "Călușerul" cum îl văd uneori greșit și impropriu ortografiat), interpretat de nouă flăcăi, toți cu "clăbăț" în cioareci și cu "zurgălăi" la opinci. Dansul alături de Miorița face parte din fondul popular, zestre folclorică a neamului. Răspandit în partea de sud, locuită de Români, unii îl duc pe firul vremii până la vechea epocă romană, dar, și în deosebi prin elementul lui vesmintar, clăbăț, cioareci, opinci, poate fi coborât, cu mai mult temei, până în lumea dacică pe aria geografică a căreia s'a și păstrat până în zilele noastre. In orice caz ritmul, dinamica și vigoarea, subliniată în același timp de un lirism și o tonalitate vie, fac din această capodoperă coreografică, azi, una din cele mai tulburătoare și emoționante apariții. Atunci el legăna pe aripile visului îndrăzneț orice inimă în care mocneau aspirații și nădejdi, câte numai ei călușarii puteau întruchipa.

Familia Greguia a plecat spre casă cu o bogată recoltă de emoții, sosind pe înserate, cu umbrele în drum, cu veselie în ochi și vorbe.

Doar bătrânul Greguia avea o mică rezervă: oare a știut să ție cumpăna până la capăt, cum se cerea? nu a fost prea umilit? a fost destul de umilit? că așa era ținut între cele două atitudini; să nu se coboare, dar nici să supere. Problema fundației Gojdu, a stipendiilor, îl preocupa mult. Și încă nu era sigur, dacă acest fenomen social era un bine așa cum se desfășura pe o scară întinsă și după o practică generală.

Veacul în felul acesta a fost dominat de fondaționisti, ca expresie maximă a generozității, a umanitarismului, a altruismului. Era un fel de a-și închina viața, în modul cel mai onorabil, o reabilitare pentru păcatele trecutului și garanție sigură a unei practici de viitor, dacă cineva își "testa" averea adunată așa cum a putut, în scopuri obștești și mai cu seamă aproape ca o regulă generală, în acela al ajutorării copiilor săraci, pentru a urma studii mai înalte. "Abia după moarte va ști lumea cine am fost" era o vorba des repetată, în chip enigmatic, de către prezumtivul mecenate, de câte ori lumea în jurul lui bârfea, îl critica, și îl găsea avar, egoist, sau puțin scrupulos în afaceri. "Puteți să mă bârfiți" avea aerul să spună, "dar veți vedea că nu am fost chiar așa de păcătos, iar dacă v'am părut hrăpăreț, egoist, și uneori cu puține menajamente în agonisirea bunurilor, apoi aceasta am făcut-o numai și numai spre a rotunji cât mai mult fondul ce am lăsat în scop de binefacere". In felul acesta, cât era încă în viață, viitorul "fondaționalist" se simțea în drept să facă anumite derogări de la morala comună, scopul îl va scuza, posteritatea îl va binecuvânta.

Iată omul generos, de inimă al acelor vremuri, "Bunul Român". Desigur că pletora de fundații, care se înregistrau și se administrau, de obicei la episcopie, fie la Arad, Sibiu sau Blaj, și cu osebire de marea fundațiune a lui Gojdu Emanoil, au promovat în chip simțitor, creierea unei pături de intelectuali și a înlesnit multor generații de tineri, să urmeze studii superioare. In chip curios însă, și ca o fatalitate, încurajau implicit și trecerea tineretului prin școlile de maghiarizare, chiar a celor mai buni dintre ei, cărora desigur li se cereau rezultatele cele mai bune, la capătul unor eforturi îndelungate. In felul acesta, ca un paradox, stipendiile recompensau totodată și atașamentul cât mai strâns la cultura străina, înlesneau procesul de desnaționalizare și favorizau acel fenomen de asimilare, ce luase printre intelectuali proporții îngrijorătoare. Pătura cultă se ținea cu fire din ce în ce mai subțiri de glie, de poporul de acasă; se căsca o adevarala prăpastie, între cele două clase sociale: "domnii", clasa cultă se grupa în jurul băncilor, al tribunalelor, al politicii, și "nația" care rămânea econoamă, în agricultură, temă de exploatat. Mulți intelectuali s'au ridicat datorită acestor stipendii, dar și câți au ajuns în rândul acelora, care fără să strălucească au tras în partea ce apăsa și exploata nația; oportuniști, unguri de cinzeci de creițari, cum erau numiți în derâdere cei ce își schimbau numele, costul timbrului aplicat pe petiție de schimbare a numelui. Atât li se cerea.

Este semnificativ faptul cum aproape în chip unanim, această aspirație a fundaționaliștilor, s'a concretizat numai într'o singura direcție: aceea a stipendărilor, a burselor. Este de subliniat că printre ei, nu s'a găsit niciunul să creeze o fundație și pentru alte scopuri obștești. Nu s'a aflat un fond cât de mic pentru stimularea unor activități de calitate ,cu încurajarea bunaoară a creației literare și artistice prin acordarea de primii și posibilitate de editare a lucrărilor premiate. S'a făcut atâta caz de limba și cultura ce trebuiau apărate, fiind în mare primejdie, nimănui însă nu i-a trecut prin minte necesitatea de a sprijini această luptă pe idei pozitive, cu promovarea creatoare a acestor factori spirituali. Și revine doar ca un refren imputarea lui G. Șincai și a lui Vasile Aron, la adresa opiniei publice românești, care nu știa să aprecieze operele "ieșite din mintea a lor săi" și nu prețuiau autorii, care, în felul acesta trebuiau să-și caute refugiul printre straini și în alte ținuturi românești. Rămâne astfel în picioare, întreg, ca un reprezentant tipic, autorizat și oficial al respectivului fel de comportare față de fenomenul literar și artistic, un G. Barițiu figură proeminentă, oracolul oficial al românimei din Ardeal din veacul al XIX-lea; pentru el un Werther, era o opera minoră, nedemna de preocupările unui intelectual serios, iar opera lui Balzac "o spurcăciune, de-al cărei contact, tinerimea trebuie ferită, ca de un prilej de coruptie".

In această dispută, Josif Gall nu a mai apucat să ia parte prea îndelungată, și nu a mai înființat și el o

fundație, pe care poate că ar fi axat-o pe cerințele și nevoile majore ale vremii. La scurt timp, în pragul celor optzeci de ani, senin și împăcat, a adormit în Domnul, având un sfârșit creștinesc, fără de patimi, neînrușinat, cu pace, cu răspuns bun la înfricoșatul județ al lui Christos. Moșia s'a risipit repede: o asociație de șvabi de prin împrejurimi au luat-o în primire, cu scopul de a o exploata în continuare. Dar se pare ca cei șapte nu au rămas vreme prea îndelungată în bună înțelegere, pentru ca în curând moșia a fost lichidată și împărțită. Casa verde din vale dărâmată, iar materialul cărat piatră cu piatră, încât pe locul unde odinioara râdea în cochetărie și veselă și curată construcția de stil elvețian, au durat doar câteva grămezi de moloz, pentru ca și acelea să fie în scurtă vreme cărate, iar terenul nivelat complet. "Curtea" a pornit și ea la distrugere, încât după câteva luni nici zidurile, nici împrejmuirea masivă, cu contraforturi nu a mai rezistat, ca mai la urmă să dispară printre balarii și tufișuri, duzii umbroși fiind restituiți în felul acesta imperiului lor vegetal, în ordinea și destinul propriu firii lor. Astfel că, un călător, revenit după ani, pe urmele curții din Ciscarăț ar fi rămas surprins; și dacă ar fi admis cu înțelepciunea comuna, că "tot ce-i omenesc e trecător și supus pieirii" ar fi fost totuși contrariat de graba cu care vremea înghite lacomă alcatuiri și opere crezute perene măcar ele, în urma unei vieți de muncă și de strădanie, cerând un veac mai îndelungat de mărturie și răscumparare.

* * *

În casa lui Greguia, viața își desfășura înainte anotimpurile. Copiii mari de acum, au început și ei, să adune cântece și poezele de amor. Așa era peatunci moda printre elevii mai mari și studenți: mai fiecare își avea "notesul" lui de cântări, unde aveau copiațe cântece de iubire, de serenadă, cântate pe sub geamul iubitei. Un astfel de caet avea și Iancu, de îl purta mereu asupra lui, ca pe un lucru de preț, bine păzit: seara îl răsfoia, cu gândul la iubita din depărtare: "Cand eram copii, odată, / Mii de sărutări mi-ai dat / Dar acum nu-mi dai niciuna, / Ești femeie, sunt bărbat. / Ca s'o mai sărut odată, / Fă tu, Doamne, tot ce știi, / Iar de numai știi nimica, / Fă-ne Doamne, iar copii". Ofta Iancu și se gândea cu dor la doi ochi albaștrii, pe care nu-i va întâlni niciodată, el intrând de acum la "teologie". Le cânta cu vocea lui de tenor, ușor tremurat, sfios, n contrast cu înfățisarea lui de bărbat, înalt, frumos, stăpân pe sine, încă din copilarie, având un fizic, sănătos și bine legat, în liceu se afirmase ca un bun sportiv, la sfârșit de an, care se închidea întotdeauna cu o exibiție de gimnastică, se evidenția cu producțiile sale la sul și paralele, ceace îi aducea un premiu de cateva coroane de aur, și, măcar că la limba română se intampla uneori să rămână corigent, reputația lui de sportiv era bine stabilită. Acum a trebuit să îmbrățișeze cariera preoțească, deși nu simțea nicio vocație în direcția asta, el fiind o natură realistă, practic și fără visuri. Ar fivrut să se înscrie la medicină, dar războiul a tras peste aceste socoteli. Cum după legile în vigoare, preoții și teologii erau scutiți de serviciul militar dispozitie continuată pe toată durata războiului, s'a lăsat convins de bătrânul Greguia; acerta ne voind să-l vadă soldat la împăratul, expus unor scopuri străine și să-l mai și ajungă până la urmă vreo nenorocire. S'a înscris la seminarul episcopiei, cu gândul că nu va apuca să termine cursurile, încheindu-se pacea și el schimbând atunci direcția. S'a înscris chiar la timp, fiindcă în curând contigentul lui a fost recrutat. La Institut a mai întâlnit "teologi" ca și el, aproape toți băeți de familie, cu părinți avocați, medici și alte profesiuni, în mod normal necunoscând ce-i aia teologie, dar acum le prindea bine ăst adapost sigur.

Asa că în vacanță, Iancu își pregatea studiile pentru intrare în sesiunea de toamnă, cântând când după tipic, când din ale lui "Mai am un singur dor" sau "Mori mândro, să mor și eu", și alte melodii de Dima, Brediceanu, Montia, pe versuri de ale lui Eminescu, Traian Demetrescu, Maria Cuțan sau de-a-dreptul pe arii populare. De acum își lua libertatea, să se încurce în câte o aventură, cu Ana lui Moș Dincă, ori cu alte fete din sat, cu care își dădea întâlnire pe sub pomi, pe înserate la deal de grădini, sau prin livezi, ziua. Aceste isprăvi îi dădeau o superioritate netă asupra lui Laurian, mai mic în ani și sfios, ca o fată mare. Îl privea de sus cu o ușoară desconsiderare.

Laurian se plimba de unul singur, de-a-lungul satului, închis în el, mândru, absent; parcă făcea și versuri, așa cel puțin i se părea lui. Altfel toată ziua cu nasul în cărți, cu pretenții de savant. Cetea, se plimba pe Iancu îl cam ocolea, având și un motiv: Iancu fuma pe ascuns, iar el nu vroia să-l vadă, spre a nu fi silit să-l trădeze sau să-l acopere, comportări ce el nu le-ar fi putut accepta.

Laurian își avea și el ideile lui tolstoiene, vroindu-se să se facă țăran. Să se întoarcă la natura simplă, mare, eternă, să ia parte la viața sătenilor, asta era visul lui. Dar aceste idei pe care dealtfel, ca și altele desigur, le luase de la bătrânul Greguia ,au întâmpinat o rezistență descurajentă, o uimire îmbinată cu indignare tocmai de unde astepta mai multă înțelegere, încât a rămas doar cu nostalgia visului și a țarinei. Continua să iasă la câmp cu carul cu boi de prin vecini, statea cât timp se încărcau snopii în fața boilor, ferindu-i de muște, mângâindu-i: îi scărpina printre coarne, pe frunte. Îi plăcea că animalele îl cunoșteau și când îl zăreau îi întindeau botul. Când se apropia, se frecau de el, parcă ar fi vrut să-i mulțumească. El privea cu emoție animalele mari, robuste, cu ochii rotunji și calzi și era mândru de prietenia lor simplă, cinstită, grea.

* * *

Vara lui 1917 a fost pentru familia Greguia fatală. Ultima. Deși zilele se scurgeau într'o atmosferă de liniște și serenitate, peste casa ce părea temeinic zidită pe pietrele ei, începură să bată aripile vântoase ale unui destin, pe care încă nimeni nu-l bănuia așa de aproape. Încă strălucea soarele cald al vieții, pe un cer senin, cu ușoare învăluiri de nori albi, dar cei din cuibul modest al familiei Greguia se strângeau instinctiv mai aproape, mai laolaltă; nici nu știau de ce și de unde bate vântul cu înfiorări stranii de răcoare.

Dar, pentru ca să înțelegem mai bine întâmplările ce au să vina, este necesar să ne întoarcem puțim înapoi în vreme, să stabilim poziția lui Greguia bătrânul în aria contemporaneitații, ca astfel să putem privi înspre viitor.

Am spus bătrânul Greguia, deși acest epitet se potrivea puțin celor cincizeci și câțiva de ani ce-i avea ducându-i cu suficientă elasticitate, niciun par alb nu încărunțea, în capul, barba sau mustățile stufoase ce purta. Pentru vârsta lui era încă sprinten și matinal. Se scula iarnavara, la cinci dimineața, așa se scula și împăratul, măcar că-i imparat îi placea lui să se zeflemisească și dis-de-dimineața îl auzeai umblând prin gradină, printre straturile de flori și răsaduri.

Peste zi, prin sat, seara la coliba satului din mijlocul pieții, pe de marginea șoselei: o întocmiseră din lemn, cât o baracă, pereți spoiți în alb, geamurile mărunte, ca de vapor. Iar pe niște bârne, în loc de trepte ajungeai înăuntru unde abia încăpeau câtiva oameni, asta fiind primăria. Notarul venea odată sau de două ori pe săptămână din satul vecin unde își avea residența "cercuală" pentru încă vreo 3-4 sate. Venirea îi era anunțată prin batere de tobă, așa îl găseau țaranii cu treburile lor.

Popa Moise și el printre ei. Peste tot de unde umbla i se auzea tusea: o tuse ascuțită, metalică, numai a lui, pe care copiii o recunoșteau de la distanță, ca pe un semnal, să își potrivească ținuta cu grijă în așteptarea părintelui. Că și aici Greguia urma un principiu ce nu era numai al lui și avea o aplicație generală în familiile de pe aceea vreme, copiii să nu știe că părinții îi iubesc, că altfel nu îi pot stăpâni. Răsfățul copilului era considerat o slăbiciune, un viciu. Iubirea părintelui să se arate severă și numai în inimi să fie vie; nici nu și-ar fi rasfățat sau lăudat Greguia copiii în față, niciodată nu a pus mâna a mângâiere pe obrazul lor, în schimb era sever și necruțător când era vorba să le reprime vreo abatere cât de mică. A fost bine, sau rău, ăsta a fost practic principiul pedagogic al vremii.

Dar să revenim la părintele Greguia, să căutăm să alcătuim în mod oarecum științific din câteva date și povești ce ne stau la îndemână, un profil complet, familiar și în originile lui, să determinăm în acest chip locul său în epocă.

Familia lui se trăgea din satul fruntaș cu o așa de bună reputație printre ai săi, datorită înclinării de gust spre artă a locuitorilor, din Chizătăul corurilor, al portului și al dansului. Strămoșul parintelui Moise, un Moș Peica Grigorie (de unde se pare să li se fi tras și numele de familie), a găsit de cuviință să rupă cu alianța ce exista de veacuri între ai săi și pământurile, pe care roboteau într'o servitute îndelungată, să smulgă o za din lanțul lung de suferințe, să o arunce în lumină, să deschidă o ferestruică în beznă, spre mai bine, o spărtură către zarea în catastifele institutului pedagogic al Episcopiei, pe o listă de subscripție la o gramatică de limba româna, întocmită de dl. Diaconovici Loga, și așa pe la mijlocul veacului al nouăsprezecelea îl gasim printre absolvenții cursului de științe pedagogice, iar peste alți doi ani, absolvent al celor teologice. Că asta cerea vremea lor: satul nu suporta cheltuielile a doi slujbași, ba nici că se găseau oameni potriviți pentru toate locurile, astfel că satele mai sărace își soroceau un om pentru amândouă slujbele: peste săptămână dascăl la copii, duminecile, în zile de sărbatori și pentru serviciile de ocazie, la creștini, popă. Așa s'a tocmit și tânărul teolog. Damian Greguia, băiatul lui Moș Peica, învătător și popă, astfel vor urma și alții după el. Firește nu a fost vorba să se angajeze în chiar satul lui, unde

stăpânea neamul de preoți ai Șepețenilor, Lazăr, tatăl și fiul, apoi Lucian, întemeietorii corului, ci mai înăuntru pe ape în sus, către izvoare, la o așezare de oameni, pe un verde de margine de codru, loc, neînvredniciindu-se ca atâtea altele de atenția cartografilor, fiind însemnat doar în catastifele bunului Dumnezeu, care le scotea la liman din iernile cu lupi și din foametea primăverilor. Acolo și-a încropit un mic rost de început, pentru ca mai târziu să se coboare mai în vale, într'un sat, nici acela înscris pe hartă, dar mai cuprins și mai la vedere deși asvârlit și el mai încolo de șosea, peste deal.

Printre copii, cea dintâi, o fată, Cristina a rămas în sat, căsătorită cu Pantalie, numele celălalt, mai că nici nu se cunoștea, decât de perceptor. Pantalie era un țăran așezat, sfătos, plin de duhul blândeții și de înțelepciune, încât mai ca-l întrecea uneori pe cumnatul său, popa Moise. O voce catifelată, caldă, fața și ochii împresurați de țepi așprii, rari, purtând, iarna-vara, o pălărie verde, îmbrăcat în țoale de postav, era ascultat de către ai săi și pe unde umbla.

A doua fată a lui Damian Greguia, s'a căsătorit cu un negustor mai înstărit, la oraș și n'a avut parte de noroc mai îndelungată vreme, murind de "tușit", cum i se spunea atunci bolii a cărei bacil încă nu fusese descoperit de doctorul Koch și care avea să mai ceară un tribut serios printre nepoții și urmașii popii Damian.

O altă fată Livia nici ea nu a avut noroc în viață măcar că a pornit-o cu șanse favorabile, luându-o tot un țăran cu stare din sat, care însă în curând avea să se dea beției și în scurtă vreme să cadă cu totul acestei patimi. După ce a prădat toată averea prin birturi, au început certurile, bataile, încât biata femeie, și de rușine a trebuit s'o ia din loc. A pornit-o cu plângeri pe la frați. Popa Moise nu vru să asculte tânguielile sorii sale și fie că nu vroia să-și complice existența cu problemele altora, fie că cu adevărat ținea la taina căsătoriei, așa cum a instituit-o biserica, și ea nu admite despărțenia, sfatul lui invariabil era acela al întoarcerii la supunere, la răbdare și credință. "Capul plecat sabia nu-l tale", era unul din perceptele lui de bază în viață.

Până când într'o zi, femeia, dacă a văzut că nu poate să o mai scoată la capăt cu bețivanul, cu prăpăditul, cu turbatul și nimeni nu-i vine în ajutor, s'a ajutat singură; a făcut cum a făcut și a scos pașaport, curând plecând în Regat, unde s'a așezat menajeră — bucătăreasă, la o familie de boeri, în apropiere de Pitești, pe lângă care a și rămas ani și ani, până la Unire, când a murit și bețivanul de s'a putut întoarce acasă.

Mai exista un mădular al familiei Greguia Damian, despre a cărui origine se vorbeau lucruri nu tocmai curate încât gurile rele susțineau că nici nu ar fi fost copilul popii, ci că preoteasa l-ar fi făcut cu un sătean mai instărit trăind împreună vreme mai îndelungată, încurcându-se cu el spre a se răzbuna de tiraniile și năpăstile cu care o trata popa. Nu se știe ce o fi adevărat din asta, cert este că existau unele împrejurări ce dadeau de bănuit și pe acestea lumea le rezuma pe puncte:
1. Că Mihaiță, așa îl chema pe copil, s'a născut în al cinsprezecelea an după ultimul, Livia, al popii. Astfel de nașteri târzii și oarecum peste program, dau loc întotdeauna la suspiciuni însoțite de comentarii, ironii, aluzii răutăcioase, 2. Mihăiță a rămas orfan de tată la 6 ani, la o distanță de 17 ani, față de Moise, primogenitul.

Împrejurările morții părintelui Damian Greguia, tatăl, nu au fost nici ele lămurite, în toată exactitatea lor. Se știe doar că popa Damian ar fi murit subit, noaptea, pe când se întorcea de la vreun creștin bolnav, sau de la râșmă, nici asta nu se știe sigur, în dreptul pârâului din piață, i-ar fi ieșit în cale de sub pod, o "mozoimană", arătare de care parintele s'ar fi speriat de moarte, sfârșindu-se de ceace se numește astăzi infarct; după alții, preoteasa i-ar fi făcut farmece; în a treia versiune, "mozoimana" sa fi fost un om aevea, și să-l fi bătut pe popă, suferind și altfel de inimă, băgându-l în sperieți deci și cu alte mijloace mai contondente decât cele ale unei stafii.

Cert e că dupa moartea lui, copilul, căci celelalte odrasle ale popii, erau toate așezate pe la casele lor, a fost luat în grijă de către Donosie, cel cu pricina, bănuitul tată, crescându-l ca pe copiii săi, și în deosebi Mihăiță a fost dat împreună cu Matei, copilul de aceeași vârstă al lui Donosie, pe la școlile cele înalte. Amândoi au urmat în sat școala primară, au terminat liceul și apoi s'au înscris la facultatea de drept, de unde s'au despărțit, deoarece Mihăiță, cum singur a recunoscut mai târziu, nu s'a împăcat cu disciplina dreptului roman și în vreme ce fratele său prezumtiv a terminat facultatea, a luat doctoratul și intrând în magistratură a urcat pe scara ierarhiei până la gradul de prim președinte, el a rămas să se facă notar prin satele de prin împrejurimi, până când la o anumită vârstă, a apucat un post în administrație, beamtăr la oraș, într'o mahala, unde și-a trăit tot restul vieții; lumea însă îl considera înainte frate cu Matei.

După ce s'a instalat în post, Mihai Greguia nu a mai dat pe la ai săi. În sat nu a mai fost văzut. Ținea la slujba lui, a învățat bine limba statului, dovedea un zel în îndeplinirea îndatoririlor sale profesionale, ba își schimonosise și numele de parcă nu-l mai recunoșteai. Când a izbucnit războiul cel dintâi, Mihai s'a prezentat voluntar, pentru serviciul de front, deși ca vârstă, și în calitatea lui de slujbaș (la peste 40 de ani) putea să obțină scutire ca fiind absolut indispensabil bunului mers al serviciului. A luptat și pe frontul dinspre România unde a căzut prizioner, nu din vina lui. Aproape un an cât a stat în lagărul din Vaslui, nu a scos o vorbă românească, a continuat să se ție strâns de restul ofițerilor și nici nu s'a înapoiat în țară decât la încheierea păcii de la Buftea, în rând cu ceilalți ofițeri unguri și austrieci. Trebuie să fie spus, ca în limba oficială, în care lucra la birou își trăia și realiza și celelalte forme de viață: lecturi, relații sociale, prieteni și aventuri galante. A murit celibatar, la o vârstă octogenară.

Limba maicii sale a păstrat-o doar sub forma unui idiom rudimentar, fără a mai fi adăogat ceva la cat a apucat din copilărie: o vorbea cu un vocabular redus, într'un grai dialectal intr'adevăr savuros, așa cum de-altfel se putea observa aceasta la mulți intelectuali de formație străină.

Însfârșit din toate aceste date, fiecare își poate face despre Mihăiță o părere după cum îi convine. Era în orice caz un tip reprezentativ al vremii sale. Mare lucru nu se întâmplă dacă această versiune oficială, după acte, va fi schimbată cu aceea care circulă oral cu farmecul ei inedit. Lumea nu va sta pe loc din cauza acestei dileme, probabil nici nu și-a pus-o vreodată. Noi am prezentat-o aici, mai mult dintr'un exces istoric, de adevăr.

Am lăsat dinadins la urmă, fiindcă este un personaj central în expunerea de față, pe cel de-al treilea copil al lui Damian Greguia, popa din Vergova, apoi din Cenț.

Moise nu a fost nici el destinat dintru început carierii preoțești, care pe semne nu a dus părintelui Damian, satisfacțiile visate. Copilul a fost dat ucenic la o băcănie din oraș, cu firma "La câinele negru", cea mai mare prăvălie din cartier, nu departe de piața cu fân, unde trăgeau căruțele din jur și mai din departe, din țara lui Greguia, chiar la hanul "La Murășelul".

Firav, sfios, umblând mereu cu Visul Maicii Domnului asupra sa, copilul rătăcea toată ziua, în timpul liber, pe marginea apei, către piața de fân, să întâlnească lume din sat de la ei, spre a-și mai potoli dorul de casă. Nu se simțea atraș către îndeletnicirea de negustor, nu avea nicio înclinare spre speculă, fară de care însușire nici că se poate închipui o asemenea meserie, dar supunându-se voinței paterne, a dus-o înainte cu această meserie încât a ajuns și calfă. Servea de mai mulți ani în această calitate, și tot la "Câinele negru", când s'a întâmplat moartea tatălui sau, având 3 de ani. Scăpând de constrângeri și în meserie nicicum putându-se afirma, fiind din ce în ce mai vadită lipsa lui de îndemânare în ale speculei, s'a hotărât să părăsească acest zănat, să urmeze o tainică vocație a inimii, înscriindu-se la școala episcopească de învățătură pentru dascăli și popi. Lipsit de mijloace, fără nici un reazem de nicăieri, a dus-o greu cât a stat în seminar.

A fost partea întunecată a vieții lui, timpul petrecut atunci. Nici nu-i plăcea să vorbească despre acea epocă pe care o amintea rareori și cu aluzii vagi la serviciile comune și umilitoare executate spre a-și susține o existență de mizerie, cu un minimum de hrană, numai pentru a putea trece cu bine examenele, pe care le-a luat așa de strălucit, încât cu considerare și la vârsta lui — avea 26 ani când terminase — i s'a permis să absolve câte doua sesiuni într'un an. De câte ori își amintea de acele suferințe, mai târziu ca preot în Agarici, se dădea ca pildă de răbdare, de mucenicie, de adevarăt eroism, al acelor ani.

Odată terminată școala s'a însurat. A luat de soție o fată orfană, nepoata unui consilier de la Episcopie, ceace i-a înlesnit să se așeze într'o parohite mai bunicică, și de unde i-a venit și prin celelalte neamuri cu vază și situații, în societatea acelor vremuri, un sprijin mai substanțial, sub forma unei înzestrări cu mobilă pentru trei camere, printre care și un birou în negru, cu sertare și etajere, precum și accesoriile și trusoul complet al soției. Regăsindu'se în slujba de preot, a căutat să se afirme cu toată ardoarea celor treizeci de ani, frânați în elanul lor. Odată cu parohia și întemeierea familiei, s'a așternut pe treabă și a încropit o gospodărie pentru care își dădea tot interesul, sporindu-o mereu. S'ar fi părut la un moment dat că va realiza aevea și real un Popa Tandă, în carne și oase, așa cum l-a schițat mai târziu pe hârtie Ion Slavici, și poate că-l și depașea, așa mult pornise părintele Moise Greguia, din Agarici pe calea bunei stări și a propășirii, dacă...

... dacă, fiindcă a fost și aici un dacă, nu ar fi intervenit ceva ce avea sa zăgăzuiască elanul părintelui Moise

şi să închidă un curs de viaţă, pornit în arcuire sub auspicii norocoase. De ce natură a fost boala părintelui Moise? Poate nici azi, când ştiinţa a pus la îndemâna omului atâtea mijloace de depistare şi diagnosticare, nu s'ar putea stabili cu precizie, dar acum trei sferturi de veac, când un medic în acea regiune era o raritate, câte unul la 10-15 mii de locuitori, iar ştiinţa încă nu şi-a deschis sesamul, ducând la desvoltarea ei de astăzi. Cert este că popa Gregula a suferit de astenie nervoasă, poate dintr'o defecţiune organică sau poate şi numai dintr'o criză morală, sufletească. Încetul cu încetul căzuse într-o stare de melancolie, neputând să sufere zgomozul, în deosebi îl supăra trasul clopotelor. La acest complex psihic, se mai adăoga şi o maladie organică, de intestine, urmată de o sleire a forţelor, şi poate că atunci s'a inculbat în organismul lui şi acea boală misterioasă, pe acea vreme cunoscută sub numele de ftizie, boală fără localizare într'o anume parte a organismului, însoţită însă de o stare generală de epuizare şi de secare a puterilor de viaţă. A trebuit să ia calea doctorilor, întâi pe la cei mai apropiaţi, apoi din ce în ce mai depărtaţi şi mai reputaţi, drumurile, consultaţiile, doctoriile costând bani şi timp, gospodăria lâncezea, rămânea în urmă. Vindecarea nu venea. Într'o zi a plecat în străinătate pe la Viena şi mai încolo la Wörishofen, staţiunea lui Sebastian Kneipp, un preot catolic, care utiliza o metodă, pe atunci nouă, aceea a curei de apă rece, bazată pe principiul că natura singură vindecă boala, doar că organismul trebuie ajutat în aceastä sforşare a lui. Numele lui Kneipp se răspândise în lumea întreagă: vindeca toate bolile prin băi de apă rece şi ceaiuri, cu plimbări desculţ prin rouă dimineaţa, iarna prin zăpadă. Le aplica dupa indicaţiile celor două volume Ed. Ig. Herz, Bucureşti, cu care s-a întors din această călătorie, iar cura se pare ca l-a mai ajutat sa se întremeze. A venit de acolo cu ştiinţa limbii germane şi cu o prietenie păstrată mulţi ani, pe canavaua vremii, înscrisă în inimi şi săpată pe o placă de lemn: Giovanni Sangalli, *Antignano*, Provincia di Livorno, Italia. Alături, numele doctorului Warninghausen din staţiunea Wörishofen şi menţiunea "Lebenersatz".

Dar puterea de muncă, dragostea de viaţă nu i-au mai revenit. Nu a mai putut să-şi refacă gospodăria, pe care în cei doi ani cât a durat boala, a neglijat-o, urmând s'o lichideze cu încetul, vândute fiind cele mai de preţ unelte de inventar, şi pe rând animalele. Din întreaga gospodărie nu a mai rămas decât pe ici colo, în câte un ungher, o unealtă mai de preţ, acareturile, mari, spaţioase, moderne: grajduri pardosite, hambare, pătule şi în case pe pereţi, alături de litografiile "Trecerea Dunării de către Armata Română în 1877", "Sentinela Română" de Rosenthal, "Luarea Griviţei" şi câteva poze mai mărunte, reproduceri de pe exemplarele vitelor de soi, cu care luase premii la expoziţiile agricole regionale. Între acestea din urmă putându-se vedea câte o vacă de rasă, cai roibi şi animale mici, toate de soi. Pustiul s'a cuibărit încetul cu încetul prin unghere, în ogradă, peste acareturi.

Popa Moise şi-a refacut sănătatea ce-i drept, dar viaţa lui a luat alt curs. Cei câţiva ani primiţi ca un fel de dar al Domnului de la soartă, i-a trăit într'un cadru sobru, de linişte şi serenitate, lângă trandafiri, răsaduri, albine. Şi-a impus o existenţă de însingurare, de interiorizare, cu vorbe puţine, avară în bucurii şi cu străluminări în adânc. Cetea mult, medita, tăcea.

Părea să-l fi ales ca model pe Seneca cu al lui "Muncă, tăcere, singurătate", sensuri ce-i îndrumau viaţa închinată cu toată ardoarea creşterii celor doi copii. Atât mai cerea răgaz şi puteri de la viaţă, de a-i instrui şi peste ceace învăţau în şcoli străine. El însuşi avea ambiţia să vorbească un limbaj curat, neaoş. Alegea cuvintele şi asa cerea şi de la alţii. De câte ori copiii se repezeau cu câte o formă dialectală, sau incorectă, el era gata cu replica, cu îndreptarea. Astfel când vreunul se plângea în graiul local "m'a muşcat o albină" îi replica, "albina nu-i câine, ea nu muşcă", iar dacă copilul continua "atunci m'a împuns", "dar ce albina e bou să împungă", şi cum copilul rămânea dezorientat, "albina înţeapă, fiule, că de-aceea are ac şi nu coarne, nici dinţi" încheia satisfăcut lectia de filologie.

Se supunea unui regim viguros, ani de zile nu mânca decât "ţvibac" (pesmeţi), iar pentru mâncăruri avea diferite unelte spre a le macera sau filtra.

Vroia să-şi vadă realizat scopul vieţii în copii. Şi nu era departe. În vara anului 1917, Iancu venea în vacanţă, ca teolog absolvit cu ceva slujbă la Eparhie, cu viitorul oarecum asigurat. Se făcu un bărbat deplin un fiu bun şi ascultător.

Mai dificilă era situaţia lui Laurian, mezinul, a cărui adolescenţă abia începuse să înflorească, în alternanţe de crize şi elanuri. El era odrasla preferată a lui Gregula, ca unul ce aducea testimoniile cele mai bune, cu eminenţă la aproape toate studiile, ceace dădea ocazia lui Gregula să poarte în buzunar certificatul şi să se laude cu el pe unde umbla toată ziua, de la colibă, domnului notar, ba domnişoarei de la Poştă, în sfârşit, oricui vroia să-l asculte.

Este aici însă necesară o nouă incursiune în epocă, pentru a ne explica cele ce vor urmă, să ne oprim, cum am mai făcut-o, de câte ori nevoia a cerut-o, asupra cadrului general unde evolua tânărul nostru, aşa cum peste tot această evoluţie a cuprins în ansamblul ei, viaţa tinerilor din acei ani. Principiile pedagogice ale epocii, erau, fireşte, expresia concepţiei despre viaţă a acelor vremuri, ideile politice, filozofice, etice, încrucişându-se, captau sufletele şi le îndrumau pe o traectorie, gasită de ele majoră, în numele societăţii dominante în acel moment, exteriorizare necesară şi unică, a binelui. Epoca de când se va începe educaţia lui Laurian Gregula, era aceea a unei confuzii şi silnicii în viaţa publică a unui relativ iluminism în filozofie, cu o înclinare spre libertinaj: realitatea arătă că minciuna, violenţa şi duşmănia, măcinau la temelia statului artificial bilingv, cu cetăţenii învrajbiţi de silnicii. Copiii cresc în atmosfera şi mediul vremii, luaţi din rosturile lor modeste şi plasaţi pe un drum anume, ducându-i după părerea părinţilor şi a societăţii spre fericirea mult dorită, nimeni întrebându-i dacă ei vor să urmeze acest curs; ce ar fi dacă, în definitiv, educaţia copiilor ar fi influenţată de ceace vor ei, de înclinaţiile lor naturale, de ceace ar accepta şi numai atât, de bună voie. Laurian Gregula, ca şi ceilalţi copii, desigur va fi îndepărtat de rosturile de acasă, de satul lui, de ambianţa de până aici, şi în deosebi de câinele lui drag. Deaceea când la vârsta de nouă ani, a fost pentru prima dată, pornit la şcoala străină, în dimineaţa înstelată cu lătrat de câini şi cântat de cocoşi, în căruţa lui Moş Dincă, spre gară, el miorcăia înciudat a împotrivire. Mai mult decât alţi copii, s'a lăsat desprins cu greu de viaţa de până acum, în care a trăit; cast, inocent, angelic, cu zile înainte plângând, mai mult pe ascuns, prin grădină, pe sub băgrini, iar la internat avea sa desfăsoare un întreg arsenal de rezistenţe, care-a urmat mai bine de o săptămână, atât a ţinut-o în plâns, pe nemâncate, fără să scoată o vorbă, încât băeţii ceilalţi începură să-i dea târcoale, intrigaţi, văzându-l. Ei odată consolaţi, nu mai înţelegeau această persistenţă în plâns şi muţenie. S'a deslipit greu de imaginea casei şi a satului, pentru ca odată plecat de lângă ea, să cadă în cealaltă extremă. În curând bătrânul Gregula trebuia să ceară prin scrisori, relaţii de la Institut, că băiatul nu le-a mai scris de vreo două luni niciun rând. Se adaptase mediului prin dragostea de carte, de lecturi, de prietenii noi şi de ambianţa oraşului: notele mari veneau şi ele, una după alta, urmară distincţiile şi la sfârşitul anului afişarea pe "tabla de aur" a Institutului. Încetul cu încetul Laurean, menajat de dascălii săi, ca un element bun, s'a dat pe brazdă şi dacă nu ar fi urmat evenimentele din vacanţe, contrarindu-l ca şi pe ceilalţi copii, refractari, dovedind o mai mare rezistenţă la procesul de adaptare, ar fi fost luat cu siguranţă de curent. Aceste două corective însă, îl ajutau să-şi tempereze elanul care-l ducea spre apele ispititoare ale succesului ieftin. Vacanţele îl ajutau să se redreseze în temeiurile lui financiare, iar prietenii cu reproşurile lor mute, îi aduceau aminte de comandamentele şi idealurile de acasă, ale naţiei. Prins în disputa acestor forţe, invitaţia spre carte şi spre cultura straină pe de oparte, de altă parte, chemarea instinctului ancestral, îl macerau într'o continuă frământare şi contradicţie. Testimoniile cu eminenţa lor, continuau să-l ispitească, vanitatea îi era satisfăcută, mediocritatea împlinită şi mult timp încă aceste pecete de hârtie, desprinse din ambianţa lor, ridicate la valoarea de simbol, îl vor amăgi şi îl vor face să uite că în fond ele nu sunt decât nişte petece de hârtie, şcoala nu-i dădea acel cuprins de calitate spre care râvnea. Nu îl învăţa nimic şi în deosebi nu-l stimulau în părţile lui bune, totul rămânea în pragul clasei, de unde nu-i venea nici un îndemn spre a judeca, spre a se afirma cu propria lui personalitate. Tot ce făcea bun în progresul lui aparent, şi asta el nu avea de unde să o ştie, fiindcă nu bănuia pe ce căi zadarnice umbla, se datora acelei îndemânări factice de care dispunea cu adevărat, înlesnindu-i asimilarea cu uşurinţă a o serie de cunoştiinţe; nu ştia încă pe atunci, că această însuşire, fără procesul unei judecăţi şi al unui discernământ, nu-i decât o dexteritate mecanică de memorie, căzând alături de adevăratele categorii ale unei inteligenţe creatoare. Dacă ar fi ştiut aceasta, desigur că nu ar fi strâns la pieptu-i, ca pe nişte certitudini absolute, acele nimicuri mincinoase, rătăcitoare, ale adevăratei lui firi. Astfel a parcurs an de an clasele, în credinţa unei superiorităţi a cărei caducitate o ignora. Golul acestui efort, lipsa unui centru de gravitate a strădaniilor lui începeau să-l obosească, fără să-şi dea seama, şi să-i epuizeze interesul şi sârguinţa, evident exersate în van. În schimb, în orele lui libere, se îmbiba cu învăţăturile pe care şcoala — neajutându-l să-şi dobândească o judecată — le favoriza dintr'o pornire spre ceace poate mulţumi un intelect şi să-l ferească de alunecări spre vicii.

Era curentă o literatură pesimistă, nebuloasă în ţesătura ei ideologică, propovăduind resemnarea, zădărnicia, lipsa de înţeles a vieţii cu bucuriile şi micile ei satisfacţii. Schopenhauer, Leopardi, Eminescu cu filozofia lui din Glosa, Strigoii şi altele, mai cu seamă recomandate ca lectură, acasă, ca şi multe lucrări îmbâcsite de pesimismul german la modă, cu Werther, acestea cimentau mintea şi inima copiilor, în acele vremuri. În viaţa sentimentală era tributar plăcerilor solitare la care îl invita şi o iubire neîmpărtăşită a unei copile oacheşe, ce-l provoca şi îl atingea în vanitatea lui. Se epuiza în plimbări târzii, pe înserate, prin poieni romantice cu zări înstelate, ridicat oarecum sub toate raporturile de pe temeiurile solide ale unei vieţi trăite pe pământ, tânărul nostru plutea într-o atmosferă de vis halucinant, de zădărnicii frumos înflorite, nescoţându-l însă niciuna la liman. Când veni în vacanţă — am spus anul 1917 — părea un om bătrân, sfârşit sufleteşte, obosit de studii, nemaigăsind în ele satisfacţiile de altădată, doborât de evenimentele ce-i dădeau târcoale cu aceea iubire neîmpărtăşită a unei dulcinee trecută de douăzeci de ani pe lângă cei şaptesprezece ai lui, un adolescent îmbâcsit de chemările persistente ale Nirvanei, ca un suprem câştig de înţelepciune, căpătată până aici, îşi căuta liniştea, se dibuia pe sine însuşi.

În această plutire în vis, lunatic, un şoc brutal veni să răstoarne fragilul echilibru al adolescentului, chinuit pentru prima dată de întrebări majore, grave...

Ce a fost în dosul acelei scrisori, sosite într'o zi la casa lui Gregula din localitatea unde Laurian îşi făcea studiile liceale? O intrigă de mătuşă bătrână, o răutate de urbe bârfitoare, o pornire meschină de a se pune în evidenţă? În orice caz informaţia părea să aibe un oarecare temei în fapt, deşi expusă în forme necruţătoare, tânărul fiind prezentat, ca un stricat, unul ce-şi pune în primejdie viitorul, deacea trebuie luat de scurt, altfel... Era desigur un sâmbure de adevăr că Laurian ca orice tânăr care se respecta şi nu s'ar fi lăsat mai prejos de alţii, a început să fumeze prin locuri dosnice, unde mai treacă meargă, dar într'o zi fu văzut de mătuşa Fanny ieşind din cafeneaua la "Borta rece" în amiaza mare, şi culmea când băiatul a auzit în urmă vocea aspră şi răguşită a bătrânei a luat-o la fugă, cu gândul să se piardă după un colt, cu toate că matuşa strigase triumfător şi vindicativ "te-am recunoscut, nu fugi", el răpit de panică şi de impulsiunea tinereţii, continua să alerge până reuşi să se adăpostească. Asta era o vină, un cumul de greşeli, relatate în epistolă, cu adaosuri şi completări, insinuări, şi răutăţi incitative. Gregula bătrânul, nu a comentat misiva veninoasă şi o întinse fără o vorbă celui vinovat. Ori, desvinovăţirile ar fi putut veni dacă ar fi fost cine să le primească, doar nu a intrat decât sa cheme pe ceilalţi, nu a stat deloc, nu a jucat biliard dar nu s'a oprit la apelul mătuşii, fiind încadrat de ceilalţi băeţi obligându-l şi pe el la solidaritate — ci popa s'a închis într'un mutism, ce durea mai mult ca orice dojană. Astfel trecu o zi, două, timp suficient pentru ca în mintea tânărului să se înfigă şi mai adânc desorientarea, desnădejdea şi... chemarea Nirvanei.

Hotărârea fu luată şi pusă în executare până pe înserate: în plic alb, mare, pe vreo patru pagini, întins, comentau cazul, apărarea, ultima dorinţă, cererea de iertare. Fu plasat pe noptieră la căpătâi, unde dormea obişnuit. Se uita cu emoţie în jur: era camera de oaspeţi, soba de vizite. O încăpere îngustă, tixită de mobile şi covoare. Pe masă, o cutie de catifea verde, cu fotografii, câteva din ele înălţate pe stative de sticlă răzimate pe mici globuri de aramă. Atmosfera era rece, liniară, solemnă, cum se cuvine unei camere în care soarele nu intră mai niciodată. Pereţii se vedeau acoperiţi cu icoane printre care deasupra patului într'un cadru aurit o Înviere, apoi dulapuri lucind încărcate cu dulceţuri şi compoturi. Din toate lucrurile, soba de tuci, lustruită straşnic, fotografiile cu arcuri, covoare, perdele, se degaja o aromă de schivnicie, de asceză, de spiritualitate. În acest mediu intra Laurian, în seara aceea cu gândul că aceasta va fi ultima lui noapte, fără altă ieşire din dilemă. Asa s'a hotărât să treacă dincolo.

S'a hotărât? Cert este că peste vreo oră, începu să scoată nişte sunete de animal înjunghiat, un instinct matern îşi făcu datoria, reacţionând fără şovăire. Faptul fu descoperit în ţipătele înfricoşătoare ale Bunei care simţea aripile unei paseri mari, negre, plutind în casă, huhuind discret... strigătul ei, voinţa ei, se ridică împotrivitor, hâşâi umbra sinistră, deschise geamul şi parcă viaţa începu să intre din nou proaspătă din întunerecul adânc al nopţii, străjuit de câini, de stele, de băgrini.

Batrânul Gregula, dacă a înţeles, că a luat vreo duzină de prafuri de dormit, a pornit prin sat, pe la poştă, pe la Spăhie, căutând cu disperare scăparea, antidotul. Cafea, cafea şi veghe. Şi noaptea trecu în această întoarcere pe pământ, alături de Buna, cu care împreună aşteptau dimineaţa. Că maica preoteasă încă de cu seară, fără să bnuiască tainele apropiate, frământase de pâine şi acum scotea de sub faldurile de măsaie şi perne, aluatul rotunjit spre a-l aşeza pe lopată, pentru a-l vârâ în cuptor, de unde în curând vor apare gustoşi, aromaţi, "langoşii" şi "ţipăul". Astfel în vorbe şi făgăduinţe din partea lui Gregula, de a nu mai repeta gestul, vremea trecu spre auroră.

În curând vor cădea zăvoarele tăcerii şi ale întunerecului, va începe mişcarea, viaţa, satul se trezea în una din dimineţile lui aşa cum vor fi şi cele de mai târziu, camee, reminiscenţă, abluţiune a sufletului.

Adolescentul descoperise una din tainele cu conţinut de lumină a vieţii sale, cristalizate în timp, în formele statuare ale unui poem şoptit lângă buzele, cu arome de busuioc, ale inimii :

O, dimineţile, plasă de visuri
Supte de cuprins, ca sânii de oftică
Imaculate, lucios de oţel, virginale apariţii
Reci, neverosimile, boltiri înrourate.
Tumult matinal, goană de azur,
Haită în roşu, dupa mioare, o turmă,
Şi care şi oameni. Rugi.
Dimineţi când nu-s vedenii, demoni,
Nu-s spaime, nici pleoape grele, nici păcat,
Dimineţi, multe, frumoase,
Elastice, rumene, galbene, sănătoase...
O, dimineţile toate-s la fel,
Doar zilele şi oamenii sint alţii.

A vrut să moară întradevăr? A văzut întredeschizându-se sub el, în faţă şi în jur, în clipa aceea, noaptea catifelată, gata să-l cuprindă?

Sau... Sau a fost o manevră de a ocoli un conflict, o răspundere? A vrut el să moară cu adevărat, sau a căutat doar să câştige un avans în cursa de conflicte surde, în care caz-aşa credea Iancu, luând cunoştiinţă de eveniment numai la întoarcerea lui, cu câteva zile mai târziu, dintr'o excursie pe la nişte prieteni, în josul Dunării - totul nu a fost decât o farsă, o înscenare condamnabilă, ieftină. Iancu îl şi invidia pe Laurian avansat acum în erou, bucurându-se de atenţie şi menajamente peste tot. Cât priveşte pe părintele Moise, nu vom reuşi să cunoaştem părerea lui, deoarece dânsul, în tot acest timp nu a scos o vorbă asupra cazului, ceace dovedea o tărie de caracter excepţională. Fost-a el impresionat de gest, se învinovăţea de lipsă de tact, sau dimpotrivă, înclina şi el spre părerea lui Iancu? Nu se va şti niciodată.

Acest mutism, această tăcere va rămânea una din trăsăturile dominante ale vieţii lui, menţinându-i şi chiar sporindu-i misterul şi va forma un obiect de dispută şi de luptă mult timp între Iancu şi Laurian. Cei doi fraţi nunumai că nu au reuşit să-şi apropie punctele de vedere spre a-şi face o părere comună, potrivită adevărului şi realităţii asupra personalitaţii tatălui lor dar tocmai dimpotrivă. Iancu avea aprecieri puţin favorabile asupra părintelui său, care ce-i drept nici el nu l'a cruţat. În desele ocazii când năzdrăvăniile copilului cel mare trebuiau pedepsite, îi aplica lui Iancu nişte corecţiuni corporale aşa de violente, încât nu i se vedeau decât aripile vestonului ritmând loviturile şi fluturând ca niste prapuri în aer pe care Buna încerca în zadar să le apuce rugându-l: "îl omori Moise. Lasă-l că-l omori". Poate astfel de reminiscenţe îl faceau pe Iancu să adune doar micile mizerii ce sunt legate de condiţiile omului, vicii mărunte, ticuri, fobii caraghioase, crize de violenţă, trecându-le pe toate la catastif şi le înşira de câte ori, împreună cu Maica — nici ea nu pare să-l fi înţeles şi apreciat — îşi împărtăşeau, conspirativi părerile asupra capului familiei.

Laurian, dimpotrivă, nutrea faţă de tatăl său, o adevarată admiraţie: îl aprecia în linii majore, îl impresiona viaţa lui, lungă în suferinţele ei. Dacă Iancu îl găsea aspru, Laurian îi descoperea sensibilităţi şi stări extatice: nu era el omul trandafirilor, al răsadniţelor, al albinelor? Hotărât lucru, nu semăna cu ceilalţi slujitori ai altarului din regiune. Învesmântat chiar în odăjdii, cu faţa de ascet, nu căuta ostentaţia şi efectele ieftine, teatrale. Era omul care se împotrivea mediului în ce avea acesta înapoiat, nu admitea superstiţiile şi obiceiurile obscure. În faţa primejdiei sta drept ,nu ocolea răspunderea, chiar dacă avea să ajungă cu unii adversari la polemici prin ziare; s'a dovedit că ştia să ţie condeiul în mână când era nevoie să-şi apere turma şi principiile. Şcoală nu avea mai multă ca alţii de seama lui, şi-a însuşit ce a putut cuprinde în satul acela de munte, unde văzuse lumina zilei, buchisind sub supravegherea tatălui său, dascăl şi popă, precum vazurăm, şi cum avea să fie şi el, nici mai târziu soarta nu l-a favorizat în această privinţă. În schimb toată viaţa a dovedit stăruinţă şi pasiune în a se instrui. A adunat cunoştinţele cu migală, timp îndelungat, aşa cum l-au învăţat la aceasta albinele, adunând polenul şi mierea. Aşa el a ajuns cu timpul — la ceace pe atunci nu era o noţiune curentă — să fie autodidact orientându-se cu îndemanare, în problemele zilei, ca şi în cele de gândire abstractă. Cunoştea mai multe limbi. Călătorise. Ştia să "cetească" o carte, îi plăcea să o judece, să scoată miezul din toate. Ideile generoase

— umanismul — îi era accesibil, fie că le găsea la Tolstoi, la Seneca, sau în alte cărți, de medicină sau prin ziare.

Nu i-ar fi trecut prin minte desigur niciodată, ca de lucrurile și cunoștințele adunate să se folosească altfel decât cu măsură, discreție și bun simt, pentru ceea ce îi va fi de folos în viață, pentru sine și ai săi. Trăia intens pe dinlăuntru, cu sufletul și inima și gândul așa cum viețuiau mulți din semenii săi, pe glob, fără pretenții, fără aspirații, dar poate mai înzestrați și mai împovărați de sensurile cele majore, decât atâția din cei ce aleargă pe calea notorietății. Ducea o existență de unul singur, pedepsit în acest fel la izolare, la timiditate în lupta inegală cu soarte.

Tot mai sărac, tot mai singur și tot mai părăsit, avea sa fie înfrânt, la puțin peste cinzeci de ani în această încleștare mută cu destinul. A putut realiza puțin lucru — casa parohială rămânând — construind din danii și colectă. Opera lui pe care râvnea să o ducă la capăt o va părăsi numai pe jumătate împlinită; doar unul dintre copii era ajuns pe o cale dreaptă, pe celălalt va trebui să-l lase în voia sorții.

În ce privește istoria cu Laurean, se pare că s'a trecut peste ea, uitându-se, nu a mai vorbit nimeni de ea. Eroul se putea zări din nou prin sat, plimbându-se pe ulița largă, căutând să iasă ca din întâmplare în calea fetiței cu obrajii rumeni, pasul sprinten, la vederea ei nici el nu știa dece, tresărea înflorat.

Poate această apariție cu ie și cămașa înflorată să fi făcut să-i bată inima, cu adevarăt în unicul sentiment mare și curat al vieții. O iubire discretă, de taină, fără rost, ca atâtea lucruri de preț, poate fi cel mai scump al vieții.

Pentru Laurian în curând va urma tot mai stăruitor să se puie o problemă, zorindu-l, pe măsură ce anotimpul își grăbea zilele însorite. Își aduse aminte că de la școala plecase în vacanță, luându-și rămas bun ca unul hotărât sa nu se mai întoarcă pentru continuarea studiilor. În față îi stătea abea la șaptesprezece ani, perspectiva milităriei. Contingentul lui se apropia de gradualul comisiei de recrutare. Or, el nu avea nici o înclinație pentru această formă de viață, firea lui îl îndemna mai curând spre contemplare, spre mistică. Se împlineau trei ani de când înspre sfârșitul verii, împăratul lansase faimoasa chemare "Către popoarele mele" apel cu care introdusese marea dispută pe viață și moarte, angajând pe încetul neamurile din lumea întreagă. Deși celălalt împărat al Germaniei, intr'un discurs de mare răsunet asigura pe soldații săi, porniți în luptă în 1914 cu un oarecare avânt, că razboiul nu va dura mult și se va încheia cu victoria armatelor sale, astfel că "pe când vor înceta să cadă întâile frunze, soldații se vor întoarce victorioși la vetrele lor". Iată că începea și cea de apatra toamnă și încă nimeni nu putea să prevadă sfârșitul. Sacrificiile de vieți și de sânge erau tot mai mari și mai inutile, suferințele, mizeriile, jalea, din ce în ce mai crunte.

În lumea în care trăia familia Gregula, satul și orășelul frecventate cu puținele lor interese, războiul își făcea simțite mizeriile prin destine individuale, câți veneau acasă răniți, invalizi, bolnavi și câți nu mai veneau de loc, dintre cei mai buni și mai tineri. Spitale, garnizoane, sau alte forme de viața militară nu ajungeau să ia ființă în orășelul unde își urma Laurian studiile. Oamenii egoiști, obedienți și timorați, continuau să trăiască în apatie, monoton, în orășelul de care, în lipsa de căi de acces moderne, de edificii potrivite, nu se legau interese militare nici intr'un chip. Numai în vacanțe, Laurian, stând în lugojul — verandă — împrejmuit cu viță sălbatecă, americană, înșira pe masa acoperită cu mușama, fascicole masive din foaia oficială cu nesfârșite coloane de nume alcătuind listele de pierderi, publicate din 15 în 15 zile și se distribuiau gratuit în comune și la oficiile parohiale. Urmărea cu strângere de inimă, ce se urca până în gâtlej și la tâmple, coloanele masive conținând aliniate numele de eroi căzuți pe câmpul de bătălie: răniți, dispăruți, prizonieri, de parcă nu mai sfârșeau listele, începute cu câte un nume de colonel sau alt ofițer superior, spre a coborî, în tot mai numeroase înșirări pe grade și contingente, până la soldații simpli. Mii și mii de vieți aduse jertfă colosului sângeros. Laurean descifra ore întregi aceste pagini și stăruia mai cu seamă asupra numelor luminoase, sonore din regimentele de acasă (37, 61, 43, 64, 33) dând cel mai mare contingent de vieți, sacrificate intr'un amestec ce-i drept general și cu alte nații: sârbi, cehi, croați, unguri, nemți.

Laurian tânăr, naiv rămânea emoționat de acest pomelnic și urmărea pe căile în susul apelor, până sub margini de pădure, numele mai apropiate inimii și minții lui, a celor plecați fără întoarcere, pentru totdeauna. Asculta cum se cerneau în jurul lui, pe hârtie, ușoare fulguiri cu mâțișoare ce se desprindeau din vița închircită pe stâlpii de lemn, auzea câte un bâzâit de albine, sau privea fluturii dansând, semne mărunte și tainice de viață, sub lumina și cerul cu nori albi, părând tot atâtea misive venite din împărăția tăcerii și a drumurilor ce nu cunosc moarte. În taina lui nu se simțea atras în niciun fel spre acest lureș lacom de vieți și sânge. Nu înțelegea îndeosebi cum flăcăii satelor se pot duce să piară pentru niște idealuri ce nu erau ale lor ci chiar împotriva propriului lor interes. Este drept că pădurile se populau tot mai mult cu cadrele verzi ale dezertorilor, iar în curțile tribunalelor militare răsunau tot mai des rafalele plutoanelor de execuție. La această dispută, el nu lua parte, considerând că avea o misiune în viață, aparținând tradiției familiei și vocației spre care îl atrăgea firea lui contemplativă, străină de ale lumii patimi.

Altul îi era țelul în viață, de aceea și hotărâse ca la toamnă să se înscrie la teologie, ca o eventuală recrutare să-l gasească în seminar și astfel să-și poată continua nestingherit drumul lui înainte. Desigur s'ar pune întrebarea, dacă în împrejurările date, pe Laurean îl mâna intr'adevăr și exclusiv numai îndemnul lăuntric spre institutul teologic, sau își căuta și el, oportunist și timorat, un adăpost, o scăpare. Cu siguranță el ar fi rămas surprins și chiar indignat că o asemenea întrebare poate să fie pusă și ar fi răspuns hotărât cu toată fermitatea în apărarea sincerității și lealității punctului său de vedere, noi însă suntem datori să arătam și îndoielile ce-l însoțeau de-a-lungul anilor și dizerțiunile lui de la credință, cu exigențele ei. S'a trezit și el cu rugaciunea, în care unii sânt înclinați să vadă o mare adâncime lirică și o incantație magică: "Înger, îngerașul meu / Ce-mi ești dat de tatăl meu / Roagă-te lui Dumnezeu / Pentru sufletelui meu. / Eu sânt mic tu fă-mă mare, / Eu sânt slab tu fă-mă tare / În tot locul mă'nsoțeste / Și de rele mă ferește".

Aceste câteva linii, simple naive, au încântat doar nopțile a mii de copii, intr'o vreme cand lumea era tulburată de mai puține probleme și se cufunda mai adânc în credință. Mai târziu copilul a fost impresionat de procesiunile ce se scurgeau pe valle din împrejurimi, coborând din hăuri, spre locul de pelerinaj, de pe Mureș, aflat la capătul drumului, spre Radna. A rămas captivat de masele de credincioși înaintând în valuri cu cântece și lumânări aprinse, în nopțile lui August înstelat, ei înșiși arătând ca o mare de stele călătoare, urcând cărările Domnului, spre Mănăstirea, ce-l aștepta îmbrăcată de sărbătoare ca o mireasă.

Maria, Ma-ria, urca refrenul din mii de piepturi către înalturi, apoi totul se liniștea, se așeza spre odihnă, în ograda bisericii, sub bătrânii băgrini stufoși.

Uneori făcea pe clopotarul. Aci l'a apucat pentru prima dată un acces pueril de răzvrătire și de blasfemie, ca un copil curios, dornic, de a face experiențe majore. Stând în fața altarului, de care, de altfel îi era interzis sa se apropie, a simțit nevoia să treacă peste oprelișe, să se plimbe prin fața pristolului — pe locul rezervat preotului — în dreapta și în stânga și să execute câteva mișcari ritmice, așa, ca să arate că nu se teme și că nu e cine știe ce mare lucru. În acel moment l-a siderat sentimentul de maniac al orgoliului, care poate, începând de aci l-a întovărășit o viață întreagă, macerându-l în taină, punându-i mereu piedici.

Vedea și altfel, părțile negative ale carierii, doar trăia in mijlocul sătenilor, majoritatea și mai cu seamă tineretul, având tot mai puțin respect față de biserică. Pe popă chiar îl dușmăneau că nu era unul de al lor, nu lua parte la pomeni și nunți, nu frecventa cârciuma. Nu i s'a întâmplat și lui, ca și copil când îl apucau cu vorba în glumă. "Ăsta-i puiul popii, adă brișca să-l scopim", iar el țipa ca din gură de șarpe, ca nu pricepea humorul aspru, primitiv. Mai târziu, va vedea aceiași flăcăi jucând popice, joc în care figura centrală era botezată "Popa". Auzea flăcăii angajându-se în partide: "Mă, merem pă popă?" "Merem dară." Ce chiote de triumf explodau de câte ori reușeau: "Dumnezeul lui depopă, hait că l-am nimerit".

Dar alegere nu mai era, ziua se apropia: se hotărî să se alăture intr'o după amiază Popii Moise, "Ce facem tată, se apropie toamna, ce are să fie cu mine? La școală nu m'aș întoarce. Aș vrea să mă înscriu la teologie, să mă fac preot". Și-a spus lecția dintr'o rasuflare. Moise și-a plimbat nervos degetele prin barbă, fața i s'a întunecat. Era surprins vădit neplăcut de această punere pe neașteptat în tema. "La teologie? Dar asta ar însemna intr'un fel și sustragere de la serviciul militar. După Iancu să urmezi tu? Ce ar zice autoritățile? Dacă pentru unul nu au putut să-mi facă reproșuri, acum dacă te-aș băga și pe tine s'ar spune cu siguranță că o fac cu intenția fățișă de a-mi scăpa copiii de la obligațiunile patriotice." Moise făcu o pauză mai lungă după ce rosti aceste cuvinte rar și tărăgănat, parcă ar fi vorbit numai pentru sine: "Vocația de preot? Știu asta, dar nimeni nu te-ar crede". Laurian asculta neconvins. Popa continua: "Ar însemna să mă ridice și mă interneze în lagăr la Șopron de unde nu m-aș mai întoarce. Și sunt sigur, nici pe tine nu te-ar lăsa în pace". Și părea să spună: "Vrei tu asta?" Laurian insista mai atenuat: "Dar nu ar putea să zică nimic. Doar e lege. Și apoi eu mă simt mai chemat pentru asta decât Iancu". "Dar tu nu ai nici măcar bacalaureatul, spre a-ți putea justifica acest pas. Lasă la anul, după ce vei termina liceul. Că în ce privește pe Iancu, cu el m'am putut justifica, intrând la teologie în toamna lui 1914, războiul abia începuse, nici vorbă nu era încă sa fie chemat la arme, pe atunci nimeni nu s'a gândit că razboiul va ține așa de mult și cu urmări așa de grave". "Dar eu cum rămân, eu sânt debil, nu aș putea face față și simt că aș putea fi preot, un preot adevărat, mai adevărat ca alții". Ca Iancu vru să spună din nou.

Argumentele însă cădeau neconvingătoare deaceea Moise hotărî: "Trebuie dragul meu, să te întorci la școală, să te supui legii, nu putem risca totul. Și apoi tu ești mai inteligent și vei ști să faci față în orice împrejurare!"

Astfel se făcu trecerea prin cumpănă a unei vieți. Soarta lui Laurean de aci se hotărî, din această scurtă discuție între tată și fiu, frații fiind distribuiți, fiecare pe un drum al său, definitiv. Unul avea să meargă înainte, cu dreptul primului născut și la locul cel bun, să moștenească tradiția, harul, însemnele, va întemeia familie, va sluji la un altar o viață întreagă, senin, echilibrat, fără cotituri; celălalt despuiat de orice drept de familie, privit până la un punct ca vrăjmaș, va fi aruncat, ca un om incomod, în vâltoarea grozavă de afară, în furtuna de sânge, să se descurce cum va putea și va ști, tot așa mai departe, printre străini mereu Foamea, mizeria, umulințele, nostalgia, dorul de iubire, de cultură, de liniște, îl vor întovărăși pe toate căile lui, ci liniște, caldură, dragoste, nu va găsi. O viață întreagă se ve târî intr'o existență banală, prădată de visuri, de duh, de vocația lui adevărată și va face pe albatrosul, ciugulind resturi de pe margine; și încă va fi batjocorit, va rătăci străin, timid și între ai săi chiar va fi un străin, un nedorit. Va fi lung drumul lui Laurean, ci el va căuta să-l ducă cu demnitate și cinste până la capăt. Va cădea uneori înfrânt, se va prăvăli în desnădejde și uitare, mereu. Va căuta de atâtea ori să se ridice, să meargă înainte fără să atingă ordinea acestei lumi așa cum a așezat-o soarta, așa cum nu a putut să o schimbe popa Moise, așa va fi bine; și cu toată zădărnicia ei, el va lupta spre a-i justifica predestinația, altă cale neexistând. Este drumul unic pe care s'a putut angaja și îi va rămâne doar datoria să îl ducă până la sfârșit. Datoria, asta i-a mai rămas, poate însa că și altăceva mai răsuna în conștiința lui și nu numai datoria, mereu datoria.

Astfel lucrurile s'au mai liniștit în jurul lui, de acum cel puțin stia ce are de făcut. În monotonia vacanței, suferințele lui s'au mai adâncit, izolarea a mai crescut, în astfel de stări probabil se nasc... Poeții.

Așa i-a venit și lui, din suferințe, tăceri și aspirații de viitor, îndemnul să ia în mână condeiul și să aștearnă pe hârtie câteva linii. În "lugojul" unde se cernea mereu o lumină diafană și se scutura polenul verde al viței, își căuta un suflet singuratec, viata la răspântie. Desigur și el ca orice poet adevărat, va începe cu sentimentul cel mai de preț și va continua tot cu el și cu derivatele lui: Iubire, Melancolie, Pesimism.

Astfel s'au încropit primele strofe sub influența evidentă a celui ce îi va fi Far, Stăpân și Prieten de-a-lungul unei vieți întregi, Mihail Eminescu. Adânc, cutremurător, oribil: Ce-ți tremură, copilo, glasul dulciu / Gâtul de mi-l înconjuri; / Ce vrei zână de la un suflet pustiu / Din ochi să-i furi ultima rază? / Nu simți rugându-te amurgului / Și plângând stelelor, / Ce zadarnic e / Vremii și iubirii să-i ceri / Mormintelor, viață să dea?/

Totul pentru el, idei, vocabular, ortografie, punctuație, îi descopereau vocația, talentul. Că autorul, sigur, ignora rândurile criticului, adevărate atunci, adevărate astăzi: "Cei mai mulți poeți ai noștri, cântă fără cauză firească, simulează inspirații ce nu-i agită, descriu sentimente ce nu-i insuflă, și nu este o excepție junele de 17 ani, care în anul trecut trimisese spre publicare un caet plin cu "iluzii pierdute" asupra sexului frumos. În acești oameni, nechemați și aceiași predomnește calculul și iau pana în mână fără să știe ce să cânte; se hotărăsc întâi să facă o poezie și apoi răsfoiesc mintea pentru a găsi o materie convenabilă și astfel lucrarea lor face o impresie tot așa de rece ca și reflecția din care a izvorât". Criticul în cazul de față cade însă în exces, ca totdeauna când tratează lucrurile în ansamblu, din nevoia de a se exprima din punct de vedere teoretic și a formula o teză. Cuvintele se potrivesc producției anemice desigur și lipsită de calități dar nu pe considerentele teoretice formulate mai sus. Nu i se poate tăgădui lui Laurean în deosebi în lunile din urmă o suficientă răscolire de sentimente, încât să aibă o curbă firească, simțiri adevărate și inspiratii câte pot mișca o inimă și agita un condei. Ceace i se poate reproșa este tocmai contrariul: o avalanșă de trăiri, pentru care îi lipsea încă aparatul de recepție și de transformare a lor în vibrații poetice, un fond ce se arăta existând cu o luptă grandioasă, lumină, întunerec ori iad, și o realizare neizbutită, da. Ceace va rămâne în schimb un mare neajuns al acestui fel de a lucra la poetul nostru, va fi tocmai stimulentul din afară, lipsa de publicitate, pe care nu numai că nu o va căuta, ci dimpotrivă, o va ocoli. Pentru el arta ar fi asmenea cântecului de pasare din pădure, odată exprimată poezia și-a împlinit destinul, restul e numai o antrenare în concret, un comerț la care el nu se va pricepe și nu va adera. Evident această absență spre publicitate, îl va lipsi de un element esențial artei și va rămâne în felul acesta un nerealizat.

Este adevărat că un anumit orgoliu îl va determina să-și caute justificări, "alibiuri". Va lucra mult și peste tot în anii tinereții, va căuta din vanitate să-și dateze și localizeze producția spre a legitima o precocitate, în fond neexistentă. Afectiv a început destul de târziu să aibe veleități și acelea cu totul secrete, evident anunțând și contradicțiile, inconsecvențele, și notele false, discrepante, la acest adolescent, altfel așa de angelic și de desarmat. De aceea va porni din momentul nostru, întemeiat pe lipsa de adâncime și de dăruire totală, o avalanșă de minciuni "pioase" gratuite, crescând toate ca un ghem. Sute de pagini de proză: meditații, corespondența, exortații mistice, un Imitatio Cristi, pe lângă duzine de caete voluminoase de poezii, scrind zilnic cu zecile, ușor, peste tot, pe masa de cafenea, pe cărți poștale ilustrate, pe foițe și albume, totul fără măsură, necontrolat; fatala ușurință de a se exprima, vanitate, poză, arta de a ocoli adevărul și creația, vicii care se vor răzbuna.

Și nu-i va folosi la nimic toată această inundație de vorbe deșarte. Când va lua contact cu slova tiparită, cu ambianța unei redacții și va începe să scrie cu fața spre cetitori, nici nu-și va mai aminti de aceste rătăciri ale tinereții, începând o altă activitate nouă, pe viu, pe portativ, majoră și mai onestă, cu ușurinta de a se exprima cât nu poate acoperi întotdeauna o gândire de renegat. Ea se va face vădită, ca o regretabilă deficiență, obsedându-l mereu, toată viața.

Deocamdată să-l lăsăm în somnolența lui minoră, de unde încep să-l trezească acordurile grave ale vieții. Va mai scrie, vocalizând balzacian: Bogăție, instruire, nemurire, vanitate / Suiș de zâne, însorit / Acolo să te'ntron pe tine / O, dulce, dorul meu iubit./

Dar va fi contrariat în curând de realitățile crude: "Sufletul mi-e bolnav și a uitat a plânge/".

Intr'o seară apăru cu două căruțe cu loitre lungi, popa Șustreanu din Dorcani, împachetă stupii și îi îndrumă în noaptea răcoroasă, spre noua lor așezare. Bolnav, din ce în ce mai slăbit, având nevoie de bani pentru a-și căuta sănătatea, Popa Moise se văzu nevoit să se despartă de acest unic mijloc de recreație și izvor de câștig ce-i mai rămăsese. Copiii nu se vor mai ocupa cu albinăritul, asta-i sigur, iar el e din ce în ce mai bătrân, așa motiva tranzacția, că nu voia să pomenească de adevăratul motiv al acestei lichidări. Stupăria fu desființată, baloturile de ziare din fund, și erau câteva din ziarul Tribuna, foi îngălbenite, legate pe ani, luni și numree, au fost urcate în pod. Uneltele toate, cu mașina de stors și sute de rame pentru faguri au plecat și ele. Curtea va fi acum și mai pustie. În zilele aurite de toamnă, doar porumbeii de sub streșinile de la șopron și grajd dacă au mai rămas să gângurească infatigabila lor turuială casnică.

Copiii cu sosirea toamnei, care, pe unde, Iancu cu slujba, Laurean la școală. Bătrânul pradă grijilor și necazurilor sale, în ocrotirea Bunei.

Vor începe chinurile inumane, etapele dramatice ale unui sfârșit, curând anotimpuri lungi, din toamnă în toamnă. Drumuri pe la doctori, radioscopii, colecții de ele prin pupitre, ici o leziune, o pată, dincolo dureri în laringe. Toată iarna și primăvara va zace pe divan, va umbla de ici-colo, îndurând, suferind totul cu stoicism. Nimeni nu-l va auzi văitându-se, nimeni nu-l va vedea revoltat. Va mai încerca un drum în capitală, ultimul, la profesorii de la clinici. Va reveni cu moralul ridicat, datorită unei minciuni pioase: poate peste trei săptămâni va fi operat, i se va rezerva o cameră, îi va veni rândul.

Și mai trăi doar câteva zile...

Intr'o dimineață de August, pe când mama Bună va fi ocupată cu păsările din curte, zorile ce se vor ivi, vor alina ultimele svârcoliri și va seca ultimul suspin de pe buzele celui fost așa cum l-am cunoscut, părintele Moise Gregula.

Va fi petrecut spre cimitirul din deal, pe coasta însorită de sub pruni și ierburi, va fi așezat, spre veci, cu toată cinstirea micii comunități ce o avusese în grijă spirituală: un car cu boi înconjurat de o mulțime în straie albe va sui spre destinație cu ultimele rămășițe ale unui sbucium pământesc.

De azi în câteva luni, și cuibul încropit acum vreo treizeci de ani va fi desfăcut: Popa nu a mai avut de la destin o îngăduință să vadă în câteva săptămâni, începutul acelor schimbări deschizând poarta mare a Istoriei, pentru oropsiții lui prieteni, Moș Dincă și Purecu, Trifu și Sfâru și toți ceilalți. Ar fi fost doar o întâlnire așa de mult visată, ce însă nu-i fu sortită.

Popa Moise a închis ochii în mijlocul unei desnădejdi

generale când pacea de la Buftea își întindea linţoliul peste idealuri şi suferinţele de neam îngheţaseră aripile aspiraţiilor care păreau să nu mai suie spre cer niciodată.

Drept Epilog: Inscripţie pe amintirea unui mormânt.

Moartea i-a fost ca şi viaţa: tristă, cenuşie.

Un destin anonim despre tragedia pură a căruia timpul refuză să vorbească grăbindu-se să-l închidă cât mai repede sub lespezile uitării.

De altfel singurătatea i-a fost scrisă Popii Moise Gregula şi după moarte familia cu cei doi copii stabilindu-şi rosturile la oraş drumurile lor fiind tot mai rare spre satul pierdut în păduri până azi fără drum de fier şi şosele.

In tăcerea cimitirului, popa Gregula a rămas cu livada de pruni. Primăvara, se bucura văzându-o înflorind, plină cu lumânări albe, ca porţile împărăteşti ale altarului în noaptea Invierii. Vara o urmărea pârguindu-şi fructele, inele şi peceţi verzi, însoţite de roiuri de albine sălbatece şi cântece de privighetori, peste sat lăsându-se fumurile funigeilor scuturate, ca o promoroacă a luminii, de pe coastele însorite sub cumpăna albastră a zărilor fără de sfârşit. Toamna îl îmbaiau aromele coapte ale rodurilor învelite în catifea vânătă, aducându-l înapoi la cirezele serii coborâte din stânele crepusculului lângă fântâna de bronz din grădina sa, în miezul unui Septembre, întârziat. Iarna sub hlamida unei zăpezi roşietice prunii din cimitir păreau castele din basme.

Curând mâini rele au tăiat prunii zicând că-s uscaţi, alungând albinele şi privighetorile. Numai bălăriile au putut creşte mai departe, dese ca nişte perii, încât au acoperit ochii mortului, întunecându-i cerul deasupra cu totul.

Cu anii peste pietrele mormintilor din deal au crescut odăjdiile tainelor pregătind masa unor liturghii profane.

Străinul care va căuta un mormânt ca să ardă lumină şi rugă la creştetul său, va rămânea numai cu dorul în inimă.

De mult aici numai există niciun mormânt.

PRINCIPELE MIHAIL STURDZA

In ziua de 5 Februarie 1980 s'a stins în Madrid la vârsta de 95 de ani, Principele Mihail Sturdza, strălucită figură a Tării şi exilului românesc.

Coborator din cele mai străvechi familii de Voevozi şi Principi Români, cum o mărturisea el însuşi în cartea sa "România şi Sfârşitul Europei", "numele nostru să înlănţue cu istoria pământurilor româneşti, dela întemeetorii Principatelor din secolul al 12-lea şi până în zilele noastre", el a fost mereu prezent în cele mai grele momente ale României moderne, atât pe câmpurile de bătae, cât şi ca diplomat, scriitor, gazetar sau om de cultură.

Si-a început cariera diplomatică în anul 1913, ca secretar al Legaţiei Române din Tirana Albania, unde a luat parte activă la luptele pentru independenţa acestei Tari, ceace a provocat rechemarea sa.

A participat la epopea României Mari dela 1916-1918, fiind după realipirea Transilvaniei la patria mamă România, primul prefect al Clujului desrobit, reuşind prin tactul său diplomatic, să elimine asperităţile dintre Românii învingători şi aristocraţia maghiara transilvăneană, facilitând o convieţuire armonioasă, care câţiva ani mai târziu, când se găsea la Budapesta ca Secretar de Legaţie, a provocat vizita Ministrului Afacerilor Streine Banfi şi a Contelui Teleki, la Legaţia Română pentru a-i exprima personal, multumirile pentru cavalerismul cu care işi împlinise mandatul de prefect român al Clujului.

Mai mult, a militat totdeauna pentru o apropierea politica a celor doua popoare, roman şi ungar, preconizand contopirea ambelor intr'un singur Regat, dupa prabusirea Imperiului Austro-Ungar.

A urcat toate treptele carierei diplomatice din acea vreme în România, fiind între anii 1927-1929, consilier al Legaţiei din Washington, intre anii 1929-1934, Ministru Plenipotenţiar la Riga, Director în Ministerul de Externe, la cerere proprie, dat fiind deosebirile de păreri existente între el şi ministrul titular la Externe atunci Nicolae Titulescu, Textul telegramei trimise în acest sens spunea:

> "Mulţunesc Excelenţei Voastre pentru noua dovadă de încredere arătată. Raporturile noastre cu Rusia Sovietică fiind însă la ordinea zilei, prefer să pun experienţa şi informaţiile mele în aceasta chestiune la dispoziţia Excelenţei Voastre. Cer deci transferarea mea la Bucureşti, în administraţia centrală."

In acest timp a cunoscut pe Corneliu Zelea Codreanu, şeful Legiunii Arhanghelului Mihail, coincizand în opiniile lor asupra problemelor României Mari, atât în politica externă cât şi desideratele interne de reeducare în alt sens al tineretului Tării.

S'a înrolat ca soldat al Legiunii şi nu a mai părăsit-o de atunci până ce si-a dat ultimul sfârşit, în 1980, ajungând la gradul de Comandant al Bunei Vestiri.

In 1939-1940, este Ministru Plenipotentiar în Danemarca, de unde se întoarce pentru a ocupa funcţia de Ministru de Externe al Statului National Român Legionar, pe care o părăseşte după "Putschul" Generalului Antonescu împotriva Mişcării Legionare şi a Statului Naţional Legionar din 21 Ianuarie 1941, pentru a o relua după 23 August 1944 în guvernul român de exil din Viena.

In toată această perioada a desfăşurat o intensă activitate publicistică ca scriitor, ziarist şi istoric, lăsând în urma lui o serie întreaga de lucrări necesare consultării pentru a cunoaşte adevăratele aspecte ale politiecei Europei între anii 1920-1978 şi adevărul care a provocat drama pe care continentul nostru a trăit-o după 1945, şi care nu se ştie cum se va lichida în viitor.

Nu a pierdut nici o ocazie pentru a fi apărătorul Tării şi Neamului nostru şi advocatul marei dreptăţi ce se cuvine României trădată de politicienii ei şi de ultimii doi regi pe care lipsa de prevedere a primilor, i-au impus.

Cărtile scrise în ultimii ani, ROMANIA SI SFARSITUL EUROPEI, BETRAYAL BY RULLERS TEDDY BARE, SI MAINE VA VENI RANDUL DUMNEAVOASTRA, stau mărturie.

Pentru noi camarazii de luptă, Pricipele Mihail Sturdza, Moş Lucă, cum îi spuneam în intimitate, ramâne exemplul statorniciei în lupta legionară pentru făurirea acelei Românii visată, strălucitoare ca un soare şi temătoare de Dumnezeu, pentru care el a jertfit totul şi viaţa lui.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

PRINCIPE MIHAIL STURDZA!
Prezent!

RUGACIUNE

Motto (si izvor...)
«Peste toate satele
E senin ca laptele,
Numai peste satul meu
Este-un nour tare greu...»

Peste toate zările
Ard, puzderii, stelele,
Numai peste vatra mea
Rătăceşte noapte grea,
Te-ntreb, Doamne, când ai zis
Mie chiar să-mi fie scris?

Şi-ntreb, Doamne, pentru ce
Mi-ai dat spre petrecere?
Că de când m-ai plămădit
La crucea din Răsărit
Şi de când m-au tot lăut
Dunăre, Mureş şi Prut,
De la Tisa la Hotin
Numa-n glasuri de suspin
Rugatu-s-au Bunii Ţie
Să nu ştie de robie.

Şi-a fost, Doamne-n vrerea Ta
Rânduită vatra mea:
Ne-ndurând-o-n veac sub jug,
Plinindu-i mana prin pluş,
Nălţându-Ţi, spre mulţămire,
An de an o mănăstire...
Numai veacul de pe urmă
Salba veşniciei curmă!
Cui prodest? Doamne, mă ierţi
Că Te-ntreb de ce mă cerţi?

(Poezie populară, din
Valea Almajului, Banat.)

ION PIN

RUGACIUNE

Maică Preacurată — pururea fecioară...
Iartă îndrăsnirea mea de păcătos!
Stiu că mâniat-am veşnica iubire,
C-am lucrat păcatul fără potrivire...
N-am văzut că plânge-bunul meu Cristos!

Sub icoană Maică, ca prin ani departe —
In adâncul firii, sunt îngenunchiat.
Plâng — căci plâng acuma dorurile' în mine —
Unde este cerul!? Te-am pierdut pe tine —
O! Lumină vie, chip în veci curat...!

— Vino de alină-mi gândurile multe —
Vino, dă-mi seninul care l-am avut...!
Uşă de scăpare — drum spre fericire,
Maică — Tu isvorul dulce de iubire —
Vin! te strigă astăzi — copilul pierdut!

Orb sunt... vino Mamă — adu-mi o lumină —
Căci — mi-închide besna ochi mei de gheaţă,
Intru care nu e focul celor sfinte...
Intru care nu e focul celor sfinte...
Şi mă du de mână — Mamă, la viaţă!

Iartă-mi neputinţa şi necurăţirea!
Mă cutremur Maică, de îndrăsnirea mea.
Dar pe cine — astăzi-am ajutorare —
Cine să-mi alinte sufletul ce doare...?
Şi mă doare tare — neputinţa grea.

Nu-îndrăsnesc nici ochii să-i ridic în sus...
Şi mă rog... Dar astăzi ruga mea e mută...
Limba mea de tină e nepricepută...
Du-mă iar de mână — Maică — la ISUS...!

ION PIN

POEME

ARTA CLASICA

Inchinată memoriei lui G. M. Cantacuzino

Motto:
Singurătatea,
lac, in apele căruia mă pot privi
ca'ntr'o oglindă,
m'a ajutat
să mă găsesc pe mine insumi.

Gândurile
Statui albe de Canova
Sboruri pierdute odată
pe apele Eternităţii,
se-adună iar in jurul meu.

Visele
paradisuri terestre
şi-au aprins lumânările
pe ramurile unui policandru enorm:
Lire de sineală şi eben.

In simetria formelor
tăiate in munţi de Carrară
Euritmiile marmorei
inalţă
din armonia orgilor celeste
pocalul de lumină
al Desăvârşirii.

Pietă de lut
sufletul mi se inchină
având obrazul lipit de inima pământului.

5 Iulie 1979.

OVIDIU VUIA

SCULPTOR IN CANTECE

Motto:
Aşi vrea să-mi duc la intâlnire
numai sufletul, fără trup.

E sufletul
Fântână ori umbră
izvor sau mireasmă
cer de Septembre, lujer de floare?
E sufletul, cânt de violă
sub cumpăna Orionului de aur
in noaptea cu stele?

Nimic din toate acestea
cuvântul — metaforă, pasăre de onix —,
fiind temniţă
inveliş de-argilă
in jurul unui miez de fum.
Suntem robi ai lutului.

Il simţi in tine ca pe-un ţărm
bătut de orhideele violete ale Mării
hotar intre Viaţă şi Moarte;
Ochii neputând să-l vadă
urechile să-l audă
degetele să-l pipăie.
Abise fără fund. Tenebre.

Şi totuşi n'ai putea să-i prinzi adierile
dacă nu s'ar răsfrânge in materie
ca'n pietre, stafia, Euridicei moarte:

Fântână ori umbră
izvor sau mireasmă
Cer de Septembre, lujer de floare.
Şi cântec de violă
Sub cumpăna Orionului de aur
in noaptea cu stele.

30 Iulie 1979.

OVIDIU VUIA

CANTAR DE OGLINZI

Nu aştepta. Nu spune. Nimic să nu mă'ntrebi;
In somn, pe Ghetsimani, trecut-am printre ierbi
s'am plâns de unduirea cocoşilor cântând.
Nu am nici dor. Nici vise. Nici incercări de gând.
Nu am decât tăcerea.
Şi foaia albă, albă...

Spre stele — o fereastră. Şi stele cad, in salbă.
Şi stele cad. Şi cad. Şi cad.
Şi cad, mereu...
Ingăduie o rugă la Bunul Dumnezeu,
ingăduie o şoaptă spre o icoană vie
ce mă purta spre ingeri — adânc, copilărie —
dar nu mai am silabe, nu am consoane, sunet
(adânci ecouri poartă cocoşilor răsunet —
ecouri...
şi ecouri...
şi stelele,
căzând...
şi gândul mort in sine...
şi noi tăcând... tăcând...)

Nu pot. Nu ştiu nimica. Nu aştepta... Mă iartă
şi du-te dar, Străine, incearcă altă poartă,
aici a fost pârjolul...
te du... te du... mă iartă...

Te-am aşteptat atâta...
(... şi iarăşi cânt[illegible]ântă...)
cocoşii, trec in sunet ca'ntr'o cântare sfântă
ş'aş vrea să plâng... dar lacrimi,
de unde lacrimi, Doamne,
când stelele din ceruri sunt lacrimi căzătoare
lăsate pentru iarbă s'o'nalţe, iarăşi sus...
— şi iarba
poartă ghimpii coroanei lui Iisus.

Florica Baţu

PE MARGINEA CARTILOR

ALEXANDER VON RANDA: *Lebende Kreuze — Cruci vii*- *Colecţia "Europa"*. München, 1979. Editor Ion Mării, D. 8047, Grünlandtrasse 7, 272 pagini, preţul 24 D. M., Cartonată 18 D. M.

Printre manuscrisele nepublicate lăsate moştenire de Alexander von Randa mort in anul 1975 s'a găsit şi un manuscris pe care decedatul profesor l-a intitulat el insăşi "Lebende Kreuze-Cruci vii". Sub ingrijirea profesorului Günther Kahle, care a scris o introducere şi o incheiere, manuscrisul a văzut de curând lumina tiparului. Atât soţia defunctului Martha von Randa cât şi profesorul Kahle au avut oarecari ezitări la publicarea manuscrisului, gândindu-se că publicarea lui s'ar face intr' vreme "neconformă cu timpul prezent", că unii dintre contemporani le-ar socoti "gânduri utopice", iar alţii le-ar putea chiar "condamna". Plecând insă de la constatarea că "ideile" exprimate in manuscris au fost in parte "realizate", cu alte cuvinte "intrând in istorie", le-au dat publicităţii.

In celace mă priveşte sunt de părere că momentul publicării a fost oportun şi chiar necesar, fiindcă la ora actuală mitul materialist care cuprinsese lumea după cel de-al doilea războiu mondial a inceput să pălească. Mulţi dintre adepţii materialismului şi-au dat seama de greşeală, au trecut pe baricada opusă şi caută o altă lume, lume pe care materialismul nu-i putea satisface.

In lucrarea "Lebende Kreuze" nu este vorba de gândurile istroricului von Randa, ci el face cunoscut publicului de limbă germană opera gânditorului, organizatorului şi educatorului Corneliu Codreanu, figura cea mai reprezentativă a poporului român dintre cele două războaie mondiale. Din toată lucrarea de 272 de pagini ii aparţine numai un singur subcapitol de 10 pagini. Alexander von Randa nu face altceva decât să citeze pasagii originare din lucrările lui Corneliu Codreanu, şi anume din: "Pentru legionari, Cărticica şefului de cuib, circulări şi Manifeste şi Insemnări de la Jilava", citate cu care face cunoscut publicului personalitatea lui Corneliu Codreanu şi a operei sale, un singur tot, adică o lucrare de mare valoare ştiinţifică, care se citeşte fără intrerupere şi in care sunt făcute cunoscut cititorului gândurile lui Corneliu Codreanu şi metodele intrebuinţate, care au contribuit ca dintr'un student necunoscut să devină in curând educatorul unei generaţii pe care a organizat-o şi entuziasmat-o, iar pe adversari să-i inspăimânte.

Alexander von Randa nu pomeneşte numele lui Corneliu Codreanu, in schimb vorbeşte de organizaţiile intemeiate de el şi anume Garda de Fier şi Totul pentru Tară, insă iniţiatul se ştie că este vorba numai decât de Corneliu Codreanu. Alexander von Randa ilocuieşte numele lui Corneliu Codreanu cu "Der Vergessene-Uitatul" Nu ştim ce l-a făcut pe Alexander von Randa să-l numească pe Corneliu Codreanu "Uitatul"! Probabil să fie numai o motivare tactică. La data când a terminat lucrarea (1968) era intr'o funcţie unde nu — şi putea exprima liber nici gândurile şi nici lua atitudini pe faţă. Celace este sigur, şi de asta nu se poate indoi nimeni, este faptul că Alexander von Randa nu l-a uitat pe Corneliu Codreanu. Dacă l-ar fi uitat nu s'ar fi apucat să scrie o lucrare atât de valoroasă din care să reiasă un alt Codreanu decât acela prezentat de duşmani. Si fiindcă nu l-a uitat, şi-a luat o obligaţie de onoare, pe care şi-a indeplinit-o cu măiestrie prezentând pe Căpitan intr'o lumină care ii face cinste. Acesta este marele merit al lui Alexander von Rada şi de aici se poate trage concluzia: Alexander von Randa a fost şi a murit legionar.

Subcapitolul "Der Wald der wilden Bestien-Pădurea cu fiare sălbatice "este singurul capitol originar scris de von Randa. El este dedicat jertfelor legionare şi se incădrează in stil, formând un intreg. El incepe cu tragedia de la 30 Noiembrie 1938 când Corneliu Codreanu impreună cu alţi 13 fruntaşi legionari sunt ştrangulaţi din ordinul unui rege dement şi al unui guvern format din politicieni fără scrupule. După acela incep ororile contra legionarilor. O brigadă mobilă de ucigaşi ucid mai intâi pe acela care ar fi fost capabili să ia succesiunea lui Corneliu Codreanu, apoi se reped la massa legionară şi ucid in inchisori şi in lagăre, cadavrele expunându-le in pieţe publice spre intimidare şi infricoşare. După doi ani de ucidere este alungat de la tronul ţării regele ucigaş. După biruinţă, legionarii işi deplâng nu numai camarazi ucişi, ci şi ţara sfârtecată. De sub o lespede de piatră in greutate de 40 de tone sunt scoase rămăşiţele pământeşti alei lui Corneliu Codreanu şi celorlalţi martiri. Abia incepuse refacerea ţării, când cu ajutorul trupelor străine Ion Antonescu se face dictatorul ţării. Incep iarăşi uciderile, iar cei care scăpaseră incă cu viaţă sunt livraţi după 23 August unei alte dictaturi,

ALEXANDER VON RANDA: *Lebende Kreuze* (Croix vivantes). Coll. "Europa". München, 1979. Editeur: Ion Mării (Gründlandstrasse 7. 8047 - KARLSFELD - Allemagne). 272 pp., 24 DM.

Parmi les manuscrits inédits laissés par Alexander von Randa, décédé en 1975, on en a trouvé un que le disparu avait intitulé lui-même *Lebende Kreuze* (Croix vivantes).

Par les soins du prof. Günter Kahle, qui a d'ailleurs écrit l'introduction et une conclusion, le manuscrit vient de voir le jour. Tant l'épouse du défunt, Martha von Randa, que le professeur Kahle ont eu certaines hésitations quant à la publication du travail, en pensant que sa sortie aurait lieu à un moment *"non conforme à l'atmosphère du temps"*, que certains parmi les contemporains pourraient considérer le sujet comme *"des idées utopiques"*, tandis que d'autres pourraient même le condamner.

En partant cependant de la constatation que les *"idées"* exprimées dans le manuscrit se sont en partie déjà *"réalisées"* —autrement dit, sont déjà *"entrées dans l'histoire"*— ils ont décidé de le faire publier.

En ce qui me concerne, je suis d'avis que le moment de sa parution a été opportun et même nécessaire parce que, à l'heure actuelle, le mythe matérialiste, qui avait envahi le monde après la deuxième guerre mondiale, a commencé à pâlir. Beaucoup des adeptes du matérialisme se sont rendu compte de leur erreur, sont passés sur les barricades opposées et cherchent un monde nouveau, un monde que le matérialisme ne pouvait guère satisfaire.

Dans l'ouvrage *Lebende Kreuze*, il ne s'agit ps des pensées de l'historien von Randa, mais il fait connaître au public de langue allemande l'oeuvre du penseur, de l'organisateur et de l'éducateur Corneliu Codreanu, la figure la plus représentative du peuple roumain entre les deux guerres mondiales.

Dans tout l'ouvrage de 272 pages, il n'appartient à l'auteur qu'un seul chapitre de lo pages. Alexander von Randa ne fait autre chose que de citer des pages choisies des oeuvres de Corneliu Codreanu, extraites de *"Pour les Légionnaires"*, *"Le livret du Chef de Cuib"*, *"Manifestes et Circulaires"* et *"Notes de Jilava"*, citations avec lesquelles il fait connaître au public la personnalité de Corneliu Codreanu et son oeuvre. Un ensemble de grande valeur scientifique, qui se lit avidement sans interruption et par lequel le lecteur prend connaissance des pensées de Corneliu Codreanu et de ses méthodes, qui ont fait qu'un jeune étudiant, Corneliu Codreanu, ait devenu l'éducateur d'une génération qu'il a organisée et remplie d'enthousiasme, et a provoqué l'angoisse au sein de ses adversaires.

Alexander von Randa ne rappelle jamais le nom de Corneliu Codreanu; en échange, il parle des organisations créés par lui, en évoquant la *"Garde de Fer"*, le parti *"Totul pentru Tară* (Tout pour la Patrie). L'initié sait immédiatement qu'il s'agit de Corneliu Codreanu. L'auteur remplace le nom du grand penseur politique par le mot allemand *"der Vergessene"* (l'Oublié). Je ne sais pas ce qui a poussé von Randa à appeler Corneliu Codreanu "l'Oublié"! Il s'agit, probablement, d'une motivation tactique. A la date à laquelle il a terminé le travail (1968), il se trouvait dans un poste qui ne lui permettait pas d'exprimer librement ses pensées ou de prendre des attitudes nettes.

Ce qui est sûr, et de cela personne ne peut douter, c'est le fait que von Randa, ancien légionnaire, n'a pas oublié Corneliu Codreanu. C'est justement parce qu'il ne l'a pas oublié qu'on peut avoir aujourd'hui cette oeuvre d'où ressort un autre Codreanu que celui présenté par ses ennemis. Le professeur von Randa avait pris un engagement d'honneur, qu'il a rempli avec maitrise en présentant le Capitaine dans une lumière qui lui fait honneur. Tel est le grand mérite d'Alexander von Randa qui a vécu et est mort en légionnaire.

Le chapitre *"Der Wald der wilden Bestien"* (La forêt aux bêtes sauvages) est le seul chapitre original, écrit par l'auteur. Il est dédié aux sacrifices légionnaires et il s'encadre par le style, à l'ensemble du livre.

Il commence par la tragédie du 30 Novembre 1938, lorsque Corneliu Codreanu avec 13 autres légionnaires d'élite, ont été étranglés, par ordre d'un roi dément et d'un gouvernement formé par des politiciens sans scrupules. Ensuite commencent les horreurs commises contre les légionnaires. Une brigade mobile d'assassins tuent d'abord ceux qui auraient été à même, à leur avis, de prendre la succession de Codreanu; puis, ils se précipitent sur la masse des légionnaires en les abattant sans discernement dans les campagnes, les villes, les prisons et les camps de concentration. Les cadavres étaient exposés sur les places publiques, comme mesure d'intimidation et de frayeur. Après

mult mai sângeroasă decât cele trecute. De aici înainte se întinde peste Europa "Pădurea cu fiare sălbatice" și instaurarea regimurilor "SATANICE" și de atunci se ucid nu numai legionari, ci toți aceia care întru' un mod sau altul se opun, sau s'au opus regimului satanic.

Nu toți legionarii uciși fuseseră educați de Corneliu Codreanu, unii dintre ei deveniseră legionari pentrucă nu puteau înțelege nici sensul crimelor și nici nu voiau să fie acuzați de complicitate cu ucigașii, în caz de tăcere. Misterul unor astfel de jertfe este greu de înțeles. Corneliu Codreanu le-a implantat credința în Dumnezeu, întărindu-le în acelaș timp puterea de sacrificiu. I-a pregătit pentru "prezentarea în fața lui Dumnezeu" așa cum se exprimă Căpitanul în scrierile sale.

In încheierea capitolului citat mai sus, Alexander von Randa își pune trei întrebări, la care nu răspunde. Iată de ce este vorba: A fost UITATUL un singuratic vizionar orbit aparținând unui singur popor care vrea să salveze creștinismul multinațional? Aparține credința sa, că popoarle se vor prezenta în fața tronului lui Dumnezeu ca un gând anacronic al unui popor subdesvoltat rămas în urmă, sau a gândului din Vechiul Testament care prevede o Europă angelică? Vor intra CRUCILE VII în istoria acestui secol ca ultimii sau ca primii CRUCIATI ai Arhanghelului Michail?

In încheirea sa profesorul Günter Kahle face un mic istoric al României dintre cele două războaie mondiale. Printre altele ajunge la concluzia că Hitler ar fi avut o atitudine ostilă Legiunii fiindcă aceasta era de nuanță creștină, iar antisemitismul ei "religios și național, nu de nuanță rasistă, cum era văzut de "național-socialiști".

Pe această cale aducem mulțumiri editorului Ion Mării pentru publicarea manuscrisului, care știm că a fost făcut cu multe jertfe materiale, ca și pentru munca depusă prin adăogarea adnotărilor, face ca lucrarea să fie înțeleasă mai ușor de străini.

Dr ALEXANDRU SUGA

ECOURI

POEZIE ISTORICA IN PROZA

— Din cronica milenară a Scorniceștilor —

O unică "străveche vatră românească", buricul pământului, dacă, nu al întregului glob, atunci cel puțin al pământului României, deocamdată, sunt... Scorniceștii. Și cum să nu fie, când într'o "bună" zi a purces de acolo N. Ceaușescu "personalitate de ample dimensiuni istorice, expresie a milenarei spiritualități românești — ! — și când, în consecință "nepieritoare sunt faptele lor", adică acelea ale oamenilor din Scornicești.

Istoria lor începe încă din epoca neoliticului, trece prin cea a bronzului, ajunge la o necropolă daco-romană descoperită pe loc și merge-merge până la data de 29 septembrie 1577; adică până acum 400 de ani! — de primă mențiune documentară a localității scornicești. Iar de la acea dată încoace "faptele nepieritoare" se țin "lanț". Cauți în documente numele Scornicești, însă nu-l găsești. Citești în schimb sub data sus menționată de acum 400 de ani numele satului Tătărăi. Iți aduci atunci aminte de vehea zicală că (vreun aiurit) "a plecat în piciorul tătarilor". Plecând în acest picior, desigur stângul, prin Tătărăi s'a ajuns la... Scorniceștii. Aici e, acum, șmecheria! Că Scorniceștii, n "impetuoasa" lor dezvoltare din ultimii ani, în conformitate cu legile obiective ale dezvoltării economice și mai ales partinice, au ajuns o comună maare... ce înglobează 14 sate din jur, printre acestea și Tătărăii. Așa încât ceea ce se consemnează pentru Tătărăii (cum și pentru Bălțați, Negreni, Bihani, Șuica, etc.) se trece de acum pe seama Scorniceștilor; că doar de aceea există scorneli. Nu e tot una!? Este, devreme ce și Moș-Mihai zicea, privind la grangure, că acesta e... privighetoare! Pentru că "tot pasăre-i!" Dar-mi-te să nu judeci tot astfel în chestia Scorniceștilor, care și odinioară, lucru dovedit, au stăpânit toate satele în bazinul Plapeea! Or fi apărand ei, Scorniceștii, în "impetuoasa" lor dezvoltare din ultimii ani, în ea de o aniversare. Dar, frate, ce mi-i ala (numai) una sută de ani!? Las'să fie acolo o cifră 4 în loc de 1, adică 400, cifră mai demnă de o comună care a dat oameni și la cin'sut'sept'zăci și șepte și la una mie opt sute doauz'și unu, apoi și la pașopt, la cin'și nouă și la șepti s'opt... Numai la 1944 (tocmai) într'un articol nu se vede dată la iveală nici o faptă de afirmare. Un alt articol repară însă repede omisiunea documentară pentru acest an, găsind atunci un singur "falit" și pentru această (cea mai memorabilă) dată.

deux ans d'assassinats démentiels, le roi criminel a été chassé du trône.

Après la victoire de 1940, les légionnaires déplorent suttant leurs camarades massacrés que le pays bouleversé. De dessous la plaque de béton, lourde de plusieurs tonnes, sont retirées les dépouilles de Corneliu Codreanu et des autres martyrs.

A peine avait commencé le redressement du pays que, le général Ion Antonesco, avac l'aide des troupes étrangéres, devient le dictateur de la Roumanie. Les souffrances légionnaires recommencent, et ceux qui avaient échappé sont livrés, après le 23 Août 1944, à une autre dictature, infiniment plus sanglante que celles du passé. A partir de cet instant s'étend sur l'Europe *"la forêt aux bêtes sauvages"* et s'établissent les régimes *"sataniques"*. Depuis, on exécute, non seulement des légionnaires, mais tous ceux qui d'une manière quelconque s'opposent ou se sont opposés au régime satanique.

La totalité des légionnaires assassinés n'avaient pas été éduques par Corneliu Codreanu; certains étaient devenus légionnaires parce qu'ils ne pouvaient pas comprendre le sens de tant de crimes contre la Garde de Fer et ne voulaient pas être un jour accusés de complicité avec les assassins. Le mystère de ces sacrifices ets difficile à comprendre. Corneliu Codreanu leur avait inculqué la croyance en Dieu, en fortifiant parallèlement leur force de sacrifice. Il les avait préparés pour *"se présenter devant Dieu"*, comme l'exprime le Capitaine dans ses écrits.

A la fin de ce chapitre personnel, Alexander von Randa se pose trois questions, auxquelles il ne répond pas. Les voilà.

— A-t-il été — l'Oublié — un visionnaire solitaire aveugle, appartenant à un seul peuple, qui veut cependant sauver le christianisme multi-national?

— Sa croyance que les peuples se présenteront un jour devant le trône de Dieu, appartient-elle — comme une pensée anachronique — à un people sous-développé, ou suit-elle la pensée du Vieux Testament qui prévoit un Monde angélique?

— Les CROIX VIVANTES entreront-elles dans l'histoire de ce siècle comme les derniers ou comme les premiers croisés de l'Archange Michel?

L'histoire en donnera la réponse...

Dans sa conclusion, le prof Günter Kahle fait un bref historique de la Roumanie entre les deux guerres mondiales. Parmi d'autres, il arrive à la conclusion que Hitler aurait eu une attitude hostile envers la Garde de Fer parce que celle-ci était de nuance chrétienne et parce que son antisémitisme était *"religieux et national"* et non pas raciste comme le voyait le National-socialisme.

Nous apportons nos remerciements à l'éditeur Ion Mării, pour la publication de cet ouvrage, qui a demandé de lourds sacrifices financiers, ainsi que pour l'effort fourni par l'addition d'annotations qui facilitent pour les étrangers la compréhension de l'ouvrage.

Dr. ALEXANDRU SUGA

Toate acestea le scornește, le spală și le dichisește un anume... dr. Spălățelu.

Spălățelu-(în) curățelu-ăsta mai știe că și în "procesul revoluționar" al cooperativizării agriculturii", consătenii lui Ceaușescu s'ar fi aflat, datorită că l-a "tras cu piciorul" marele lor fiu — "printre cei dintâi din județ și din țară porniți pe drumul vieții noi".

Contrar documentației însă acum spălată a lui Spălățelu, noi știam până și în București, la data respectivă, că pe Niculiță, într'adevăr trimis de partid în ținutul său natal ca să-i "fericească" pe țărani, recte să-i lipsească de pământurile la care acești moșneni de odinioară au ținut cu dârzenie totdeauna, l'a luat acum la goană din bătătură cu furca însuși tatăl său, Andruță. Și idila "spălată" de mai sus este dezmințită de însuși Ceaușescu, când reamintește în 1974: "Imi aduc aminte că acum 25 de ani, când am trecut la colectivizarea agriculturii, erau mulți neîncrezători chiar la Scorniceștii!" Cuvinte blânde, firește, după un sfert de veac, pentru furca în fața căreia viteazul agit-prop al colectivizării a trebuit s'o ia la sănătoasa pe poartă. Fuga rușinoasă, dar sănătoasă a contat, firește, drept un merit în fața partidului.

Iar dr. Spălățelu, în consens cu metoda "spălatului creierilor" se opintește să furnizeze o podoabă demnă de istoriografia reseristă contemporană.

S. GARLEANU

EPIGRAME

Lui George Bălașu, cumătrul lui Nicolae Novac

Cumătrul Bălasu, s'a apucat de cap.
Cumătra, cuminte, a făcut șase copii.
Iar cumătrul — zănatec —, a înșirat,
Cuvinte rimate, ce zice, că's poezii.

Lui Nicolae Novac, care i-a făcut o epigramă... soției

Novac a început să se bățoșeze.
— Niciodată nu știi ce în om, se ascunde —.
I-a făcut o epigramă... soției,
Că-i sigur că ea nu-i răspunde.

Tot «bătăiosului» Novac

Când Bănățenii, peste apă, vin,
Vor bani să aibă și să-și facă, case.
Novac se puse pe făcut copii,
Nu unul, nu doi, nici cinci, ci... șase.

Lui Novac cel blând

Blândul Novac o singura dată a scos cuțitul.
— Era intr'zi de vară, senină —.
Dar nu pentru a ucide-un dușman,
Ci pentru a tăia un «dărăb» de slănină.

Lui Ovidiu Vuia, medic și poet

Chemat prin telefon, cu grabă,
Amicul meu, ce-i medic și poet,
Bolnavului care trăgea să moară,
Pe dată îi compuse un sonet.

Mie însumi

Muri Govora și la groapă,
Mii de «prieteni» i-au venit.
Voiau cu toți să fie siguri,
Dar — sută'n sută —, c'a murit.

NOTA:

Printre participanți s'au remarcat dnii dr. Vălimăreanu și Demostene Enescu, reprezentând pe dl Penescu. Dl Ierunca s'a scuzat, fiind ultraocupat cu cazul Goma, iar dna Ierunca a promis că va face "o masă rotundă" la Radio Târgul Cucului.

N. St. GOVORA

Unor frați refugiați.

«Eroi au fost, eroi sunt încă»;
Și sunt atâția printre noi.
Unii's mai tari decât o stâncă,
Iar alții... sug la două oi.

• • •

Unui soț și soției lui care au tipărit câte un volum de poezii fiecare.

I-am citit pe ambii, pe nerăsuflat
Și iată fraților ce-am constatat:
El, e poet dintr'o bucată;
Ea,... o bucată de... «poiată».

• • •

Soției mele care mi-a dăruit șase copii, dar mă ceartă că pierd prea mult timp scriind.

Dragă, înțelegerea noastră fu clară
Când stăteam sub «pirostii»:
Eu să scriu poezie;
Tu,... să faci copii...

PICATURI DINTR'O ULCEA
PENTRU N. S. GOVORA

Lui N. S. Govora, care a scos o carte de Epigrame ce se termină cu un «Epitaf».

Fiindcă nu ești încă'n «urnă»,
Bagi tuturor cuțitul între coaste.
Sincer, hârtia cărții tale-i bună,
Dar epigramele sunt... poaste.

• • •

Tot lui, și pe aceiaș temă.

Nu știu cum se face...
(Comparația-i poate neroadă);
Văd că ție-ți place,
Să tragi mâța de coadă.

• • •

Și tot lui, și tot pe aceiaș temă.

Ii făcuși «harcea-parcea» pe toți,
Și pe cei buni, și pe netoți;
Dar cea mai bună epigramă a ta,
E propria-ți semnătură: N. S. Govora.

• • •

In cartea lui: «81 EPIGRAME»,

N. S. Govora, își încheie plancheta: «81 EPIGRAME», cu următorul EPITAF:

Aici zace, N. Govora.
Soarta lui nu fuse bună,
Căci pe cruce i s'așează,
Ieruncile și se răzbună.

Nu, nu-i soarta prea bună,
Lui N. Govora, ce dă cu barda în Lună;
Căci pe crucea lui s'au așezat,
Ieruncile și... l'au spurcat.

NICOLAE NOVAC

REDACTIONALE

● Atât redacţia, cât şi Doamna Stefănescu Govora Beldie, mulţumesc din toată inima cititorilor şi prietenilor care au răspuns la apelul revistei «CARPATII», trimiţând sprijinul lor moral şi material fratelui nostru Nicolae Stefănescu Govora, victima unui accident de automobil, care pentru moment îl indepărtează de la orice activitate ziaristică.

Procesul de recuperare este destul de lent, dar atât specialiştii care îl ingrijesc, cât şi moralul accidentatului, ne dau speranţa că va putea fi salvat.

Tuturor celor vizaţi o frăţească imbrăţişare, insoţită de bune urări.

● Rugăm pe toţi colaboratorii să revizuiască textele lucrărilor sau articolelor ce trimit spre publicare, rectificând eventualele greşeli sau lipsa accentelor româneşti.

Deasemenea îi rugăm ca textele sa fie scrise la maşină, nu cu mâna şi trimise numai pe adresa redacţiei indicată pe ultima pagină a revistei.

● Incă odată, rugăm cititorii şi sprijinitorii să intensifice acţiunea de propagare a revistei in cercurile româneşti ce frecventează. Noi ne vom strădui să compensăm acest efort, dându-le o revistă din ce in ce mai bogată ca material şi mai bine prezentată.

● Situatia economică a Spaniei şi a pesetei pe piata internaţională, precum şi exorbitantele majorări ale taxelor traficului poştal internaţional, ne vor obliga poate curând să majorăm costul abonamentului la revistă. Ajutaţi — ne ca să întârziem cât mai mult aceasta dată.

REDACTIA

CARPATII

REVISTA CULTURALA SI DE ACTIUNE ROMANEASCA IN EXIL

Director-Proprietar:

TRAIAN POPESCU

APARE ODATA LA DOUA LUNI

SUB INGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACTIE

★

Redacţia şi Adminisraţia:

Calle Conde de Peñalver, 82, 4°

Teléf. 402 11 01 - MADRID-6

Correspondenta:

Apartado 9.283 - MADRID (España)

★

Abonamente:

Anual ... ... 20 $ USA

De susţinere, ... 40 $ USA

Expedierea Avion plus. 5 $ USA

EDITURA CARPATII ANUNTA

Au apărut:

ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA, de A. D. Xenopol, vol I, II ...	10 $ USA
ISTORIA LITERATURII ROMANE, de D. Murăraşu, epuizat ...	
NAŢIONALISMUL LUI EMINESCU, de D. Murăraşu ...	10 $ USA
POVEŞTI, de Ion Creangă, în fascicole ...	10 $ USA
DACIA, de Vasile Pârvan ...	5 $ USA
PRECURSORI, de Octavian Goga ...	3 $ USA
ISTORIA PARTIDELOR, NAŢIONAL, ŢARANESC ŞI NAŢIONAL-ŢARANESC, de Pamfil Seicaru, vol I, II ...	12 $ USA
ISTORIA POLITICA ŞI MILITARA A RAZBOIULUI ROMANIEI CONTRA RUSIEI SOVIETICE, de General Platon Chirnoaga ...	10 $ USA
KARL MARX: INSEMNARI DESPRE ROMANI. Texte inedite cu comentariu de Pamfil Şeicaru ...	10 $ USA
ŞTEFAN CEL MARE, VOIEVOD AL MOLDOVEI, de prof. Alexandru Boldur ...	10 $ USA
ISTORIA DACIEI ŞI CONTINUITATEA DACOROMANĂ, de General Platon Chirnoagă ...	10 $ USA
LE NID, UNITE DE BASE DU MOUVEMENT LEGIONNAIRE, de Faust Bradescu ...	5 $ USA
POVEŞTI FARA ŢARĂ, nuvele, de Faust Bradescu, N. Novac şi N. S. Govora ...	8 $ USA
UNIREA NATIONALA IN COMPLEXUL POLITIC EUROPEAN, de Pamfil Şeicaru ...	3 $ USA
DICŢIONAR ROMAN-SPANIOL, de Prof. Ion Protopopescu, rustică.	5 $ USA
Legat pânză ...	6 $ USA
CORNELIU ZELEA CODREANU, DOUĂZECI DE ANI DE LA MOARTE, de Gr. Manoilescu, T. Popescu, etc ...	5 $ USA
MOŢA ŞI MARIN, DOUĂZECI ŞI CINCI DE ANI DE LA MOARTE, de Prat y Soutzo, Marqués de Nantouillet, Blas Piñar, Gr. Manoilescu ...	5 $ USA
DUMNEZEU S'A NASCUT IN EXIL, de Vintilă Horia ...	12 $ USA
RELATIILE ROMANO-RUSE, de N. S. Govora, vol. I ...	10 $ USA
OSTROVUL LUMINILOR, de O. Vuia ...	5 $ USA
LA GARDE DE FER ET LE TERRORISME, por Faust Bradescu ...	10 $ USA